

בצילא דמהימנותא

בקודש פנימה • דברי תורה • שיחות קודש

פר' יתרו • ח - חי שבט

תשפ"ג • שנה כ"ג • גליון יז (תתשס"ט)

כינוסי התחזקות מול פגעי הטכנולוגיה יתקיימו אי"ה בשבוע הבעל"ט פר' משפטים כדלהלן:

אנ"ש בכל אתר ואתר יתאספו להתעורר ולהתחזק בימי סגולה אלו מול סכנת פגעי הטכנולוגיה, כפי שנקבעו מקדמות דנא ע"י כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א.

בשנה זו, יוכלו כל המתחזקים בקבלות על התנזרות והתרחקות מכל פגעי הטכנולוגיה, למלאות בטופס מיוחד את שמותם, אשר יעמדו לברכה אל מול פני הקודש בתפילה קבועה מדי יום ביומו ל'אידיש נחת', בעת רצון של ברכת התורה. כמו"כ יוכלו להעביר את הטפסים לנציגים בכל אתר ואתר.

בקריית צאנז נתניה: ביום ג' בערב בהיכל הגדול, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר יקותיאל יהודה שטמר; בקריית צאנז טבריה: ביום ד' בערב בהיכל 'אברהם משה', הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר ישראל מושקוביץ; בירושלים: ביום ב' בערב בבית מדרשינו, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר אריה ארנפלד; בבני ברק: ביום ה' בערב בבית מדרשינו ברח' יהודה הלוי, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר נח לאווי; בבית שמש: ביום ג' בערב בבית מדרשינו, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר חיים אלתר רוט; בביתר: ביום ב' בערב בבית מדרשינו בשכונת הגפן, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר שמעון קלוגר; בחיפה: במהלך השבת קודש, בליל שב"ק, וביום שב"ק, וברעד"ר, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר יקותיאל יהודה גנזל; בצפת: ביום ג' בבית מדרשינו העתיק, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר יהודה בעלז; באשדוד: במהלך השבת קודש, בליל שב"ק, וביום שב"ק, וברעד"ר, הנציג לריכוז הטפסים: הר"ר משה רייכמן.

אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלינו

דברות הקודש בגליון זה

נודב ונדפס

לעילוי נשמת האשה הדגולה אשר כל ימיה עסקה במעשי חסד וצדקה, ליבה וידיה היו פתוחים לכל נצרך ונזקק, בתבונה בנועם ובחן חניכה את צאצאיה לאהבת תורה ויראת שמים, ביתה בית ועד לחכמים, חן וחסד צדקותיה ופעולותיה, טובת הלב ואצילת המידות

מרת פיגא בת מוה"ר יחזקאל שרגא ראזנבערג ע"ה

אשת הרבני הישיש והנכבד, מחסידי קמאי ומראשוני תלמידיו של כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע, מקושר בלו"נ לכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, בכל עת עומד לימין מוסדותינו וקהילותינו, שמו הטוב וצדקותיו הכבירים נודעים לשם ולתהילה מזקני וחשובי אנ"ש במזנטריאל

הרה"ח ר' אברהם ישי ז"ל

נלב"ע כ"ד שבט תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה הנגיד הנכבד המסור בכל לב ונפש לכל קדשי בית צאנז

הנגיד מוה"ר יחיאל מיכל רוזנברג שליט"א

בונה ומקים היכל תורה תפילה וטהרה בכל מקומות מושבות אנ"ש די בכל אתר ואתר

באתגליא בעולם כל הימים, שכבר היה יכול להיות מלכותו על כל הארץ בשלימות זה מימים ימימה, אלמלא רשעותם.

עוד אמר מרן שליט"א: 'אז' עולה בגימטריא ח' ומרמז על מצות מילה שהיא לשמונה ימים. ואפשר דיש בזה מליצה ישרה על ראשי עם קודש, דאיתא במדרש (שמו"ר יט, ה) שבני ישראל חששו למול עצמן, ורק אחר שהריחו את ריח קרבן פסח שצלו אותו, הסכימו למול בכדי שיוכלו לאכול הפסח בערב, יעו"ש. וחזינן מכך דאף אם אין כוונת המחשבה שלימה לשם שמים, מכל מקום אף זה חשוב ומרוצה לפני המקום ב"ה.

ונערך שמחת השלום זכר והוואך נאכט לבן הר"ר יצחק פלדמן מחיפה (ב"ר שלמה יהודה מירושלים, וח"ר רפאל בלון מפעיה"ק), ושמחת השלום זכר לבן הר"ר שמעון שנק מחיפה (ב"ר צבי מפעיה"ק, וח"ר מרדכי שלמה גבירץ מפעיה"ק), לבן הר"ר דוד ברגר מפעיה"ק (בה"ר נפתלי יצחק מפעיה"ק, וח"ר בן ציון שטיינמץ מפעיה"ק), לבן הר"ר אלעזר חיים בריל מקרית צאנז טבריה (ב"ר שלמה זלמן אליהו ז"ל, וחתן להבחל"ח ר' יוסף יצחק רייך מאנטווערפן), לבן הר"ר אהרן יחיאל לייפער מב"ב (בן הק' הרה"ג ר' מרדכי שמואל זצ"ל), ולבן הר"ר מרדכי יחיאל רוזנברג מפעיה"ק. ועברו הקהל לקבל פירות.

הפלפול היה עה"פ ויהי בשלח פרעה את העם וגו' ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף וגו', ובמדרש (שמו"ר פר' כ' ס"ח) ויהי בשלח פרעה מי אמר ווי, משה אמר ווי, משל לאחד שנעשה לבתו של מלך שושבין והיה רואה במזל שהוא מוציאה מבית אביה ואינו בא עמה לבית החתן התחיל בוכה, אמרו לו מפני מה אתה בוכה, א"ל בוכה אני שנתוגעתי להוציאה ואינו בא עמה לחופתה, כך אמר משה צועק אני שנתוגעתי להוציא את ישראל ממצרים ואינו נכנס עמהם לארץ, לכך ויהי בשלח. וכבר תמהו קמאי דמפני מה התעורר דייקא עכשיו להצטער על שאינו נכנס לארץ דהו"ל מיד בתחילת שליחותו להצטער על הדבר.

עוד במד"ר (פ"כ ס"ז) ויסב אלוקים את העם, מכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, והוא פלאי להוציא משמעות הכתוב

יום שני פר' בשלח ח' שבט

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הר"ר יקותיאל יהודה וינגרטן מפעיה"ק (בה"ר בן ציון מפעיה"ק וחה"ר אהרן מרדכי גרין מפעיה"ק).

יום רביעי פר' בשלח י' שבט

בערב קיבל מרן שליט"א קהל, בין הנכנסים היה העסקן הר"ר מאיר קווין מנהל ארגון רפואה ושמחה, המסייע במסירות לחולים ולמשפחותיהם.

יום חמישי פר' בשלח י"א שבט

אחה"צ נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא, לתפילת מנחה וסדר הסליחות לימי השובבי"ם. לפני העמוד ניגש הרב צבי גרין מפעיה"ק מטובי סופרי המלך, בעליות התכבדו, כהן - הר"ר אלימלך כץ מפעיה"ק, לוי - הרה"ח ר' דוב בער לוי מפעיה"ק, שלישי - מרן שליט"א, הגבה - הר"ר אהרן צבי שווארץ משוויץ, גלילה - הר"ר ישעיה רוטנברג מפעיה"ק. מיד לאחר הסליחות התפללו תפילת מעריב.

יום שישי פר' בשלח י"ב שבט

בשעה 6.00 לפנות בוקר נכנס מרן שליט"א להיכל המתיבתא לאמירת כל ספר תהלים כנהוג בחצרות קדשנו בימי השובבי"ם, לפני העמוד עבר הרה"ח ר' אליעזר דיקשטיין מפעיה"ק.

שב"ק פר' בשלח י"ג שבט

קבלת שבת התפלל לפני העמוד - הגאון רבי פרץ טוביה בינדר שליט"א דומו"צ קהלתנו הק' בבית שמש. בזמירות בשוה"ט התכבדו, כל מקדש - הרה"ג רבי שמואל יגר שליט"א דומו"צ בבי"ד נתניה וראש כולל חושן משפט במרכז התורה, מה ידידות - הרב שמואל בנימין טווערסקי מביתר, וזמרו תנו שבת.

בברהמ"ז על הכוס התכבד - הגאון רבי שלום אייזנברג שליט"א דומו"צ קרית צאנז ירושלים, שבע ברכות (לחתן החבר צבי נ"י בה"ר מיכאל מושקוביץ מק. הבעש"ט, עם ב"ר פנחס מרדכי גליק מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א.

מיד לאחר חלוקת כוס של ברכה וזמר 'רננו צדיקים' קם מרן שליט"א לריקוד 'שירת הים'. וזמרו 'ויושע' וגו', 'אז ישיר' וגו', בניגון הידוע. בסיום זמרו 'כי לה' המלוכה' וכו' משך זמן.

ואמר מרן שליט"א: ברמז הפסוק 'ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו והיתה לה' המלוכה', די"ל דעיקר המשפט יהיה עמם על מה ש'והיתה לה' המלוכה', רצ"ל מה שמנעו מלכות הבורא ב"ה

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר משה בן מוה"ר שמואל רפאל רייך ז"ל

תנצבה.

מפשטות המקרא, ומה שייכות הענין לכאן.

ואפ"ל בדרך דרוש, בהקדם מש"כ בישמח משה (ריש פרשתו) לפרש המשך הכתובים לסו"פ בא והיה לאות על ידכה ולטוטפות בין עיניך כי בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, ויהי בשלח פרעה וגו', ותו"ד עפי"מ שאחו"ל (במדב"ר פ"י ה', ועי' מגילה דף י' ע"ב) כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא צער, ויל"פ דמשו"ה נחשב לצער מה שיצאו מתחת יד פרעה, דאילו היו יוצאים אחר שנשלם הזמן שנגזר עליהם, והיו יוצאים בזרוע שלא ע"י רשותו של פרעה לשלחם, לא היו צריכים להשלים זמן הגלות בגלויות הבאות, אבל כיון ש'בשלח פרעה' שנוקקו לצאת רק ע"י שילוחו של פרעה, כדאי' במדרש תהלים (קי"ג, וכ"ה בילקוט רמז ר"ח) דבעת מכת בכורות אמר משה לפרעה, מבקש אתה לכלות את המכה הזאת ממך אמור הרי אתם בני חורין הרי אתם ברשותכם הרי אתם עבדים של הקב"ה. והטעם שהיה צריך שפרעה ישחרר אותם משום דעדיין לא נשלם גזירת הגלות, ובגין כך הצטרכו להשלים הגזירה בגלויות הבאות, וזה היה הצער ביציאתם, וז"ש ויהי לשון צרה יען כי בשלח פרעה את העם, ועי' באוחה"ק שהלך ג"כ לדרכו בכמה אופנים כעי"ז דהצער היה על שנשתלחו ע"י פרעה.

על כן אחר שאמה"כ בסוף פר' בא והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך וגו', שהצריך הכתוב שיהיו הדברים האלה לאות וזכרון תמיד, והוא כדי שלא ישתכח עול מלכותו ית' בזמן הגלות שאז אינו ניכר החירות, [כוונתו למש"כ רש"י פר' עקב עה"פ (דברים יא, יח) ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם, ושמתם את דברי אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצות, הניחו תפילין עשו מזוזות כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו וכן הוא אומר הציבי לך ציונים], ולכן כיון שרמז

שעתידין לגלות שוב, דהרי לכך הצריך שיעשו אות וזכרון, והיינו לפי שבהכרח להשלים גזירת הגלות, לכך ויהי בשלח פרעה שהיה צער גדול מה שהוצרכו להשתלח על ידו, עכ"ד.

ועפי"ד יל"פ עוד, דהנה כתבו המפוי' דיצאו קודם שנשלם ד' מאות שנות שעבוד, כי שנות גזירת הגלות התחיל כבר מלידת יצחק דמשעה שנולד היה ראוי ליקרא כי גר יהיה זרעך, כמש"כ רש"י בכמ"ק (עי' רש"י בראשית טו, יג), ובמדרש שוח"ט (תהילים י"ח) א"ר שמואל לפי שהיה הקב"ה מפתה את משה כל שבעת ימי הסנה שילך בשליחותו וכו' אמר להקב"ה רבון העולם כבר חשבתי מה שאמרת לאברהם אבינו בין הבתרים ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה ועדיין לא נשלמו ולא עשו שם אלא מאתים ועשר, א"ל הקב"ה לא כמו שאתה מחשב לעצמך שמיום שנולד יצחק הקדמתי להם הקץ ודלגתי אותו וכו' וכבר נשלם עי"ש, וא"כ שפיר השלימו הזמן.

אלא דדב"ז ניחא דווקא אם אר"י עדיין לא היתה מוחזקת לאבותינו, דאז שפיר קרינן ביה באותו זמן כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, משא"כ אם אר"י כבר היתה מוחזקת לאבותינו, תו ליכא למימר שמאותו שעה התחיל גזירת הגלות דהרי היו בארצם שלהם.

והנה ביושב אהלים (פר' וארא דף קל"ג ע"א) הביא בשם המפוי', דאברהם אבינו קנה את הארץ מדין הבטה בהפקר, כדכתיב (בראשית יג, יד-טו) שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה, כי את כל הארץ אשר אתה רואה לך אתננה ולזרעך עד עולם, ויל"פ דהשי"ת אמר לאברהם אבינו שיקנה את הארץ בהבטה כי הקב"ה הפקיע את הארץ מיד אוה"ע והו"ל הפקר, ושוב זכה בה אברהם אבינו בהבטה, עי"ש, והנה בגמ' ב"מ (דף קי"ח ע"א) מבואר דהא אי הבטה

ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת

דברות הקודש בגליון זה נודבו ונדפסו

לע"נ מוה"ר נתן אריה ליב בן מוה"ר אלימלך הלוי בלומענבערג ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

כתונת פסים, דנראין הדברים דאחר שנבלבל ראובן יצועי אביו ניטלה ממנו הבכורה ועכשיו מסרה ליוסף (עיין ברכות דף ז' ע"ב), ולכן עשה לו כתונת פסים, לפי שהעבודה בבכורות והוא הבכור כהן לקל עליו, על כן עשה לכבוד ולתפארת כתונת זה דומה לבגדי כהונה שהיה בהם כתונת תשבץ יעו"ש. וראה בפלח הרימון (אופן י') מ"ש בזה, ועל כן כשמכרוהו הפשיטו אותו את כתונת הפסים ושלחו לאביהם לאמר הכר נא הכתונת בנך הוא, רצ"ל דמכתונת זו מוכח שלא היה צריך ליתן לו הכהונה, ודין גרמא לכל הרפתקאי דעדו עליה.

אכן כבר כתבו בספרי דרוש דהטעם דיעקב העביר הבכורה ליוסף כי הוא היה הבכור במחשבה, משום דיעקב סבר לקחת את רחל, אלא שלבן במרמה החליף והקדים את לאה נמצא דהו"ל יוסף הבכור במחשבה, ויסוד הדברים הם בזוה"ק (פר' יחיא, דף רכ"ו ע"א) ויוסף ישית ידו על עיניך, יוסף ודאי, דהא הוא בוכרא דהרהורא דלבא, ובוה נחלקו השבטים על יוסף דהם סברו דאזלי' בתר המעשה, וכיון דלמעשה ראובן היה הבכור אין ליטול ממנו את הבכורה.

ובכן יבואר דברי המדרש דז"ש ויהי בשלח פרעה דהיה צריך פרעה לשלחם ולא יצאו מעצמם, והוא מחמת שלא השלימו את גזירת הגלות ויצאו קודם הזמן, דלא התחיל חשבון הגלות מלידת יצחק, כי אר"י כבר היתה מוחזקת לאברהם אבינו ולא היו בארץ לא להם, והיינו משום דאברהם אבינו זכה בארץ במה שהראה לו הקב"ה את הארץ דהבטת בהפקר קונה, משום דאזלינן בתר המחשבה, ומעתה לא צדקו השבטים על מה שחלקו על יוסף דהרי באמת לפי המחשבה הבכורה שייכת לו, לכך כעת אמר משה ווי, כי בגין כך לא ייכנס לאר"י כמ"ש המג"ע, ודו"ק.

*

וי"ל עוד, בהקדם מ"ש כ"ק אאדמו"ר זצללה"ה (פר' משפטים, נדפס בישראל סבא גליון י') שדן במש"כ המפוי' הנ"ל שהשבטים חלקו על מה שנמסר הכהונה ליוסף. דהשבטים סברו דהואיל ויוסף

בהפקר קונה תנאי הוא, ונמצא לפי"ז דבכך תליא אם אברהם אבינו קנה את הארץ ומוחזקת לנו מאבותינו, דלמ"ד דהבטת בהפקר קונה שפיר קנה אברהם אבינו את הארץ, ולמ"ד דהבטת אינה קונה לא זכה אברהם אבינו בארץ.

וכתב עוד שם, דהא דמהני הבטת לקנות בה הגם שלא עשה מאומה, היינו דכיון ששם מחשבתו ורצונו לזכות בדבר זה סגי בכך לקנותו שיכנס לרשותו ונעשה שלו, והיינו דמ"ד הבטת בהפקר קונה ס"ל דמחשבה כמעשה, אבל מ"ד דהבטת בהפקר אינו קונה ס"ל דבעינן מעשה גמור דמחשבה לא הוי כמעשה, נמצא דאי אזלינן בתר מחשבה והבטת בהפקר קונה, אהני הבטת לאברהם לזכות בקנין הארץ ואר"י מוחזקת מאבותינו, אבל אי לא אזלינן בתר מחשבה דהמעשה הוא שקובע, הבטת בהפקר אינו קונה ולא זכה אברהם בארץ, ואר"י אין מוחזקת מאבותינו, עי"ש מש"כ בזה לדרכו.

והנה אי' במגלה עמוקות (אופן קצ"ג) דמה שנגזר על מרע"ה שלא יכנס לארץ היה בגין חטא מכירת יוסף, כי משה היה משבט לוי ולוי היה הגורם העיקרי במכירת יוסף כמ"ש במדרש (ילקוט רמז קנ"ח), על כן אמר לו השי"ת רב לך אל תוסף וכו' (דברים ג, כו), רב הוא יוסף הצדיק, חטא מכירתו בכסף הוא שלך, ועז"א השי"ת אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, ורמז לו חטא מכירת יוסף בדבר הזה דייקא דכתיב גבי מכירת יוסף נסעו מזה, עי"ש דב"ק אשר כל דבריו דברי קבלה, ובספר קול יעקב (פר' ואתחנן) הביא בשם המפוי' לבאר כוונתו דאף שגם שמעון נטל חלק במכירתו, מ"מ שמעון כבר נפרע ממנו יוסף כמ"ש (בראשית מב, כד) ויקח מאתם את שמעון וגו', ונשאר רק חובו של לוי לכן לא נכנס מרע"ה לאר"י.

והנה בענין מחלוקת שבטי י"ה שנחלקו על יוסף בגין כתונת הפסים, כבר תמהו קמאי וכי יעלה עה"ד דבשביל ב' סלעים ישנאו אותו, וכתב הכלי יקר (פר' וישב) עה"פ (בראשית לו, ג) וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו

דבתוספתא סנהדרין (פ"ג ה"ב) איתא דאין מעמידין לא מלך ולא כה"ג אלא בבי"ד של שבעים ואחד, וכ"פ הרמב"ם (פ"ד מכלי המקדש הט"ו).

ובמק"א אמרנו די"ל דהך מילתא אם אפשר לסלק ולהוריד את הכה"ג מקדושתו, תליא בכך אם כהנים שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא נינהו, דאם המה שלוחי דידן י"ל כמ"ש תוס' הנ"ל ביומא דמתמנה בפה ע"י המלך והכהנים, ומהי"ט גם יכולים לסלקו ולומר לו איננו חפצים יותר שתהיה שלוחנו, אבל אי הוו שלוחי דרחמנא מסתברא דממנין אותו ע"י הסנהדרין אשר אלקים ניצב בעדת קל וכמ"ש התוספתא, ושוב אין יכולים לסלקו כיון דהוא שלוחא דרחמנא ולא בהם תלוי מגווי, ודו"ק.

ועל כן טענו השבטים דכיון שנתעבר יוסף על ריב לא לו במה שמוזלזלין בבני השפחות, א"כ שוב אינו מרוצה להם ואינם מסכימין לשליחותו, ועיין בתשו' מהר"ם מיניץ (הובא באל"י רבה ובמ"ב סי' נ"ג), דיזהר החזן אם יש איזה ריב וקטטה בין שני בע"ב שיהא בשוא"ת הן בדיבור הן במעשה הן בגלוי הן בסתר עי"ש, לכך אמרו השבטים דשוב אין יוסף ראוי לשמש בכהונה וכיון דכהני של"ד נינהו שפיר ראוי לסלקו.

ואמנם לכאו' יש להכריח דכהני שלוחי דרחמנא נינהו כדאמר רב הונא בריה דר' יהושע בקידושין (דף כ"ג ע"ב) הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, דאי ס"ד שלוחי דידן נינהו מי איכא מידי דאנן לא מצינן עבדינן ואינהו מצי עבדי, ואולם כבר הקשו התוס' שם דא"כ מפני מה לא פשטוה בנדרים שם מהא דרב הונא בריה דר' עי"ש.

והגאון מהר"ש קלוגר בבנין שלמה (על הרמב"ם ריש הל' תפילה), תי' בזה עפימ"ד בגמ' קידושין שם דפריך על רב הונא בריה דר"י, ולא, והא עבדא דאיהו לא מצי מקבל גיטיה ושליח מצי משוי, ולא היא, ישראל לא שייכי בתורת קרבנות כלל עבד שייך בגיטין, דתניא נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מיד רבו של חבירו אבל לא מיד רבו שלו, הרי מזה דאם שייך במקצת אותו דבר הו"ל

חטא שוב אינו ראוי לשרת בכהונה, ולכן ביקשו להורידו מלכהן, [לכך הסירו ממנו דייקא את כתונת הפסים לרמוז שאינו ראוי לשמש בכהונה].

ודן שם כ"ק א"א באריכות דלכאו' אחר שכבר נתמנה יוסף ע"י יעקב להיות כהן גדול היאך רצו להורידו, הרי אי' בירושלמי (רפ"ג דהוריות, ובסנהדרין פ"ב ה"א) כה"ג שחטא מלקין אותו ואין מעבירין אותו מגדולתו, א"ר מנא כתיב כי נזר משחת אלוקיו אני ה' כביכול מה אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו, א"ר אבין קדוש יהיה לך כביכול אני בקדושתי אף אהרן בקדושתו, ובירושלמי הוריות (פ"ב ה"א) יצא משיח שאינו ראוי לכוא לדי דלות, ובתוספתא דשבועות (פ"א ה"ג) יצא נשיא ומשיח שאין באין לכלל עוני שקדושתו עולמית עי"ש, הרי שאי אפשר להוריד כה"ג מכהונתו אע"פ שחטא, ואת הנעשה אין להשיב כיון שקדושתו עולמית.

איברא דמדברי התוס' ביומא (דף י"ב ע"ב) משמע דאפשר להוריד כה"ג מגדולתו, דבגמ' שם ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו ראשון חוזר לעבודתו שני אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט וכו', כהן גדול משום איבה כהן הדיוט משום מעלין בקודש ואין מורידין, והקשו התוס' (ד"ה כה"ג) מדקאמר טעמא משום איבה מכלל דמן הדין ראוי (השני) להיות כה"ג מדאורייתא אלא שגזרו ע"ז רבנן משום איבה, ותימה א"כ מאי איצטריך לפרש דכהן הדיוט משום דמעלין בקודש ואין מורידין תיפו"ל דכה"ג שלבש בגדי כהן הדיוט ועבד עבודתו פסולה, ותירצו דכה"ג מתמנה בפה ומסתלק בפה, ובירושלמי דריש לה מקראי, ומסתברא שהדבר תלוי במלך ובאחיו הכהנים, עכ"ל.

הרי דס"ל להתוס' דאפשר לסלק את כה"ג מקדושתו, ועיין ביערות דבש סוף ח"ב דהתוס' פליגי אהנך ב' דרשות עי"ש, ולפי"ז א"ש מה דביקשו השבטים להוריד את יוסף מכהונתו דנקטו כדעת התוס' דאפשר להורידו מגדולתו, עכתוד"ק יעו"ש, וע"ע לכ"ק א"א בדברי יציב (חחו"מ סי' צ"ד) בענין זה אי כה"ג מסתלק מהכהונה, ושם באות א' העיר על מש"כ התוס' דתלוי במלך וכהנים,

בגדר מצי עבד דמצי משוי שליח.

ולפי"ז למ"ד דתפילות כנגד תמידין תיקנו י"ל דכל ישראל איתנהו במקצת תורת קרבנות דהרי רמיא עליה חובת תפילה, ובט"ז (או"ח סי' ק"ב סק"א) ביאר בזה נוסח התפילה ואשי ישראל ותפלתם עי"ש, הרי שהתפלה בגדר עבודת קרבנות, ומש"ה שפיר י"ל דכהני שלוחי דידן נינהו, וא"כ י"ל דרב הונא בריה דר"י ס"ל כמ"ד תפלות כנגד אבות תקנום ואינו שייך לעבודה כלל, לכן קאמר דע"כ דהוי שלוחי דרחמנא משום דהוא בכלל מידי דלא מצי עביד, אבל הגמ' בנדריים קאי למ"ד דתפילות כנגד קרבנות תקנום והו"ל כל ישראל בגדר מצי עביד, לכך שפיר יתכן דהו"ל שלוחי דידן עכתו"ד, העולה מזה דאי תפלות אבות תקנום ע"כ דכהני שלוחי דרחמנא, משא"כ אם כנגד תמידין תקנום י"ל דשלוחי דידן נינהו.

וכ"ק א"א זצ"לה"ה (דרוש לפר' נצו"י, שפ"ח ירח האיתנים ח"א) ביאר דפלוגתת האמוראים אי תפלות אבות תקנום או כנגד תמידין תקנום, תליא בפלוגתת הראשונים אי תפילה בכל יום הוא מה"ת, דברמב"ם (פ"א מהל' תפלה ה"א) מבואר דמ"ע להתפלל בכל יום שנא' ועבדתם את ה' אלוקיכם, מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים אי זו היא עבודה שבלב זו תפלה, וכ"כ בספה"מ (מ"ע ה') שצונו לעבדו יתעלה וכבר נכפל צווי זה כמה פעמים (שמות כג, כה) ועבדתם את ה' אלוקיכם וכו' הנה יש בו יחוד שהוא צוה בתפילה, ולשון ספרי ולעבדו זו תפילה וכו' עי"ש, אבל הרמב"ן בהשגות שם האריך טובא וחולק דאינה מצוה של תורה, עי"ש.

וי"ל דמ"ד דאבות תיקנום ס"ל דליכא חיוב מה"ת להתפלל מחמת שהתפללו האבות, והרי"ז כעין מה דאחז"ל ביומא (דף כ"ב ע"ב) קיים אברהם אבינו את כל התורה עד שלא ניתנה ומ"מ חיוב קיום התורה עלינו הוא רק מקבלת התורה בהר סיני, דמה שעשו האבות לא היה מחייב אותנו לולי קבלת התורה בסיני, (עיין פיה"מ להרמב"ם סוף פ"ז

דחולין), אלא דחכמים תיקנו להתפלל אותן תפילות שיסדו האבות. אבל מ"ד דתפלות כנגד תמידין, דטעמיה מהא דדרשינן בספרי (פר' עקב פיסקא מ"א) ולעבדו בכל לבבכם (דברים י"א, י"ג) זו תפילה וכו', וכן בדוד הוא אומר (תהלים קמ"א, ב) תכון תפילתי קטורת לפניך וגו' עי"ש, וכ"ה בריש מס' תענית ולעבדו בכל לבבכם איזהו עבודה שבלב זו תפילה, וממילא שמעינן מזה דתפלה הו"ל בגדר עבודה לכן תפלות כנגד תמידין, וכיון דמקרא אתינן עלה דתפילה איקרי עבודה במקום קרבן הו"ל מה"ת וכמ"ש הרמב"ם, עי"ש.

והנה יל"ע בפלוגתת הראשונים הנ"ל אי תפילה מה"ת או מדרבנן, הרי דרש רב שמלאי דתרי"ג מצוות ניתנו למשה מסיני (מכות דף כ"ג ע"ב), וא"כ קשה ממנ"פ אי תפילה מה"ת והוי עשה ממנין המצות א"כ תיקשי להחולקים דתפילה מדרבנן דלדידהו בציר להו מתרי"ג מצוות, ואי תפילה לא הוי ממנין המצות דלאו דאו' א"כ יקשה להסוכרים דהוי מה"ת דלדידהו מפי ליה ממנין תרי"ג מצוות, וזה כעין קו' התוס' (בסוטה דף ג' ע"א) בפלוגתת ר"ע ור"י בהא דוקנא לאשתו ולה ישמא ולעולם בהם תעבדו חובה או רשות.

ואמרתי במק"א לתרין, ע"פ קו' האחרונים בסוגי' הגמ' בזבחים (דף צ"ז ע"ב) כל אשר יגע בבשרה יקדש, יקדש להיות כמוה הא כיצד אם פסולה היא תפסל ואם כשרה היא תאכל כחמור שבה, אמאי וניתני עשה ולידחי את ל"ת, (פרש"י נתי עשה דואכלו אותם דכשירה, ולידחי ל"ת דלא תאכל דפסולה, ואע"ג דאיכא ל"ת באכילת פסולין כדאמרינן בפסחים (דף כ"ד) כל שבקדש פסול בא הכתוב ליתן ל"ת על אכילתו), אמר רבא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש, שנאמר ועצם לא תשכרו בו רבי שמעון בן מנסיא אומר אחד עצם שיש בו מוח ואחד עצם שאין בו מוח אמאי ניתני עשה דאכילת פסחים ונידחי את ל"ת, אלא אין עשה דוחה את ל"ת שבמקדש, רב אשי אמר יקדש עשה היא ואין עשה דוחה את ל"ת ועשה. והקשו המפוי' דאי יקדש הוא ממנין עשה כדרב אשי א"כ לרבא בציר

גרמא שלא נכנס לאר"י.

אלא דיל"ע בזה דהרי כדין עשה דדרש ק"ו מפסח, כאמז"ל (שבת דף פ"ז ע"א) שלשה דברים עשה משה מדעתו וכו', שיבר את הלוחות דרש ק"ו מה פסח שהוא אחד מתרי"ג מצוות אמרה תורה כל בן נכר לא יאכל בו, התורה כולה כאן וישראל מומרים עאכו"כ, וק"ו הוא ממדות שהתורה נדרשת בהן א"כ שפיר כדין עשה מרע"ה ואין לחשוב לו פגם כלל.

וצ"ל כמו שכתבו התוס' (שבת שם) דאיכא פירכא להאי ק"ו דאם מומר אסור בפסח שהוא קרבן, מ"מ לא היה לו למנוע מליתן להם התורה ולהחזירם בתשובה, ובסברת משרע"ה צ"ל דסבר דכיון דחטאו בע"ז שוב לא מהני להם תשובה, וע"ד שהאריכו המפוי' אם מהני תשובה לג' עבירות החמורות, ודורשי רשומות נתנו סימן תשב אנוש עד דכ"א נוטריקין דם כפירה אישות (של"ה מסכת יומא פרק גר מצוה).

כבר הבאנו כמ"פ מש"כ בפרדס יוסף (פר' שמיני) בשם הגה"ק מאוסטרווצא זצ"ל בטעם הדבר שאין מועיל תשובה לע"ז, משום דכל מה דמהני תשובה הוא מדין עדל"ת ע"ד שאמרו ביומא (דף פ"ו ע"ב) גדולה תשובה שדוחה את ל"ת שבתורה, וכ"ז שייך רק בשאר חטאים אבל בע"ז כשהרים יד בקדוש ונורא שמו ית' הו"ל כעין מה דאמרינן דאין עדל"ת שבמקדש, ולכך לא מהני בזה תשובה, ובוה פירש המשך הכתובים (תהלים קי"א) סמוכים לעד לעולם וכו' פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו קדוש ונורא שמו, רמז להא דדרשינן סמוכין דכלאים בציצית דילפינן מינה דעדל"ת ועי"ז פדות שלח לעמו שמועיל להם תשובה, אבל קדוש ונורא שמו היינו בחטא של ע"ז לא מהני תשובה דהוי אין עדל"ת שבמקדש, עכ"ד. (וכע"ז בנועם מגדים על תהלים שם).

עוד נקדים מה שתירצו קמאי דשפיר נשלם זמן הגזירה ע"י קושי השעבוד ועבודת הפרך בעיניו גדול, עיין פרשת דרכים (דרוש חמישי) דכובד העבודה דכתיב וימררו את חייהם בעבודה קשה

להו ממנין תרי"ג, ואי יקדש לאו עשה כדרכא א"כ לרב אשי יקשה דטפי ליה ממנין תרי"ג מצוות.

וי"ל דהדא מתרצתא בחברתה, דמ"ד דתפילה מדרבנן ואינו בכלל תרי"ג מצוות איהו ס"ל דיקדש עשה ובכך נשלם מנין תרי"ג מצוות (ואף דבעת צרה מודו כו"ע דתפילה מה"ת, אין זה מדין מצות תפילה ליחשב כמ"ע, אלא הוא ענף ממצות מלחמה, שיריעו בחצוצרות ויזעקו ויהיו נזכרים בה), ומ"ד דתפילה מ"ע של תורה היא, וא"כ בכך נשלם מנין המצוות לדידיה לית ליה הא דיקדש עשה הוא, ובוה פליגי רבא ורב אשי, ודו"ק.

ויציבא מילתא דרבא ורב אשי לשיטתייהו, דהנה בפרדס דוד (פר' ואתחנן) כתב דהך אי תפילה מה"ת תליא בכך אם מצות צריכות מה"ת, דמאן דס"ל דמצוות אין צריכות כוונה מה"ת, אייתר ליה קרא דולעובדו וגו' לענין תפילה, משא"כ מאן דס"ל דמצ"כ מה"ת יליף לה דכתיב ולעובדו וגו' ולא אייתר ליה קרא לענין תפילה עי"ש, ועפי"ז א"ש בטו"ט דהנה מבואר בגמ' ר"ה (דף כ"ח ע"א) דרבא ס"ל דהתוקע לשיר יצא וכו' ואמרינן אלמא קסבר רבא מצוות אין צריכות כוונה עי"ש, לכך רבא לשיטתו דס"ל דמצוות אין צריכות כוונה והיינו משום דולעובדו בכל לבבכם קאי על תפילה, לכן כיון שכבר נשלם מנין המצוות במ"ע דתפילה שוב א"א לומר דיקדש עשה, אבל רב אשי דס"ל דמצוות צריכות כוונה (עיין מלה"ר ערך מצ"כ אות ז') ויליף לה מולעובדו בכל לבבכם, וכיון דליכא קרא על תפילה הו"ל רק מדרבנן, לכן בהכרח צ"ל דנשלם מנין המצוות בעשה דיקדש, ודו"ק.

גודע מש"כ המפוי' (עיר דוד אות קנ"ב, ואות תי"ז בשם המדרש, לקט יוסף ערך משה אות ט"ו, משען המים בפר' ואתחנן) דמשה רבינו לא נכנס לאר"י, יען ששבר את הלוחות ועבר על לא תעשון כן לה' אלוקיכם, האמנם שהדברים אינם כפשוטם, אולם ע"ד דרוש זה ע"ד שאחז"ל (יבמות דף קכ"א ע"ב, ב"ק דף נ' ע"א) שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה שנא' (תהלים נ', ג) וסביביו נשערה מאד, ולכן לפי גודל מעלתו של מרע"ה הו"ל כפגם ודא

להא דאין עשה דוחה ל"ת דמקדש, ובכך שפיר מהני תשובה אפי' על חטא ע"ז, וא"כ לאו שפיר עבד מרע"ה במה שדן ק"ו לשבור הלוחות, ובגין כך נגזר עליו שלא יכנס לארץ, לכך כעת הצמער משה ואמר משה ווי על שלא ייכנס לאר"י, ודו"ק.

*

והנה ביש"מ פי' דברי המדרש הנ"ל, ויסב אלוקים וכו' אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ותו"ד עפמ"ד במדרש (ילקוט רכ"ו) כי קרוב הוא שנא' לבני ישראל עם קרוב, וצ"ב, וי"ל דהנה כתיב (ויקרא כה, נא) כי לי בני ישראל עבדים הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים, רצ"ל דבני ישראל משועבדין לקבל עליהם עול מלכות שמים משום שגאלם ממצרים, וכפרש"י עה"פ (שמות כ, ב) אנכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים, כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי.

ואמנם דכ"ז תליא בפלוגתא דתנאי (קידושין דף ט"ו ע"ב) עה"פ ואם לא יגאל באלה דר' יוסי הגלילי ס"ל באלה (בקרובים) לשחרור, בשאר כל אדם לשעבוד, ור' עקיבא ס"ל באלה לשעבוד בשאר כל אדם לשחרור, וא"כ כיון דבנ"י המה עם קרוב, התינה לר"ע דסבר דגאולת קרובים לשעבוד א"ש דע"י אשר השי"ת גאלנו ממצרים בדין שנשתעבד לו, אבל לר' יוסי הגלילי דבקרובים יוצא לשחרור א"כ אף שהקב"ה גאלנו ממצרים אין בכך סיבה להשתעבד לו, [ובזה אמרתי במק"א לבאר המדרש שלח נא ביד תשלח ביד רבי עקיבא, דלדידיה נקטינן דבאלה הקרובים ראוי לגואלם].

וי"ל דא"ש גם לר' יוסי הגלילי, דהרי אדרבה דבר זה להשתעבד לעבודת השי"ת אינו בגדר שעבוד אלא היא החירות האמיתית, כאמז"ל (אבות פ"ו מ"ב) והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים חרות על הלוחות אל תקרי חרות אלא חירות, שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה, וי"ל"פ דדריש לה דע"כ אין אתה יכול לקרות חרות (בקמ"ץ) על הלוחות אלא א"כ תדרוש מלשון חירות, והיינו דהאיך ניתנו הלוחות

בחומר ובלבנים ובכל עבודה בשדה, כל זה לא היה בכלל גזרת ה' של ועבדום ועינו אותם ת' שנה לכן כובד זה של עבודה שעשו בהם באותם השנים נחשב כאלו נשתעבדו בהם ד' מאות שנה, והביא מ"ש מהר"ש יפה (בעל היפ"ת) במ"ד במד' (שמו"ר פט"ו ס"א) קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך אמרו ישראל רבון העולם ת' שנה אמרת לנו להשתעבד ועדיין לא שלמו, אמר להם כבר שלמו שנא' כי הנה הסתיו עבר, דאע"פ דלפי האמת לא שלמו הקב"ה רחם עליהם מפני צערם וכובד העבודה ודלג על הקץ, וז"ש כי הנה הסתיו עבר כי להיות השעבוד קשה כסתיו הספיק להם הזמן שעבר, עי"ש, עכ"ד.

אכן בגמ' שבת (דף י' ע"ב) איתא דבשביל משקל שני סלעים כלי מילת וכו' נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, ובתוס' (ד"ה ה"ג) דאע"ג דבלא"ה נגזר ועבדום ועינו אותם וגו', שמא לא היה נגזר עליהם עינוי כ"כ אלא עי"ז וכו' עי"ש, הרי בהדיא דקושי השעבוד נגזר בגין מכירת יוסף וא"כ לא היה יכול להשלים למנין השנים, וכתבו המפוי' דתליא בכך דאם מכירת יוסף נחשב לחטא, א"כ י"ל דקושי השיעבוד בא לכפר על חטא זה ולא השלים הזמן, משא"כ אם מכירת יוסף לאו חטא הוא שפיר י"ל דקוה"ש השלים הזמן.

ובכך יבואר המדרש דכיון שאמר ויהי בשלח פרעה דהיה צריך פרעה לשלחם ולא יצאו מעצמם, מחמת שיצאו קודם הזמן, והיינו דקושי השעבוד לא השלים את הזמן, כי זה היה עונש על מכירת יוסף, דלא צדקו השבטים במה שטענו כי צריך לסלקו מן הכהונה, דהרי כהן שחטא אין מעבירין אותו משום דהני כהנים שלוחי דרחמנא, דלא יתכן דהם שלוחי דידן דמי איכא מידי דאנן לא מצינן למיעבד וכו', דאין לומר דכל ישראל בכלל תורת הכהונה ע"י התפילה, כי תפילה אינו בגדר עבודה כמ"ד דתפלות אבות תקנום, והיינו דלא ילפינן לה מקרא ולעבדו וגו' ותפילה אינו מה"ת, ולפי"ז בהכרח צ"ל דמנין תרי"ג מצוות נשלם בכך דיקדש הו"ל עשה, מעתה לא אמרינן

לאוכלו מבעוד יום, עי"ש. וי"ל בטעמא דמילתא כי באמת כל מה שאנו עושים זכר ליציאת מצרים אינו לזכר החירות הגשמית מתחת סבלות מצרים שעינו אותנו בפרך בחומר ובלבנים, דאילו היינו עושים זאת בעבור חירות הגשמי הו"ל לקובעו בר"ה, שהרי בר"ה פסקה שיעבוד מאבותינו במצרים (ר"ה דף י"א ע"א), אלא עיקר הזכר שעושים הוא על פדות נפשינו שהוציאנו הקב"ה מתחת שליטת הקליפות וטומאת ערוות הארץ, ונגלה עלינו במורא גדול להשפיע אור זיו שכינתו בגילוי שכינה שנתגלה באותו לילה, ובליל התקדש החג מתנוצץ בכל דור ודור על כל אחד ואחד מישראל אור עליון כפי שהיה באותו לילה במצרים, ועל כן ראוי לאכול סעודה זו שנעשה זכר לחירות הרוחני דייקא משתחשך, כי בזמן ליל פסח אז מתגלה ומאיר גילוי שכינה כפי שהיה בימים ההם בזמן הזה, ובעוד יום עדיין לא מתעורר בחי' זו.

על כן אחר ששנו חכמים בלשון המשנה שלא יאכל עד שתחשך, וזאת מחמת שעיקר ההסיבה הוא זכר לחירות הרוחני הנשפע בליל זה, ועל כן בעינן דווקא לאכול משתחשך, וכיון שכל זה הוא בשביל גאולה הרוחנית, על כן אמר ואפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב שהרי אפילו עני צריך ההסיבה, אף שאין לו כעת חירות גשמי, מ"מ כיון דאנן בתר חירות רוחני אזלינן, לפיכך ראוי שגם הוא יסב ויורה על גאולתו הרוחנית, ודו"ק.

וי"ל דהך מילתא אם ההסיבה הוא לזכר שיצאנו מעבדות לחירות הגשמי, או דעיקר הזכר והשמחה על שיצאנו מאפילה לאור גדול שיצאנו מזהמת מצרים לחירות רוחנית וקבלת התורה, תליא אם נשלם גלות מצרים לגמרי, דאי נימא דעדיין לא נשלם גזירת הגלות אלא שהשי"ת ברוב רחמיו הוציאנו לפני הזמן משום דלא יכלו להתמהמה, ולכן צריכים עדיין להשלים בשאר הגלויות, א"כ לשמחה מה זו, הרי אכתי בגלות יתבינן ועבדי אחשוורוש אנן, ואדרבה הרי עי"ז ניתוספו מאות שנים בגלות המר ומה לנו לשמוח במה שיצאנו אז לשעה, ובהכרח שכל השמחה הוא על החירות

שבנ"י משועבדים להשי"ת על שהוציאנו ממצרים הרי גאולת קרובים לשחרור, לכן ההכרח דבקבלת התורה הו"ל בחי' חירות אמיתית ולכך שפיר ניתן לנו הלוחות להשתעבד להשי"ת והבן.

והנה ענין ההסיבה מורה על החירות כמ"ש המפוי, ואמנם אם שמחתינו בשביל חירות הגשמי א"כ עני שהוא עתה נדכה ושפל ומשועבד לעשירי עם, למה לו להסב והרי אכתי כעבד משועבד הוא, אלא דבאמת כל שמחתינו ביצי"מ הוא בגין קבלת התורה שהוא חירות אמיתי, דבכך כולם שוין בה לטובה, וממילא דאפי' העני בעי ההסיבה. (וכ"כ בדרשות חת"ס ח"ב עמ' ער"ה ד"ה ויסב).

ועפי"ז יבואר, דהוקשה להמדרש למה שינה הכתוב לשונו לומר ויסב דהיה ראוי לומר וינחם אלקים דרך המדבר וכמו שהתחיל ולא נחם, לכך פי' דרצה הכתוב לרמוז על מצות ההסיבה, ובאשר לכך כיון דאמה"כ כי קרוב הוא רצ"ל דבני ישראל המה עם קרובו ית"ש, וקשה דא"כ הרי גאולת קרובים לשחרור ואמאי הוליכם דרך המדבר שיקבלו התורה הלא בגאולת קרובים נפקעים מכל שעבוד, עז"א ויסב אלוקים רצ"ל דאדרבה עשה להם ההסיבה וחירות דייקא דרך המדבר כיון דבקבלת התורה קיבלו החירות האמיתי, לכך דיקא משום דהשי"ת ה"ה בבחי' קרוב אלינו וגאולת קרובים לשחרור, ובגין כך נתן לנו את התורה שהיא החירות האמיתי, וז"ש המדרש מכאן אמרו רבותינו אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, דכיון דכל השמחה ה"ה בגין החירות הרוחנית וקבלת התורה לכך כולם שוין העני כעשירי, עכתו"ד דפח"ח.

ובהאמור יל"פ המשנה בריש ערבי פסחים (דף צ"ט ע"ב), ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך ואפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, ובתוס' (ד"ה ואפילו) גרים ואפילו בוי"ו, והקשו שם לבאר מה מוסיף הך ואפילו אמילתא קמייתא.

ויל"פ הכוונה, דהנה התוס' שם (ד"ה עד שתחשך) דגבי מצה בעינן שיאכל עד שתחשך ממש דבעינן ואכלו את הבשר בלילה הזה, ולא מצי

עלו בני ישראל וגו', שעלו רק אחד מחמשה וכו', ולכאור' איך יתכן שלא רצו לצאת לחירות אלא חפצו להשאר ולהשתעבד תחת סבלות מצרים.

והנראה בזה, כי כבר נודע העניין שהיו בני ישראל משוקעים במומאת מצרים ערוות הארץ כי התערבו בגויים וילמדו מעשיהם מחמת תוקף הגלות, והיו רבים בהם אשר אכן לא האמינו כי יש להם איזה זכות להגאל, וכפי ששאל משה רבינו בתחילה באיזה זכות אוציאם (שמו"ר ג, ד), והם התקשו להאמין למשה רבנו כי פקד ה' את עמו באתערותא דלעילא להוציאם ולגאלם ממצרים ולקרבתם אליו לו לעם, ולכן התייאשו מן הגאולה ומיאנו לצאת באמרם אפסה כל תקווה ואף שערי תשובה ננעלו בפנינו.

ואמנם האמת היא שהיא דעה מוטעית ופסולה, ואסור לחשוב כן, כי הקב"ה חשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נידח, ותשובה קדמה לעולם (פסחים דף ג' ע"א), ואין לך דבר העומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פ"א ה"א). ולא עוד אלא שהבוכ"ע ממתין ומצפה עליו, ועד יום מותו יחכה לו אם ישוב מיד יקבלו והוא פותח שער לדופקי בתשובה לכל אחד ואחד, ואף אם הרבה מאד להכעיס לפניו. וכבר הארכנו בזה זה עתה (בעידן רעד"ר פר' בא) שגם לפרעה הרשע היה יכול שיועיל לו תשובה, ושוב הראוני שכן ביאר בקדשו הגה"ק החיד"א זלה"ה (נחל קדומים, פר' בא), ואף שאמר הקב"ה 'ואני אקשה את לב פרעה' (שמות ג, ג) 'וחוקתי את לב פרעה' (שם יד, ד), מ"מ אילו היה פרעה מתעורר ומתרצה לקבל עול מלכות שמים ולהכנע לפני הקב"ה, הרי שהיתה הגזירה מתבטלת. וזהו כעין מש"כ בספה"ק ראשית חכמה (שער הקדושה, פרק יז, אות כא) דאף שיצאה בת קול שובו בנים שובבים חוץ מאחר (חגיגה דף ט"ו ע"א), אם היה מתעקש ושב היתה תשובתו מתקבלת, ורמזו כן במו"ש (פסחים דף פ"ו ע"ב) כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, היינו דאף שמגרשים אותו ואומרים לו לצאת ממחנה הקדושה אין לו להשגיח בכך (ועיין שו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ח; שלה"ק, שער האותיות, עמק ברכה, אות כג; מסכת ראש השנה, הצעות לתשובה חמישית), ואל יתייאש אלא ימסור נפשו להשי"ת עד שלבסוף יקבלו אותו. כי הכוונה בהכרזה זו היא שמן השמים אין מעוררים אותו לשוב, אבל אם הוא

הרוחנית שיצאו מזוהמת מצרים ערות הארץ לקדושה העליונה וזכינו לקבלת התורה, אבל אי נימא דהשלימו לגמרי את גזירת הגלות שפיר שייך בכך ענין של שמחה שיצאו לחרות עולם משעבוד העבדות, וזה ע"ד דא"י במד' (ילקוט ויקרא פ"ח רמז תקט"ו) משל למי שפרע חובו ועשה יו"ט.

מעתה יבואר דברי המדרש דכיון שאמה"כ ויהי בשלח פרעה את העם, שהיה בזה צער אשר פרעה שילח את העם, ולא יצאו מעצמם בזרוע, כי עדיין לא שלמו ד' מאות שנה שנגזר עליהם, וממילא עי"ז הוצרך לילך בגולה אחר גולה, וא"כ ההכרח לומר דהשמחה בפסח הוא על גאולתנו ועל פדות נפשינו הרוחנית מתחת טומ' מצרים, ומכאן אמרו רבותינו אפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, כי גם הוא יצא לחירות הרוחני ודו"ק.

התורה היה עה"פ בפרשתן בפרשתן (שמות יג, יח) בתוה"ק ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף וגו', ובמדרש (שמו"ר כ, יח) מכאן אמרו חכמים אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב וכו', וצ"ב הכוונה והשייכות, והארכנו מזה מקודם ע"ד דרוש.

ובקרא דלעיל מיניה 'ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה'. ולכאור' הדבר טעון ביאור מדוע שיתנו דעתם לשוב אחרי ראותם אותות ומופתים שנעשה באדמת בני חם, וראו כי ה' נלחם במצרים לדונם ולהעניש אותם בעשר המכות המחולקים לארבע או לחמש מכות למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה (כמבואר פלוגתת התנאים בהגדה של פסח), ומדוע שיחששו מעוד מלחמה שתהא נקרית בדרכם עד שירצו לשוב למצרים, וכי היה להם במצרים חיים של טובה ושלוש תחת יד מצרים, אתמהה.

כן יש לתמוה על הא דאמרו חז"ל (שמו"ר יד, ג) והובא ברש"י בפר' בא (שמות י, כב) שהקב"ה הביא מכת חושך על המצרים כדי שבימים אלו ימותו אותן רשעי ישראל שלא רצו לצאת ממצרים ולא יראו המצרים ברעתם, וכן כתב רש"י כאן עה"פ וחמושים

מעורר את עצמו במסירת נפש, ויאמר יעבור עלי מה כי בכל לבי חפץ אני לעשות תשובה, הרי שהגזירה המרחפת על ראשו מתבטלת, ואף מי שאמרו לו 'צא ממחיצתי' מהני ליה תשובה, וזהו בגדר 'הוצפא כלפי שמיא מהניא' (סנהדרין דף ק"ה ע"א), ואמנם שצריך לכך עבודה קשה, מכל מקום בוודאי כאשר יגמור האדם בעצמו בכל לבו ונפשו לעשות תשובה בוודאי שמועיל לו. וכן נמי גם פרעה הרשע שחיוק הקב"ה את לבו, עדיין היתה הבחירה מסורה בידו, ואם היה חפץ באמת היה עולה בידו לעשות תשובה, יעו"ש.

ובהתבונן בשים לב, נראה כי המדובר כאן על פרעה שהוא מרשעי אומות העולם, ואם כן כל שכן וקל וחומר למי שהוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, שלעולם תועיל לו תשובה, ובכל עת שיעורר את לבבו וישא עיניו לשמים בהתוודותו את חטאיו לומר חטאתי עוויתי ופשעתי לפניך ומתחרט אני עליהם ביותר, ואני מקבל על עצמי שלא לשוב לכיסלה עוד, הרי שהבוכ"ע מצפה לתפילה זו ומקבלו באהבה וברחמים, ומעלהו מעומק מצבו ומקרבו אליו ומשפיע עליו רוח טהרה וקדושה.

עפי"ו יבואר מאמר המשורר האלוקי דוד המלך ע"ה (תהלים א, א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים ובדרך חטאים לא עמד ובמושב לצים לא ישב וגו', דלכאו' יל"ד מה שכפל לשונו בשלוש אופנים, ואחר אשר אמר 'עצת רשעים' שהוא במחשבה 'ודרך חטאים' שהוא במעשה, מה כוונתו באומרו 'מושב לצים'. ולהג"ל יבואר הכוונה כי דרכו של יצר הרע שתחילה בא ומחטאיו לאדם ואחר שכבר נפל ברשתו, שוב הוא מחדיר בקרבו מחשבות ייאוש, לדמות כי אפסה הימנו כל תקוה, ושוב אין מועיל לו עוד תשובה, עד אשר מפילו לשאול תחתיה.

וז"ש דוד המלך ע"ה אשרי האיש אשר לא הלך וגו', היינו אשרי לו למי שכלל לא הלך אחר עצת היצר, ולא נפל ברשתו, אכן גם אם כבר נפל חלילה, אעפ"כ ובמושב לצים לא ישב שהיצה"ר אחרי שהאדם הרבה לחטוא ולפשוע כאשר יבואו לעוררו שהגיע עת לשוב, הריהו שהוא עושה ליצנות מכך באומרו אליו שאין עניין התשובה מכוון אליו, כי בוודאי כבר לא יועיל לנו כלום, וכל כמה שיוכיחו אותם או ישמעו

דרשות התעוררות וכיוצא, יבטלו הכל באומרם אין זה נוגע אלינו, כי נתייאשו מן התשובה, וממילא שום דבר לא יועיל לו ע"י מחשבת ליצנות זו. ועל זה אמר ו'במושב לצים לא ישב', כי האמת היא שגם אם כבר נפל ברשת היצר הרע, מכל מקום אל לו לילך אחר הליצנים, אלא יאמין שמועיל לו תשובה, וידע 'כי אם בתורת ה' חפצו', היינו שאם יהיה לו רק רצון באמת יוכל לשוב בתשובה שלימה, 'והיה כעץ שתול על פלגי מים', וכמבואר בגמ' (שבת דף ל"א ע"א) עה"פ (ישעיה לג, ו) והיה אמונת עתיך וגו', 'אמונת זה סדר זרעים', ובתוס' שם (ד"ה אמונת) הביאו לפרש בשם הירושלמי שמאמין בחי העולמים וזרע, וכמו כן יאמין האדם שבוודאי יקבלו הקב"ה בתשובה שלימה.

ולכן לא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים, ויבואר עפ"י מה שכתב בספר קהלת יעקב (ערך פלשתים) בשם רבו הרה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע שקליפת פלשתים היא מידת הליצנות, ומקור הדברים במאמר חז"ל (עבודה זרה דף י"ט ע"א) שדרשו חז"ל בפסוק (תהלים א, א) ובמושב לצים לא ישב, זה פלשתים שפלשתים ליצנים היו, שנא' (שופטים טז, כה), ויהי כטוב לכם ויאמרו קראו לשמשון וישחק לנו, עיי"ש, ולכן אותם שיצאו ממצרים כי האמינו במידת הרחמים של הבוכ"ע לא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים פן ינחם העם על שיצאו, ויצטרפו לחבריהם אשר נשאר מאחור, כי יושפעו ממדת ליצנותם של פלשתים לזלזל בכח התשובה כמו שהיה בראותם מלחמה, אין הכוונה למלחמה גשמית, אלא שיראו שעדיין היצר הרע קיים, ויחששו שעדיין ילחם עמם ויפילם ברשתו, ובפרט שידוע מספה"ק שבחפזון יציאתם העלם הקב"ה למעלות רמות, והנה לא נשארו במדריגה זו לעולם, ועדיין היצר הרע קיים, וידמו ששוב יתגבר עליהם ויפלו שוב בטומאת מצרים, ומתוך כך עלולים לחפזן חלילה לשוב למצרים.

ואשר על כן ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ששם עתידין לקבל התורה, ובזכות התורה ודאי מועיל תשובה על כל מעשי בני אדם, וגם אמר להם הקב"ה שאף שהיצר הרע קיים ועדיין ילחם בם, מכל מקום יש בידם עצה זו היא התורה הק', וכדאמרו

יש לנו לשורר שירה ולשבח את הבוכ"ע המתנהג עמנו במידת הרחמים, ורחמיו על כל מעשיו, ומקבל אותנו תמיד בתשובה שלימה לעבדו בלבב שלם.

ויהי רצון מלפני השי"ת שנוכל לומר השירה לפניו בכוונה שלימה כדבעי, ונוכה למחילת עוונות ולתשובה שלימה, וישפוך עלינו רוח מהרה וקדושה, ויעורר לבבנו אליו לעבדו בלבב שלם, ויגאל אותנו בקרוב בגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

יום שב"ק

פסוקד"ז התפלל לפני העמוד - הרב שלמה זלמן רויז מלונדון. וזמרו ב'רוממות' ואמרו 'זכרות פסוק בפסוק כנהוג כשיש ברית מילה. בשירת הים אמר מרן שליט"א פסוק בפסוק עם הקהל כנהוג.

תפילת שחרית התפלל לפני העמוד - הרב יעקב יהודה מילר משגיח בישיבה"ק דברי יציב בחיפה. בעליות התכבדו, כהן - הרה"ח ר' חיים מרדכי בינדר מב"ב, לוי - הרה"ג ר' אלעזר ניסן פריזנט שליט"א מבארא פארק - נכד כ"ק מרן זי"ע, שלישי - הגאון רבי שלום אייזנברגר שליט"א דומו"צ קרית צאנו ירושלים, רביעי - החתן מורנו אשר נ"י בן הרה"ג ר' חיים יהודה אייזנבך שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק (ב"ר משה יעקב מירושלים, וחהג"ר אלימלך משה שטמר מב"ב), חמישי - הגאון רבי משה דויטש שליט"א רב ביהמ"ד ויזניץ בנתניה, שישי - שירה - מרן שליט"א [ונערך מי שברך וקריאת השם לרגל הולדת הבת להר"ר ישראל משה קוט מקרית צאנו טבריה (ב"ר אליהו ז"ל, וחתן להבחל"ח ר' אריה ויינריך מאשדוד)], שביעי - המשב"ק הרב יצחק אייזיק מאיר זלמנוביץ שליט"א, הרה"ח ר' חיים שמעון הרבסט מקרית הבעש"ט בפ"ת, הרה"ג רבי יצחק אייזיק יגר שליט"א מפעיה"ק, הרה"ג ר' שלום אליעזר הרבסט שליט"א מבית שמש מח"ס שלום ירושלים, הרה"ג ר' אלימלך משה שטמר מב"ב, הרה"ח ר' משה יעקב אייזנבך מירושלים, הרה"ח ר' יצחק אהרן ברבר מפעיה"ק, הבחור הבר מצוה חיים דוד נ"י בן הרב עזריאל רייכמן מפעיה"ק, אחרון - החתן החבר צבי מושקוביץ נ"י, מפטיר - החתן החבר מאיר נפתלי צבי נ"י בן הרה"ג ר' יוסף יהודה בינדר מפעיה"ק, הגבה - הנגיד הרה"ח ר' מנחם מענדל רייך מקרית הבעש"ט בפ"ת, גלילה - הרב מיכאל מושקוביץ מקרית הבעש"ט בפ"ת.

תפילת מוסף לפני העמוד התפלל - הרה"ג ר' שמואל נטע זלמנוביץ שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק ונו"נ למרנן רבוה"ק. אחר התפילה נערך שמחת הברית לכן הר"ר יצחק פלדמן מחיפה (ב"ר שלמה יהודה מירושלים, וח"ר רפאל בלך מפעיה"ק).

חז"ל (קידושין דף ל' ע"ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ועל ידי התורה יוכלו תמיד להתגבר עליו, ומעתה אל יתייאשו חלילה מן התשובה.

ויבואר בזה בדרך רמז מה שדרשו חז"ל מכאן אפילו עני שבישראל צריך להסב, דהיינו לנהוג בדרך חירות, ונקמו בלשונם אפילו עני שבישראל כי אין עני אלא בדעת (גדרים דף מ"א ע"א), ודעת זה סדר מהרות (שבת דף ל"א ע"א), ורצ"ל שגם מי שגבר עליו יצרו מאד, עד שנהיה משועבד ליצרו כרשעים אשר המה מסורים ביד ליבם ואינם מסוגלים אפילו לחשוב אולי הגיע עת שינוי ותשובה, ואיבד לגמרי סדר מהרות, שכבר נפל ברשת היצר הרע בעבירות חמורות, עד שאיבד דעתו ונעשה כל ראשו מזוהם בתאוות והבלי העולם הזה, מכל מקום אפילו הוא עדיין תקוותו לפניו להיות בן חורין מיצרו ולהסב דרך חירות להיות בן מלך מלכי המלכים הקב"ה, וח"ו שלא יעלה על דעתו מחשבות כאלו של מושב לצים, שכמה דרשות שישמעו וכמה שיקראו בספרי מוסר יאמרו כי אין זה נוגע אלינו, מאחר ואנחנו הרבינו מאד בחטאינו, וזה בא להם כי הם עדיין תחת סבלות יצריהם מסורים ביד ליבם ואין הם שולטים בעצמם, אלא ידע שאינו כן, וגם הוא יוכל להיות בכחי' חירות מיצר הרע ולצאת מטומאת מצרים ולשוב אל הקדושה.

ולמדנו כאן מפרשה זו שבני ישראל הם עבדי ה' ובניו של הבוכ"ע ותמיד תועיל להם תשובה ואיך שלא יהיה יקבלם הקב"ה בתשובה. ולכן קורין לשבת זו 'שבת שירה', כי הנה עצם השבת מורה על תשובה כידוע אמרם ז"ל (שבת דף קי"ח ע"ב) שכל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עוונותיו, ונודע מש"כ הט"ז (או"ח סי' רמ"ב, ד"ה בטור) שעל ידי השבת אין צריך ליסורים ממרקים, כי על ידי השבת נמחה העבירה לגמרי ונעשה כבריה חדשה ממש. וזהו ענין השירה שידוע סגולתה לכפרת עוונות (ראה חרדים, פרק עג; צפורן שמיר להחיד"א זלה"ה, ס"ב אות כ"ה, ועוד), וזה אפי' בכל יום שזוה הענין נתעורר על ידי השירה, שבכל מצב מקבל הקב"ה את בני ישראל בתשובה, וכ"ש בשבת זו בו אנו קוראים על מידת רחמיו של הבוכ"ע, ועל ידי אמירת השירה בכוונה אפשר להיעשות כבריה חדשה ממש, ובוודאי על זה

והגם שבדרך כלל אנו מזדקקים למלאכים שיכניסו תפלותינו, כאומרנו (בסליחות) מכניסי רחמים הכניסו רחמינו לפני בעל הרחמים, משמיעי תפלה השמיעו תפלותינו לפני שומע תפלה, מכל מקום בשעתא דדינא שריא בעלמא אין הזמן מוכשר לכך, ויש להתפלל במחשבה, ויעו"ש באגרא דפרקא מה שהאריך בזה עוד (וראה לכ"ק מרן זי"ע בשיעור חורשי"י פר' ויצא תש"מ).

ובספה"ק בני יששכר (מאמרי תשרי, מאמר א, אות ו) כתב עוד בענין זה, וזל"ק כשהאדם מתיירא להתפלל מחמת שחושש פן בבואו להתפלל יבואו המקטרגים לקטרג על תפילתו אם ראוי זה האיש שתקובל תפילתו, וח"ו עי"ז יבוקר פנקסו, אזי יותר טוב לספר שבחו של מקום בנידון המצטרך, דהיינו אם יצטרך להתפלל על רפואה לא יתפלל דרך תפילה תיכף, רק ישבח דרך שבח להבורא עולם שהוא רופא חולים, ובמחשבתו יכוון להמשיך רפואה להנרצה, והבורא עולם היודע תעלומות לב [משא"כ המלאכים (עי' נועם אלימלך, פר' בהעלותך, ד"ה וישמע משה; ועי' חידושי הב"ח, הנדמ"ח, שבת דף י"ב ע"ב בתוס' ד"ה שאין)] הנה הוא יעשה בקשתו, והטעם הוא, כיון דמזכיר שבח הבורא שהוא פועל הישועה הזאת, מי הוא שיקטרג על הדבר הזה, הנה כל המלאכים מסכימים, והקב"ה עושה כפי מחשבתו של המשבח להמשיך ישועה להנרצה, עכ"ל.

ועפ"ז פירש מרן אאדמו"ר זי"ע (שפע חיים מועדים, ראש השנה, מאמרי קודש, מאמר פג) הפיוט שאומרים בכניסת יום ראש השנה, אחות קמנה תפילותיה עורכה ועונה תהילותיה, א"ל נא רפא נא למחלותיה וגו'. דהכוונה כאשר אחות קמנה, רומז על ישראל בזמן שהם במדרגה קמנה, ואיכא למיחש פן יטיל המקטרג דופי בתפילתה, אזי כאשר תפילותיה עורכה, שרוצה להתפלל לפני השי"ת, העצה הוא על ידי אשר ועונה תהילותיה, לומר תהילות ותשבחות להשי"ת, ובזכות זה א"ל נא רפא נא למחלותיה, אתוד"ק.

עפ"ז יובן היטב מאמר הילקוט, דכיון שהיה מדת הדין מתוחה על בני ישראל והים סוגר והשונא רודף, על כן כששאל משה 'מה עלי לעשות', אמר לו

התורה בשוה"ט דעתיקא קדישא היה עה"פ בפרשתן (שמות יג, רמז רלג) אמר המקום למשה, משה בני נתונים בצרה, הים סוגר ושונא רודף ואתה עומד ומאריך בתפלה, שנאמר (שמות יד, טו) מה תצעק אלו, אמר משה לפני הקב"ה ומה עלי לעשות, אמר לו ואתה הרם את מטך, אתה מרומם ומפאר ומשבח ונותן שיר ושבח ותהלה ותפארת הודיה והלל למי שהמלכה שלו, ע"כ, והוא פלאי.

ואפ"ל, עפ"י הנודע המובא בשם הבעש"ט הק' (ראה בעש"ט עה"ת, פר' נח, אות קסו) דכאשר ישנה צרה גדולה ומדת הדין מתוחה בעולם, אין להתפלל כלל, כי היות שהקטרוג גדול מאד מתחזקים המקטרגים בכל כוחם וסותמים הדרך לקבלת התפילות, בבחינת הכתוב (איכה ג, ח) גם כי אזעק ואשוע שתם תפילתי. וכיון שהמקטרגים נועלים ומסתירים את כל הדרכים כדי שהתפילות לא יוכלו לעלות למעלה ולפעול את פעולתם לטובה, אזי הדרך היחידה במצב כזה היא לא לבקש בגלוי על מה שרוצים ולא לפרש בעת התפילה על ענין מסויים, אלא לבקש במחשבה וברמיזה בעלמא, ע"כ תוכן דבריו הקדושים.

וענין זה הובא בכמ"ק בספרי תלמידי הבעש"ט הק', שכאשר מדת הדין גדולה מאוד, שאז בריבוי התפילה עלול לעימת להתגבר הקטרוג ח"ו בבחי' זה לעומת זה, אזי העצה היעוצה שלא להתפלל. כדברי הרה"ק מקאריץ זי"ע במדרש פנחס (קונטרס ד אות ג, ומובא באמרי פנחס, שער ז, אות קמ), כשבא על אדם ח"ו איזה צרה רח"ל וצר לו מאד, אין לו תקנה רק שיבטח בחסד עליון בל ימוט, ואז לא יעשה שום דבר ושום רפואה כלל רק לבטוח, ואפילו שלא להתפלל להקב"ה ולא לילך למקוה, רק לבטוח, עכ"ל.

ורביה"ק מוהרצ"א זי"ע באגרא דפרקא (אות עג) כתב, וזל"ק, קבלנו מהצדיקים בשעה שאדם צריך להתפלל על חבירו, ורואה ח"ו שהדין מתוח, יתפלל עליו במחשבה. ומביא שם סמוכים לכך מדברי הוזהר הקדוש (פר' נח, דף ס"ט ע"ב) בשעתא דדינא שריא בעלמא לא ליבעי ליה לאינש דידיכר שמיה קמיה דקוב"ה וכו' עיי"ש. הרי לנו שכדי לא להסתכן מפני המקטרגים כשמפרש את דבריו מוטב להתפלל במחשבה שבלב, דלפני השי"ת אין צורך בדיבור,

וברש"י נהפך ממה שהיה, שהרי אמר להם (שמות יב, לא) קומו צאו מתוך עמי, ונהפך לכב עבדיו שהרי לשעבר היו אומרים עד מתי יהיה זה לנו למוקש, ועכשיו נהפכו לרדוף אחריהם בשביל ממונם שהשאיילום. ולכאו' אין לזה פשר, שהרי מצרים הוכו בעשרת מכות, עד שאמרו (שם, לג) כולנו מתים, ועמד עליהם פרעה לגרשם מארצו, והיאך נהפך כעת לבכו לרדוף אחריהם על ממונם שהשאיילום. וביותר יש לדקדק מהיכן הוציא רש"י הק' ענין זה שרדפו אחריהם בשביל ממונם שהשאיילום, והלא בכתוב לא נאמר 'מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו', היינו שנהפך לכבם לרדוף אחריהם בגין מה ששחררו אותם מעבדותם.

בבעל הטורים (בפר' ויצא) עה"פ (בראשית לא, כב) ויוגד ללכן ביום השלישי כי ברח יעקב, הביא המסורה ב"פ 'כי ברח', חדא כי ברח יעקב, ואידך בפרשתן ויוגד למלך מצרים כי ברח העם, וצ"ב מה מלמדנו.

במדרש (שמו"ר כא, ו) וכיון שהלך לקרוע את הים לא קבל עליו להקרע וכו' כיון ששמע משה כך הלך ואמר להקב"ה אין הים רוצה להקרע, מה עשה הקב"ה נתן ימינו על ימינו של משה שנא' (ישעיה סג, יב) מוליך לימין משה וגו' מיד ראה להקב"ה וברח שנא' (תהלים קיד, ג) הים ראה וינס מה ראה אלא שראה להקב"ה שנתן יד ימינו על משה ולא יכול לעכב אלא ברח מיד, א"ל משה מפני מה אתה בורח, א"ל הים מפני אלקי יעקב מפני יראתו של הקב"ה, מיד כיון שהרים משה ידו על הים נבקע שנאמר ויבקעו המים וכו', וצריך להבין מדוע מיאן הים להקרע מפני משה עבד ה'. גם יש לבאר מדוע נקט דווקא מפני אלקי יעקב ולא אלקי אברהם או אלקי יצחק וכדו', ובפשטות דסמך אלישנא דקרא מה לך הים וגו' מלפני אדון חולי ארץ מלפני אלקי יעקב, אלא דיל"ד בקרא גופא למה תפס דייקא אלקי יעקב. עוד במדרש (שם כא, ח) רבי עקיבא אומר בזכות יעקב אני קורע להם את הים שנאמר ופרצת ימה וקדמה, ורמזו בזה ויבקע אתוון יעקב, ומעמא בעי מדוע דייקא בזכות יעקב נקרע הים ולא בזכות שאר האבות.

ועוד במדרש (הובא בישמח משה; ועי' מכילתא,

הקב"ה אתה מרומם ומפאר ומשבח ונותן שיר ושבח ותהלה ותפארת הודיה והלל למי שהמלוכה שלו, כי כאמור בעת הזאת אין להתפלל, לבל יתגברו הקטרוגים, ואדרבה יש להרבות בדיבורי שבח להבורא עולם, ורק במחשבה לכוון הענין הנרצה, ועל ידי כן כשמזכיר שבח הבורא אי אפשר למקטרגים לקטרג על זה, כי מי הוא שיקטרג על שבח מלכו של עולם, וממילא יוושעו ויזכו לישועה השלימה, והבן.

בעליות בתפילת מנחה התכבדו, כהן - הרה"ג רבי יוסף שלמה גליק שליט"א מירושלים מח"ס פני שבת, לוי - הרה"ג ר' אלטר אלימלך בלומענברג מאלעד, שלישי - הרה"ג ר' ברוך הלברשטאם שליט"א מירושלים - נכד כ"ק מרן שליט"א, גלילה - הרב ישראל זאב פרידמן מירושלים. בזמירות בשוה"ט התכבדו, ברוך א"ל עליון - הרה"ח ר' יעקב יהודה בינדר מב"ב, דרור יקרא - הרה"ח ר' פנחס מרדכי גליק מפעיה"ק, שבת היום - הרב עזריאל רייכמן מפעיה"ק. לפני אמירת התורה, זימרו ניגון התעוררות מהרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זי"ע.

התורה בעידן רעוא דרעוין היה עה"פ בפרשתן (שמות יג, יז-יח) ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה, ויסב אלוקים את העם דרך המדבר ים סוף וגו'. מפורשי התורה האריכו למעניתם לבאר בזה, דהלא לכאו' הוא משולל הבנה, וכי אחר שסבלו בני ישראל הרבה כל כך מידי המצריים הרשעים וכי יחפצו לשוב מצרימה, וכי יעלה על הדעת שיונעם להם להשתעבד תחת עול מצרים, ואין המקרא הזה אומר אלא דרשני.

ובהמשך המקראות (פסוק יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו כי השבע השביע את בני ישראל פקוד יפקוד אלוקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה אתכם. וצ"ב שייכות והמשך זה לכאן.

עוד בפרשתן (שמות יד, ה) ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לכב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו,

יסוד עולם נפגם מדת יסוד, ומדה כנגד מדה ירדו אבותינו למצרים שהוא ערות הארץ מקור הטומאה, וכמו שנאמר (ויקרא יח, ג) כמעשה ארץ מצרים וגו' לא תעשו. ושם ירדו בני ישראל מטה מטה ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם, וע"י זוהמת מצרים הגיעו למצב ש'אילו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ובנינו ובני בנינו עבדים היינו לפרעה במצרים', כי קליפת מצרים נתגברה בחוץ ותוקף גדול כל כך שלא היה באפשרי בשום אופן לתקן ולשוב בתשובה ולצאת, עד שהיו נופלים רח"ל לגמרי. וכאשר ראה הקב"ה אבינו אב הרחמן האוהב עמו ישראל ברוב חסדו כי נפלו כבר במ"ט שערי טומאה ועוד מעט קט עלולים ליפול לשער הנו"ן, עד אשר 'ולא יכלו להתמהמה' (שמות יב, לט), עמד והוציא את בני ישראל בחפזון.

וכל תכלית יציאת מצרים היה בעבור שיתקנו כל מה שפגמו וקלקלו במידת יסוד כאמור, ולכן הוצרכו לעבור בתוך הים, שהוא כענין טהרה במקווה, כמבילה במסירות נפש, ועל ידי כן יזכו לטהרת הנפש, ושוב הכינו עצמם במשך שבעה שבועות שהם מ"ט יום לקבלת התורה, וטהרו וזיככו עצמם מכל טומאה וזוהמא שדבקה בהם, ואז זכו לקבל תורה בסיני מפי הגבורה.

- בכח חכמי התורה שבעל פה מהני תשובה לכל החטאים -

והנה ידוע מספה"ק, כי עפ"י מדת הדין לא מהני תשובה על הפגם במדת יסוד שהוא בחי' 'רע' ע"ד מה שנא' (בראשית לח, ז) ויהי ער בכור יהודה רע וגו', וכמבואר בזוה"ק (פרשת ויחי, ח"א דף ר"ט ע"ב) דאין מועיל על כך תשובה, ובשמים ממעל דוחים אותו וסוגרים השערים בעדו, כי אין לו עוד חלק ונחלה באלוקי ישראל, וכנודע דיש בזה סתירה בזוה"ק (ראה פר' ויקהל, ח"ב דף ר"ד ע"ב), וכבר עמדו בזה לבאר סתירת מאמרי הזוה"ק.

ואיתא במדרש (כ"ר יב, טו) בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים שיתף מדת הרחמים למדת הדין, שנאמר (בראשית ב, ד) ביום עשות הוי"ה אלוקים ארץ שמים, ע"כ. כי עפ"י מדת הדין כאשר פוגם האדם

פרשתו, פ"ג; ילקוט שמעוני, יד, רמז רלג) אמר הקב"ה למשה הים סוער והשונא רודף ואתה עומד ומרבה בתפלה לפני, אמר לו משה מה לי לעשות, אמר לו ואתה הרים את מטך על הים ובקעהו, עכ"ל. ואין מאמר זה אלא מן המתמיהין, וכי למתי יעתיר משה אל ה' אם לא לעת כזאת שישאל שריוון בסכנה, שבעת כזאת ששרויים בצער בוודאי יש לפתוח ספר תהלים ולהתפלל אל השי"ת.

ולעיל בפר' בא (שמות יא, ב) דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב, וברש"י מחז"ל (ברכות דף ט' ע"א) אין נא אלא לשון בקשה, בבקשה ממך הזהירם על כך, שלא יאמר אותו צדיק אברהם ועבדו ועינו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם. והוא תימה גדול, דהלא אף מי שהוא במדריגה פחותה יותר מאברהם אבינו עמוד העולם אין ממון נחשב בעיניו למאומה, כי עיקר התכלית הוא דביקות בהשי"ת וקבלת עול מלכות שמים, ולא ענייני גשמיות וממון, ומהו ענין הבטחה זו 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול'. עוד עמדו בזה לבאר מה שאמר הקב"ה 'שלא יאמר אותו צדיק' וכו', והלא באברהם אבינו מצינו שמסר נפשו עבור השי"ת, ולא הרהר ולא שאל מאומה אחר הנהגתו ית"ש, וגם כשאמר לו הקב"ה (בראשית כב, ב) קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת וגו' לא שאל מאומה, כי אם רץ והשכים בבוקר לעשות רצון ה' ולא עלה בדעתו להרהר אחריו כלל וכלל, וכי דווקא כעת יבוא בטענה על ענייני רכוש וממון לאמר אמת שנאלתם מבית עבדים אך כסף ורכוש לא נתת להם. גם לבאר מה שנקט בלשונו הלשון 'אותו צדיק', ולא אמר שלא יאמר אברהם.

- ענין גלות וגאולת מצרים לתקן הפגם במידת יסוד -
ואפ"ל, ובהקדם הידוע מספה"ק (עי' זוה"ח, פר' וישב, מגלה עמוקות, פרשתו) ותורף דבה"ק, כי גלות מצרים יסודה על מכרם בכסף צדיק (עמוס ב, ו), וכדאמרו חז"ל (מגילה דף ט"ז ע"ב) בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים, וביאר האריה"ק זלה"ה כי במכירת יוסף שהוא היה צדיק

ומקלקל רח"ל בבחי' רגלים, או אז מתקיים בו 'רגליה יורדות מות' (משלי ה, ה), שבגין חטא זה אשר אין ברגליים חוטא, דינו אבדון ויורדות מות, ואין לו שום עצה ותקומה. ואמנם כי בדורות עברו כאשר שרתה רוח קדושה וטהרה בעולם, הרי שהאדם אשר במרד ובמעל פגם וחטא לא היה לו שום עצה ותקומה, ברם באריכות הגלות, כאשר הדורות יורדים מטה מטה, והעולם מתגשם עוד ועוד, והנסיונות מתגברים מיום ליום, ומעתה בוודאי אין שייך לומר דלא מהני תשובה.

וי"ל שצדיקי וחכמי הדורות בכח תורתם גזרו בכח בי"ד העוקרין דבר מן התורה, ופסקו כי אין לך דבר העומד בפני התשובה (ירושלמי פאה פ"א ה"א), ובדור נמוך וירוד כזה בוודאי מהני תשובה לכל אחד ואחד, ופתחו השער לדופקים בתשובה שיוכלו לשוב ולהכנס לפנים מהיכל המלך.

וזהו ענין ימי השובבי"ם, אשר אין להם מקור בדברי חז"ל ובראשונים, ומקורו הוא מהאריה"ק ומובא בלבוש (סי' תרפ"ה), כי טרם זמנם לא היה צריך לכך, כי לא היה ניתן לשוב על פגם זה בתשובה ולתקנו, ברם בהמשך הדורות בכח עקירת בי"ד המשיכו הנהגה זו שיועיל תשובה לכל אחד ואחד בכל מצב. וכיון שפסקו כן בבית דין של מטה, הרי שהבוכ"ע מקיים מצות זקנים (תנחומא נשא, סי' כט), וכדמצינו בחז"ל (ירושלמי נדרים, פרק הנודר מן המבושל, ה"ח; כתובות, פ"א, סוף ה"ב; הובא בש"ך יורה דעה, סימן קפ"ט, ס"ק י"ג) בהא דכתיב (תהלים נו, ג) אקרא לא"ל גומר עלי, דקטנה פחותה מבת ג' שנבעלה בתוליה חזורין, אבל בת ג' שנים ויום אחד אין חזורין, ואם אחר שכבר היתה בת ג' נמלכו בי"ד לעבר את השנה דנמצא דלמפרע עדיין קטנה היתה, אמרינן דבתולותיה חוזרות עי"ש. וזאת כי טבע הבריאה משועבד לדעת תורה. ואין לך אלא בי"ד שבימך, וכאשר פסקו בבית דין של מטה כך מקבל זאת הקב"ה בבית דין של מעלה.

וזהו כח תורה שבעל פה שנמסרה ביד החכמים, וביותר עפ"י הנודע מהאריה"ק (יעו"ב בישמח משה, פר' אמור, ד"ה ובלומדי במקלות) דתורה שבכתב הוא בחי' דין, וכד"א (מכות כד, א) אנכי ולא יהיה לך מפי

הגבורה שמענו, וכמו שנאמר (ירמיה כג, כט) הלא כה דברי כאש נאום ה'. אבל התורה שבעל פה הוא בחי' מדת הרחמים, כמו שכתב הרא"ש (בבא קמא, פ"ב, סימן כ; ויעו"ב במגיד תעלומה, פתיחה למסכת ברכות) אשר דברי חכמים לאקולי אתו, ועל ידי עסק התורה שבעל פה מעוררים רחמים וחסדים על בני ישראל, להריק להם שפע ברכאין טבין ולהמתיק מעליהם כל הדינים. ובכח התורה שבע"פ יש כח ביד חכמים לעקור דבר מה"ת כנ"ל. ומרן אאדמו"ר זי"ע דיבר בקדשו כי הענין רמוז מיד בראשית התורה בתחילת בריאת העולם, שפתח הקב"ה התורה 'בראשית' אתוון 'ב' ראשית' ורמז בזה לב' חלקי התורה תורה שבכתב ותורה שבע"פ.

ועפ"י ז' יובן דברי חז"ל הנ"ל כי בוודאי לא שייך אצל הבורא ית"ש להיות נמלך על הראשונות, כי לא איש א"ל ויכזב ובן אדם ויתנחם, אלא דמאחר וראה הבורא ב"ה מתחילה שאין העולם מתקיים לדורות בבחי' תורה שבכתב שהוא כאמור בחי' דין, כי הלא הן אראלים לא זכו בעיניו ובמלאכיו ישים תהלה, ומי יוכל לעמוד בדין ומי יעמוד, על כן מיד בתחילה שיתף מדת הרחמים שהוא בחי' תורה שבע"פ, שבכוחה מהני תשובה על כל חטא ועון.

והיינו דכתיב (בראשית ב, ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, ודרשו חז"ל (ב"ר יב, ח) אל תקרי בהבראם אלא באברהם, כי מצינו בו באברהם שקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה (יומא דף כ"ח ע"א), נמצא שכל תורתו היתה בבחי' תורה שבעל פה שהרי עדיין לא ניתנה, וכאשר האריך בזה הגה"ק החתם סופר זי"ע שהתורה שבע"פ קדמה לתורה שבכתב, וכדמצינו שהאבות הק' קיימו גם התורה שבע"פ, יעו"ש. והנה אברהם אבינו היה עמוד החסד, והוא המשיך רחמים וחסד שבכח התורה ניתן לשנות ולקבוע שיועיל תשובה לכל אחד. ומצינו בחז"ל (יבמות דף צ' ע"ב) שלמיגדר מילתא יש כח ביד בי"ד לעקור דבר מה"ת אפי' בקום ועשה, ומעתה כיון שבלא זה שיהני תשובה יהיה חילול ה' ועלבון השכינה, כי מה יהיה סופם של כלל ישראל, על כן גזרו חז"ל בכח תורתם שיועיל תשובה להשב על כל העוונות כולם.

- קריעת ים סוף רק בכח צדיק גוזר בבחי' תורה
שבעל פה -

והנה כבר הזכרנו כמ"פ מדברי מרן אאדמו"ר זי"ע (דרוש לש"ק ויקהל תשמ"א) שבתו"ד תירץ קו' המפו' היאך יצאו קודם שנשלם זמן השעבוד שנגזר עליהם ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנים, וביאר עפ"י הנ"ל דהקב"ה מקיים מצות זקנים, ומעתה י"ל דאמנם גזר הקב"ה שישתעבדו במצרים ד' מאות שנה, ושוב בא משה בכח חכמת התורה וגזר שיקדימו לצאת ובכח שיש לחכמים לעקור דבר מן התורה עקר גזירת השי"ת שאמר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה.

ויומתק בזה דבר הכתוב (שמות ג, יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, כי משה שאל היאך יוציא את בני ישראל ממצרים הלא עדיין לא נשלם גזירת השעבוד, על זה א"ל השי"ת בהוציאך את העם וגו' ובכח התורה אתה יכול לבטל גזירת השי"ת ולעקור דבר מן התורה.

ועפ"י פירש מ"ד במדרש (שמו"ר ג, ג) א"ל הקב"ה למשה אם אין אתה גואלם אין אחר גואלם, ויל"ב מדוע א"א לגאולה שתבוא כ"א ע"י משה, אלא דכיון שהיה צורך לעקור דבר מה"ת ולבטל גזירת השעבוד, לכך לא היה אפשר רק ע"י משה שהיה עמוד התורה, ובכוחו היה לעקור דבר מה"ת, והבן עכתו"ד מרן אאדמו"ר זי"ע.

עפ"י יובן היטב מאמר חז"ל הנ"ל בענין קריעת ים סוף, דהנה כשבא משה רבינו ע"ה לקרוע את הים, לא רצה הים להקרע לפניו, ומטענת הים בפיו כי התנאי שהתנה הקב"ה עם הים להקרע לפני בני ישראל הוא דייקא אחר מלאת ד' מאות שנה בגלות מצרים, והנה יצאו המה טרם נשלם הזמן. וביותר שכבר נשבע הקב"ה עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וגו' ויום ולילה לא ישבותו (בראשית ה, כב), ואמר (שם פסוק כא) ולא אוסיף לקלל עוד את האדמה וגו', שלא יביא עוד מבויל לעולם ולא ישנה סדרי הטבע, ועל כן עמד הים לטעון שלא להבקע כעת לפני בני ישראל.

אכן זאת לא ידע הים, כי האמת כן הוא שהקב"ה גזר כן, אולם הקב"ה גוזר וצדיק מבטל (מועד קטן דף

ט"ז ע"ב), כי יש כח ביד בית דין לעקור דבר מן התורה, ולא ידע הים ולא הכיר בכח תורה שבעל פה המסורה ביד חכמי התורה.

עוד זאת טען הים שאין בני ישראל ראויים לישועה, וכדדרשו חז"ל במדרש (ילקוט פרשתן, רמז רלח) בפסוק (שמות יד, כט) והמים להם חומה - חמה כתיב, כי הללו והללו עובדי ע"ז, וכיון שחטאו ופגמו כל כך במצרים תו לא מהני להם תשובה, כי שקעו במ"ט שערי טומאה. ואמנם ע"ז כבר השיב לו הקב"ה שומה מה אתה דן שוגג כמזיד ואונס כרצון, ויל"פ הכוונה דאף אלו שעשו במצרים כמזיד לא היה זה אלא מחמת שהיו אנוסים ביד יצרם, וממילא גם להם מהני תשובה, כי אין לך דבר העומד בפני התשובה. וכנ"ל דכל זה הוא בכח התורה שבעל פה שהוא בחי' רחמים, שקבעו חכמי התורה שיועיל תשובה לכל אחד ואחד בכל מצב ובכל זמן.

וי"ל דשני טענות אלו הא בהא תליא וחדא הוא, כי מצינו בחז"ל (ר"ה דף י"ז ע"ב) גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של אדם, וממילא אף שהיה גזירה קדומה של 'ועבדום ועינו אותם ד' מאות שנה', מכל מקום בכח התשובה בטלה הגזירה, אך הים טען דאחר ונפלו כל כך שוב לא מהני להם תשובה ואין להם תיקון, אכן בכח התורה שבע"פ שפיר מהני להם תשובה כנ"ל, ושוב בטלה גזירת ד' מאות שנה. אשר על כן נתן הקב"ה ימינו על ימין משה, והרמו בזה על מה שנא' (דברים לג, ב) מימינו אשדת למו, ופירש שם האור החיים הק' דימינו היינו תורה, יעו"ש, והכוונה שנתן הקב"ה תורתו שהוא בחי' תורה שבכתב על ימין משה הוא תורה שבעל פה וכנ"ל ממרן אאדמו"ר זי"ע, כי התורה שבכתב מסכמת לתורה שבע"פ, ומה שגמרו אומר חכמי התורה בבחי' 'אבא כך כתוב בתורה' מסכים הקב"ה לכך, וימינו של הקב"ה מתפרש לפי 'ימין משה', וכפי שמכריעים בבית דין למטה, כך מכריעים בב"ד של מעלה, וממילא נקבע דשפיר מועיל להם תשובה לישראל.

והנה בספה"ק מגלה עמוקות (פר' ואתחנן, אופן קפו) כתב שב' השמות שניתנו ליעקב רומזים לב' חלקי התורה, דישראל רומז לתורה שבכתב, דישראל נוטריקון י"ש ש"ישים ר"יבוא א'ותיות ל'תורה, ואילו

ועיכוב שפע הפרנסה, עכד"ק עיי"ש. וכן איתא בזוה"ק (תיקו"ז דף ל' ע"ב) מאן דזריק פירורין עניות קא רדיף אבתרייהו, כי האלוקים עשה את האדם ישר (קהלת ז, כט) והזמין לו כל הצמרכויותיו באין מחסור, אולם כשפוגם רח"ל הרי שעניות רדיף אבתרייהו, כי אז באים נגעי בני אדם שדים ורוחות רעות והם יונקים וגוזלים ממנו כל שפעת הטובה הנשפע אליו עד שנשאר ערום ועריה ריקם מכל.

ומרן אאדמו"ר זי"ע פירש בזה אמרם ז"ל (גדרים דף מ"א ע"א) אין עני אלא בדעת, ודעת היינו טהרות (שבת דף ל"א ע"א), ורמזו חז"ל 'אין עני' רצ"ל סיבת העניות מה שנעשה האדם עני ועניות רודף אחריו, הוא 'אלא בדעת', זה סדר טהרות, דכיון שלא נזהר בחותם המלך בקדושה ובטהרה לזה העניות רהיט בתרייהו, אתוד"ק.

ועפ"י דרכו נבוא בארה, דהנה כשאמר השי"ת לאברהם אבינו כברית בין הבתרים (בראשית טו, יג) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, הבין אברהם אבינו ע"ה מיד כי יפלו לבין הגוים וילמדו ממעשיהם ויפגמו במידת יסוד, ויאבדו האות ברית קודש החתום בשם שד"י, ומעתה מה יהיה תקנתם. על כן הבטיחו הבורא ית"ש שלבסוף יתקנו מעשיהם ויהיה להם תקנה. כי ישוּבו במסירות נפש ויתקנו הכל להיות כבריה חדשה. ועל זה נתן לו סימן ואמר 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', והנה אם לא היו מתקנים הכל, הרי שהיו הקליפות באים וחוטפים הכל, דהלא עניות קא רדיף בתר החוטאים. ומזה גופא שיצאו ברכוש גדול ממצרים זה מהוה כהוכחה כי עם בני ישראל שבו בתיובתא שלימה ותיקנו כל מעשיהם כליל.

ועל זה אמר לו הקב"ה למשה רבינו בבקשה ממך דייקא, כי אתה יש בידך לגזור שמועיל להם תשובה אף על פגם זה, דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו וגו', שלא יאמר אותו צדיק דייקא היינו דסתם צדיק נוטר ברית (ראה זוה"ק, פר' ויחי, דף רמ"ז ע"ב), וכמ"ש (תהלים צו, יא) אור זרוע לצדיק, ועבדום ועינו אתם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, ולא על הרכוש הגשמי והממון ידאב לב אברהם, אלא שבזה יהיה אות וסימן אם לא יטלו עמם רכוש מצרים שלא

יעקב מכוון על חלק התורה שבע"פ, יעו"ש. כי ביעקב נקרא ע"ש (בראשית כה, כו) וידו אוחזת בעקב עשו, 'ידו' רומז לתורה שבע"פ, וכדמצינו בגמ' (סוטה דף ז' ע"ב) לגבי עצמות יהודה שהיו מגולגלין, והתפלל עליהם משה ואמר מי גרם לראובן שהודה וכו', ובהמשך הגמ' לא הוה ידע למשקל ולמטרח בשמעתתא בהדי רבנן, והתפלל משה (דברים לג, ז) ידיו רב לו, ע"כ, הרי דלשון 'יד' נופל על עסק התורה בפלפולא דאורייתא בתורה שבעל פה. ולכן אהדריה קרא לשם יעקב (ברכות דף י"ג ע"א), כי בכח יעקב הוא כח התורה שבעל פה יועיל תשובה לכל אחד בכל דור ודור.

ולזה כשנתן הקב"ה ימינו על ימין משה, אמר הים מלפני אלוקי יעקב דייקא אני בורח, כי יעקב רומז להנ"ל שיש כח ביד בית דין לעקור דבר מן התורה, אשר ענין זה וכח התורה שבעל פה לא הכיר וידע מתחילה, ולכן בתחילה לא רצה להבקע לפני בני ישראל, וכעת הוא בורח וגם מלפניו.

ולזה נמי כשאמר משה לפני הקב"ה הים סוער והשונא רודף, אמר לו הקב"ה מה תצעק אלי, כי הלא הגזירה שנגזרה עליהם הוא ועבדום ועינו אותם ד' מאות שנה, ועפ"י מדת הדין אין מועיל להם תשובה, ולכן לא עת תפילה היא עתה, כי אם כך תליא הדבר, ודייקא אתה בכח תורתך יכול אתה לבטל הגזירה, ולכן ואתה הרם את מטך ונשה יד"ך דייקא על הים, רמז כאן לכח התורה שבעל פה, שיגזור בכח תורתו ויעקור דבר מה"ת, וכך יקרע הים לפני בני ישראל.

- ע"י הפגם נגרם עניות, ורק בתיקון מידת יסוד יכולים לזכות לרכוש גדול -

נודע מש"כ הגה"ק הישמח משה זי"ע (פר' מקץ, ד"ה ויאמר בי אדוני) לבאר מאה"כ (בראשית מג, כ) ירד ירדנו מתחילה לשבור אוכל, עפ"י מה דאיתא בתיקו"ז (תיקון כ"ב, דף ס"ו ע"א) דכל השומר על האוב"ק, אזי שרי עליה שם הוי"ה מלגאו ושם שד-י מלבר, ואילו הפוגם בהם נחסר שם שד-י ובא במקומו ס"מ ואז נחסר ממנין השם מס' רי"ד. והיינו דקאמר יר"ד ירדנו שחיסרנו והורדנו מנין רי"ד, ואז מתחילה לשבור אוכל דזהו עיקר הגורם למיעוט

ורצו לעורר כח הטומאה שלא יועיל להם תשובה לבני ישראל, וממילא אי אפשר שיהיה להם רכוש וממון רב, ובהכרח שישובו מצרימה.

ע"ז רמז המסורה ב"פ כי ברח, כי ברח העם וכי ברח יעקב, דכנ"ל שם יעקב מורה על בחי' תורה שבע"פ, ושיש כח ביד בית דין לעקור דבר מן התורה, וקבעו חז"ל שבכל מצב ועל כל חטא ועון מועיל תשובה, וזה לא ידע פרעה, וכעת כשראה שברח העם ויהפך לכב פרעה ועבדיו וירדפו אחרי בני ישראל.

ויורמו בשירת בני ישראל אחר הנס, שאמר הכתוב (שמות טו, ט) אמר אויב ארדוף אשיג אחלק שלל אריק חרבי תורישמו ידי, ופרעה ברדפו אחרי בני ישראל כסבור היה שבוודאי יוכל ליטול מהם כל רכוש מצרים בגין חטאיהם ופגמיהם, וכן אמר 'אריק חרבי תורישמו ידי', חרב רומז לחרב נוקמת נקם ברית (ויקרא כו, כה), וכנודע מספה"ק שעל ידי החטא רח"ל נותנים כח לידים ידי עשיו אשר נתברך בברכת (בראשית כו, מ) על חרבך תחיה, ובכח נותנים לו הכח שיוכל להזיק רח"ל. ומאידך על מי שנוטר ברית נאמר (תהלים מה, ד) חגור חרבך על ירך גבור, שכשמתנהג בקדושה ובטהרה מוציא החרב מידיו של עשיו הרשע. ולכן סבר פרעה שיוכל להזיק את ישראל בחרבו, בכח חטא הידוע שעל ידי כן יש כח ביד הטומאה להרוג חלילה בישראל, ועל ידי זה תורישמו ידי ואביא עליהם עניות ודלות.

אכן נשפת ברוחך כסמו ים, רמז בזה למה שדרשו חז"ל במדרש (ב"ר כ, ב) בפסוק (בראשית א, ב) ורוח אלוקים מרחפת על פני המים זו תשובה, שמיד בבריאת העולם הכין הקב"ה שגם כאשר יהיה בחי' 'וחושך על פני תהום', היפוך בחי' 'אור זרוע לצדיק', גם אז יועיל תשובה לכל אחד. וע"ד הרמז י"ל ורו"ח עולה בגימטריא כמנין יר"ד, שאף שנחסר רי"ד משם שד"י ונשאר אותיות ס"מ, מכל מקום בכח התשובה מחזירים שם הקודש כבתחילה.

וזה היה עיקר השירה בשירת הים, שניכר היה כי הקב"ה חישב מחשבות לבלתי ירח ממנו נדח, ונתן הכח ביד חכמי התורה לקבוע ולגזור שתמיד בכל עת יועיל תשובה לכל אחד ואחד.

תיקנו הכל כדבעי, ועדיין נשאר בהם פגם הטומאה והזוהמא. ואכן עמדו בני ישראל ושאלו מאת המצריים כלי כסף וכלי זהב, ונתן הקב"ה חן העם בעיני המצרים 'וינצלו את מצרים' (שמות יב, לו), שעשאוהו כמצולה שאין בה דגים וכמצודה שאין בה דגן (ברכות דף ט' ע"ב), וכנודע מהאריה"ק שהעלו ותיקנו כל הניצוצות הק' שנבלעו לבין הקליפות. אשר למעם זה נצטוו ישראל לא תסיפו לראותם עוד עד עולם (שמות יד, יג), כי כבר נתברר כל הקדושה כשיצאו ישראל משם (חסד לאברהם, מעין ה, נהר כט; ליקוטי תורה, פר' תצא, ועוד). כי הא בהא תליא, ובלא זה שתיקנו תחילה כל מה שפגמו לא היה באפשר שישאר אצלם רכוש גדול וכנ"ל.

- פרעה היה סבור שיוכרחו בני' לחזור מצרימה כי לא יועיל להם תשובה -

בכן יבוארו מקראי קודש דפרשתן, כי פרעה הרשע בכח טומאתו ידע כי פגמו ישראל וחטאו כל כך עד שלא מהני להם תשובה, והוא לא ידע מכח תורה שבעל פה בחי' הרחמים הממתקת את הדין, ולכן אף שנשאר ברשעותו הסכים לשלחם מתחילה, כי אמר שבוודאי יוכרחו לחזור כי אין להם עוד תקוה ותקנה. ומה גם שידע שישנה גזירה קדומה ועבדום ועינו אותם ד' מאות שנה, והיאך יתבטל גזירה זו. ועל כן שילחם בידיעה ברורה שלוודאי ישובו למצרים.

והנה לכא' ישנו דקדוק גדול במקראי הקודש, שפתח ואמר 'ויוגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לכב פרעה ועבדיו אל העם ויאמרו מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו', דמתחילה פתח בלשון 'עם' וסיים בלשון ישראל, והלא דבר הוא. ולהנ"ל יש לומר דכאן רמזה לנו התורה הק', שפרעה לא ידע מהמתקת הדינים בכח תורה שבע"פ, ולכן כשאמרו לפרעה כי ברח העם, תמה ואמר מה זאת עשינו ששלחנו את ישראל בחי' תורה שבכתב שרק אותה ידע והכיר וסבר שאין מועיל להם תשובה, כי הולכים עמהם בדקדוק הדין והמשפט, והיאך זה עתה בורחים ואינם שבים מצרימה.

וע"ז פירש רש"י בשביל ממונם שהשאיילום, שביותר גדלה בעיניהם התמיהה, היאך יתכן שיהיו הם בורחים עם ממון במצרים בידם, והלא במצרים פגמו במדת יסוד, ומעתה עניות קא רדיף אבתרייהו,

- על ידי חטא ליצנות עלולים ליפול עד
לטומאת מצרים -

והנה כבר הזכרנו אמש דברי אש קודש אש להבה מאמר הרה"ק הרמ"מ מרימינוב זי"ע (הובא בקהלת יעקב, ערך פלשתים) לפרש מה שנא' בפרשתן 'ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים', דקליפת פלשתים הוא ליצנות ושחוק, ומקור הדברים במאמר חז"ל (עבודה זרה דף י"ט ע"א) שדרשו חז"ל בפסוק (תהלים א, א) ובמושב לצים לא ישב, זה פלשתים שפלשתים ליצנים היו, שנא' (שופטים טז, כה), ויהי כטוב לבם ויאמרו קראו לשמשון וישחוק לנו. ואמר הרה"ק מרימינוב זי"ע אילו היה יודע פרעה שעם ליצנות יכולים להכחיש כל העולם ולא היו ישראל יוצאים מתחת ידו לעולם חם ושלו, אתוד"ק (וראה לקושי תורה מהרי"א, פר' שופטים, ובתורת אמת (אייגר) פר' כי תצא).

ושנינו באבות (אבות ג, יג) שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לעבירה, ומה נאמר ומה נדבר, היצר הרע אינו מגיע לאדם בבת אחת להכניסו ולהפילו אל שורש הטומאה, אלא הוא פותח תחילה בשחוק וקלות ראש, שידמה האדם שאינו יכול לקיים הכל בשלימות, ומפתהו לזלזל בדברי החכמים והצדיקים ולא לשמוע לקול תוכחתם, כי אם לעשות ליצנות מדבריהם וכו', עד שאין בידם עוד להשפיע עליו לטוב, וסופו שמגיע לידי עבירה ונופל לנוקבא דתהומא רבא.

ובדרך רמז יבואר עפי"ז מקראי הקודש דפרשתן, ויהי בשלח פרעה את העם, וכשיצאו ישראל ממצרים ערוות הארץ מקור הטומאה והזוהמא, וקיבלו על עצמם מאי דהוה הוה מכאן ולהלן חושבנא, להשליך מעליהם כל הטומאה והחטאים מתוך מסירות נפש, על כן ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא, כי אם יפלו חלילה לטומאת וקליפת הליצנות, קרוב לוודאי שיפלו שוב אחורנית אל טומאת מצרים, ועל זה אמר פן ינחם העם וגו' ושבו מצרימה, ששוב יפגמו ויפלו לערוות הארץ רח"ל.

ואשר על כן ויסב אלוקים את העם דרך המדבר, שלקחם למדבר סיני לקבל התורה תחילה, ודרשינן (ברכות דף כ"ב ע"א) בפסוק (דברים ה, ט"ו) והודעתם

לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב, שלימוד התורה צריכה שתהא באימה וביראה ברתת ובזיע כנתינתן בסיני, ועוד דרשו חז"ל (שם ע"ב) שאם אירע לאדם טומאה הרי שמעיקרא דדינא אסור בלימוד התורה, כי עסק התורה הוא היפך משחוק וקלות ראש, וכדפי' רש"י שם (ע"א, ד"ה מכאן) כל הטמאים מותרים בתורה, שאף הם יכולים להיות באימה וברתת, אבל בעל קרי אינו אלא מתוך קלות ראש וזחות הדעת. וכן נודע מספה"ק כי קליפת פלשתים הוא קליפת הנוקבא דטומאה, ונודע דנוקבא דטומאה היא שמכניסה באדם המחשבות לא טובות ומביאה את האדם לידי עין רואה ולב חומד וכלי מעשה גומרין רח"ל, שזה בא על ידי קלות ראש. ועל כן סיבבם הקב"ה דרך המדבר להר סיני, ללמדם לקבל על עצמם עול תורה, ועל ידי כן לא יחזרו אל הטומאה.

ויובן בזה מאמר חז"ל (שבת דף פ"ח ע"א) בפסוק (שמות יט, יז) ויתייצבו בתחתית ההר, מלמד שכפה עליהם הקב"ה הר כגיגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב וכו', וכבר נתקשו בזה התוס' (ד"ה כפה) דלכאוו' למאי הוצרכו לכפיית ההר, והלא מלכותו ברצון קיבלו עליהם ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז). ולהנ"ל יבואר שחפץ הקב"ה ללמדנו שאם יעסוק האדם בתורה מתוך ליצנות וקלות ראש ולא מתוך אימה ויראה רתת וזיע - כל אחד לפי דרגא דיליה - הרי הוא קרוב לפריקת עול ח"ו, ויכול ליפול לנוקבא דתהומא רבא. ולזה כפה עליהם הקב"ה ההר שידעו שבעת הלימוד צריך האדם לידע כי פתחה של גיהנום פתוחה לו מתחתיו ועלול ליפול שמה, ואם יקבלו התורה באופן כזה של אימה ויראה או אז מוטב, שאז יזכו לבחי' הכתוב (ישעי' ג, י) אמרו צדיק כי טוב ולהיות תמיד אחוים בקדושה, ואם לאו שם תהא קבורתכם ח"ו.

- אחר שמתקנים החטא בתשובה נשפע שפע
ברכה ופרנסה -

על זה המשיכה תורה ואמרה ויקח משה את עצמות יוסף עמו וגו', ואמרו חז"ל בגמ' (סוטה דף י"ג ע"א) בא וראה כמה חביבות מצוות על משה רבינו, שכל ישראל נתעסקו בבזיה והוא נתעסק במצוות

שנאמר (משלי י, ח) חכם לב יקח מצוות וגו', עכ"ל, ונודע התמיהה דהלל גם ביזת הים היה מצוה, שציוה הקב"ה לישראל שישאלו ממצרים וינצלו את מצרים כדי שיצאו ברכוש גדול, ומהו ששיבח את משה שהוא חכם לב יקח מצוות.

ולהנ"ל אפ"ל, דכאמור אם היה נשאר פגם במידת יסוד הרי שהעניות היתה רודפת בתרה ואי אפשר לזכות לעשירות, ולזה ידע משה שעל מנת שיוכלו לקחת הרכוש בהכרח לתקן לגמרי פגם מכירת יוסף שהוא מידת יסוד, ובוה שלקח את עצמות יוסף והגביהם והחזירם לארץ ישראל, בזה תיקן את מידת יסוד. וזהו 'חכם לב יקח מצוות', לשון רבים, שהוא לקח ב' המצוות גם עצמות יוסף וגם רכוש מצרים, כי לא היה אפשר ליקח הרכוש בלא זה. וזהו חכם לב שהיה חכם הרואה את הנולד (תמיד דף ל"ב ע"א) והבין זאת, והכל נקרא על שמו.

לכן עתה אחר שלמדו פרשיות אלו של יציאת מצרים וקריעת ים סוף, וכל קריאה מעוררת את הזמן ונתעורר הכח של תורה שבעל פה שלכל אחד מהני תשובה בכל מצב, וממילא אפשר לתקן הכל ולזכות שלא יוכלו הקליפות לגזול ולחטוף מאומה, ולזכות לשפע ברכה.

ולכן בחציו השני של חודש שבט, אז נשפע שפע ברכה ופרנסה, ואז הוא היום טוב של חמשה עשר בשבט, שאז נכנס השרף באילנות (ר"ה דף י"ד ע"א וברש"י ד"ה הואיל), כי לפני התיקון והתשובה עניות רדיף אבתרייהו, ולא נשאר מאומה מהשפע, ואמנם אחר התשובה והקב"ה רואה כי כל אחד ואחד חפץ ורוצה לשוב בתשובה ועושה כל מה שביכלתו בקבלת טובות וכו', או אז מתקנים כל צינורות השפע ואין הסט"א יכולה לגזול מאומה. וכשהקב"ה נותן בעין טובה הוא נותן, ואז זוכים לפירות טובות והשפעות טובות שפע ברכה בגשמיות שלא יחסר כל טוב. וזה שמרומז בנוטריקון שב"ט שהוא שמרם ברכם טהרם, והיינו שמרם שיהיה שמירה מהשדים והרוחות הרעות שלא יהיה להם שליטה כלל וכלל, ברכם ברוחניות ובגשמיות, וזה על ידי טהרם שיטהרם השי"ת, כי הבא לטהר מסייעין אותו (שבת דף ק"ד ע"א), ועל ידי הקדושה והטהרה זוכים לשפע

רב ועשירות גדולה.

גלוי וידוע לפני הבורא ב"ה ולפניו גלוי האמת כי בכל רחבי תבל עם בני ישראל חפצים לקיים מצוות התורה ככל אשר ביכולתם, וגם בדור שפל כזה דור יתמי דיתמי אחר הגלות הארוכה עדיין זוכרים שבא שובבי"ם בעולם, וכל אחד לפי השגתו מקבל על עצמו עול תורה ועול מלכות שמים לעבוד את הבורא ית"ש. והקב"ה מראה למלאכי השרת בשמים ממעל ראו מי כעמך ישראל, ובכך ממילא מתמתקים הדינים, ומתחילים ימי ששון ושמחה, וכנודע שמרן רביה"ק מצאנו זי"ע היה שמח ובריחה דעתיה בראש חודש שבט, באמרו שמיום זה ועד לחג השבועות יש יו"ט בכל ב' שבועות (ועי' דרכי חיים, אות קכא), וכל יום שמחה מאיר שבוע לפניו ושבוע לאחריו ונמצא כולם ימי ששון ושמחה.

יעזור השי"ת ושומר ישראל שמור שארית ישראל וכל מי שהוא מזרע ישראל, שיהיה שמירה דלעילא על כל בני ישראל, ולא יתן המשחית לבוא אל תוך בתיכם, כי אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים. יתן השי"ת לבני ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם שפע ברכה והצלחה, ששון ושמחה ישיגו ונס יגון ואנחה, ולכל בני ישראל יהיה 'אור' במושבותם, שזהו היפוך אמרם ז"ל (ביצה דף ל"ב ע"א) המצפה לשולחן אחרים עולם 'חשך' בעדו, והיינו שמאחר ונעשה בחי' חושך שהוא היפוך בחי' 'אור' זרוע לצדיק, על כן נחסר מהם הפרנסה, וכאשר יהא 'אור' במושבותם מן הקדושה ממילא לא יחסר להם כל טוב, ויזכו לבני חיי ומזוני ריחי רפואות וישועות.

ירומם השי"ת קרן ישראל, ויקויים היעוד (תהלים קיג, ז) מקימי מעפר דל מאשפות ירים אביון, ומאשפות הדלות ועניות יהא להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו וכפשטות משמעות הכתוב שיוזכו לעושר רב ולא יחסר להם מאומה. ובימים השמחים והמאירים הללו נזכה להתעורר בתשובה שלימה ולהכין עצמנו לימים הגבוהים הבאים לקראתנו, ויהא סוף וקץ לכל צרותנו תחילה וראש לפדיון נפשנו, ונזכה להגאל בגאולת עולם במהרה בימינו אמן.

על כל שראת עינו ולא אכל, רבי לעזר חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין, ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא עכ"ל. והנהיגו רבותינו הקדושים לעשות כן חדא בשתא ביום ראש השנה לאילנות. ולפי"ז כיון שהזכיר שם דאסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא של ירק, משמע דהך שעתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראת עינו ולא אכל קאי גם על פרי האדמה, ולפי זה אפשר דנכון לאכול ביום זה גם מפרי האדמה כדי להרבות בברכות. בכל העת זימרו המשוררים דחצר הקודש ניגוני התעוררות. והורה מרן שליט"א לזמר 'הללו את ה' מן השמים' וכו'.

ונשא מרן שליט"א מדברות קדשו, וזהו תוכנם: במתניתין ריש מס' ראש השנה, ארבעה ראשי שנים הם וכו', באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמשה עשר בו. ודייק רביה"ק מוהרצ"א זי"ע (בני יששכר, מאמרי שבט, מ"ב אות א) בלשון המשנה ראש השנה 'לאילן' דהו"ל לומר ראש השנה 'לאילנות'.

- ביאור פלוגתת ב"ש וב"ה דאזלי לשיטתם -

מרן אאדמו"ר זי"ע (שפע חיים חידושים ופלפולים, לשבועות, דרוש צד) ביאר פלוגתת ב"ש וב"ה ע"ד דרוש, ותו"ד ע"פ מש"כ רביה"ק מהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי תמוז אב, מאמר ד', אות ב-ג) בענייניו של יום חמשה עשר בשבט, דהנה בכ"ה באלול התחלת בריאת העולם (ויק"ר כט, א) וכו', ואמרו רז"ל (סוטה דף ב' ע"א) ארבעים יום קודם יצירת הוולד מכריזין ברקיע בת פלוני לפלוני, וכמו"כ ארבעים יום קודם כ"ה אלול שהוא ט"ו באב ישראל עלו במחשבה וכו', על דרך יום ט"ו בשבט הוא ארבעים יום קודם כ"ה אדר ולכן עושין אותו יום טוב והוא ראש השנה לאילנות וכו', עי"ש יעו"ש.

ופליגי רבי אליעזר ורבי יהושע (ר"ה דף י' ע"ב) דלרבי אליעזר בתשרי נברא העולם ולרבי יהושע בניסן וכו', א"כ הא דט"ו בשבט הו"ל התחלת בריה"ע הוא דוקא לרבי יהושע שכניסן נברא העולם, נמצא דלר"א שבתשרי נברא העולם, והוא מתלמידי בית שמאי (שבת דף ק"ל ע"ב תוד"ה דרבי אליעזר), לדידהו אין טעם לומר בחמשה עשר בשבט, דאין שום ענין בט"ו בשבט מחמת ארבעים יום קודם, ולזה אמרו ב"ש דבאחד בשבט ר"ה לאילנות. וז"ש באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית

תפילת ערבית התפלל לפני העמוד - הרה"ח ר' יצחק אהרן ברבר מפעיה"ק. אחר תפילת ערבית הגיש הרב ישראל זאב פרידמן מירושלים, בשליחות כקש"ת הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א את ספרו החדש 'יומם'.

יום ראשון פר' יתרו י"ד שבט

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לבן הר"ר יקותיאל יהודה בלומנטל מחיפה (בה"ר מרדכי ברוך סגן מנהל ת"ת דרכי אבות פעיה"ק, וח"ר בנימין צבי דיקשטיין מפעיה"ק). בערב נערך שמחת הווארט של החתן הבה"ח מורנו יקותיאל יהודה נ"י בן הרה"ג ר' ישראל אריה כץ מפעיה"ק, ע"ב הרב אליהו קופמן מירושלים (חהג"ר יחיאל יו"ט קראוס שליט"א מב"ב). אחר תפילת ערבית הגיע מרן שליט"א לאולמי מרכז החסד להשתתף בשמחת השבע ברכות לנכד הנה"ח הרה"ג ר' יחיאל יו"ט קראוס שליט"א מב"ב, החתן החתן מרדכי נ"י בן חתנו הרה"צ ר' שלום פולק שליט"א מבערגסאז. מרן שליט"א ערך שולחן לחיים ואיחל מברכותיו לחתן ולמחותנים, וכן לכ"ק האדמו"ר מזלאטשוב שליט"א. בהמשך קם מרן שליט"א לריקוד של שמחה משך זמן, ובסיום חזר לביתו.

יום שני פר' יתרו 'חמשה עשר בשבט'

בשעה 5:20 לאחר תפילת מנחה, יצא מרן שליט"א מביתו לעבר ההיכל הגדול 'היכל רוזנברג', לעריכת השולחן הטהור לרגל האי יומא חמשה עשר בשבט. לקהל הגדול שבא מכל קצוי ארה"ק הוגש סעודה לכבוד היום ע"י הנהלת היכלי התורה והחסד דחסידי צאנז. מרן שליט"א שתה לחיים, ונטל ידיו לסעודה, והביאו על השולחן דגים מרק וקניידלעך, בשר עוף ופערפיל, ושתה מרן שליט"א בירה (שעורה). אח"כ הכניסו טס ובתוכו פירות משבעת המינים, וכן מרקחת מאתרוגים. מרן שליט"א לקח 'זית' בידו, ובירך עליה בורא פרי העץ, וכן לקח חתיכת אתרוג, ואכלם ביחד. אח"כ טעם קצת משאר מיני הפירות, תמרים ענבים תאנה-חיה רימון. והוסיפו להביא על השולחן עשרות מיני פירות, מפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, ומשאר מיני פירות, וטעם מרן שליט"א מפירות שהגישו לפניו, מרן שליט"א חילק שיריים מטס שבעת המינים ושאר הפירות לבניו שליט"א, להרבנים היושבים בשולחן, ולהזקנים והמכובדים. כן ביקש מרן לקרב מפירות שברכתם האדמה, והזכיר מרן שליט"א מה שנסתפק כ"ק מרן זי"ע (ראה שפע חיים חידושים ופלפולים, לט"ו בשבט, דרוש צה) אם בראש השנה לאילן יש ענין לאכול גם מפרי האדמה, דאפ"ל דכיון שהמנהג להרבות בפירות נוסד על פי הירושלמי (סוף קידושין) אמר רבי יוסי בי רבי בון אף אסור לדור בעיר שאין בה גינוניתא של ירק, רבי חזקיה רבי כהן בשם רב עתיד אדם ליתן דין וחשבון

שמאי היינו לפי שיטתם דלא נברא העולם בניסן. וביותר י"ל למה שידוע מהאריז"ל דבית שמאי מחמירים לפי שהם מבחינת מידת הדין, וזה כדברי בית שמאי דאולי תמיד לחומרא שהם ממידת הדין דס"ל שבמדה"ד ברא ה' את העולם ובתשרי נברא העולם, וא"כ ט"ו בשבט לא היו ארבעים יום קודם ושפיר סברי באחד בשבט ר"ה לאילן.

ובספר פתח האהל (ערך אדם וחווה בתחילתו, הובא בבנין דוד פר' בראשית, אות י), הביא מש"כ הרמ"ע בעשרה מאמרות (חקור דין מאמר א' אות ג'; ועיין תיקוני זוהר בהקדמה דף ט"ז ע"א) דהאותיות תחלה עאלו למפרע קדם מלכא (ראה זוה"ק ח"א, דף ב' ע"ב) ושם תשרי לעד שבו נברא העולם כרבי אליעזר וכו', והדור עאלו אתוון כסדרן אבג"ד וכו', ותמצית הדבר בפירושו דזה תליא אי העולם בניסן נברא אי בתשרי, משום דניסן נקרא אביב שהוא א"ב כסדרן, ולמ"ד בתש"רי נברא העולם ניתנו האותיות דרך תשר"ק, עכ"ד. ואיתא בזוה"ק (פר' בשלח, דף נ"א ע"ב) דכאשר האותיות כסדרן אבג"ד וכו' רומזים למדת רחמים, וכשהם למפרע תשר"ק וכו' הם מורים על מדת הדין (וראה אור החיים ריש פר' בראשית, אופן יא), ובכך פליגי אם בתש"רי נברא העולם שהוא חודש הדין ע"ד בראשית ברא אלקים במדת הדין (רש"י בראשית א, א), או בחודש הא"ביב חודש החסד והרחמים דעולם חסד יבנה (וראה זוה"ק פר' תצוה, דף קפ"ו ע"א). וכתב בפתח האהל שם דבכך תליא הא דפליגי בגמ' (ברכות דף ל"ד ע"ב, סנהדרין דף צ"ט ע"א) אם צדיקים גדולים מבעלי תשובה או דבעלי תשובה גדולים יותר, דאמר רחב"א א"ר יוחנן כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלקים זולתך, ופליגא דרבי אבהו דא"ר אבהו מקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אינם עומדין שנאמר שלום שלום לרחוק ולקרוב לרחוק ברישא והדר לקרוב, עי"ש.

דהנה בגמ' שבת (דף ק"ד ע"א) אמרי ליה רבנן לריב"ל אתו דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לא איתמר כוותייהו וכו', קו"ף קדוש, רי"ש רשע, מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מרי"ש, אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל

ברשע, ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי, ונמצא מזה דאם העולם נברא בסדר אבג"ד מוכח הגדולה מעלת בעלי תשובה דעדיף מצדיק מעיקרו, שהרי משום כך מהדרה תגיה דקו"ף לגבי רי"ש לומר דאם חוזר בתשובה הקב"ה קושר לו כתר כמותו, שזה מעלה שניתן לבעלי תשובה ולא לצדיקים גמורים, אבל אם נברא העולם בסדר תשר"ק נמצא דתגא דקו"ף פונה להצדי"ק והיינו לומר דרק הצדיק הוא שמקבל את הכתר ולא הבעל תשובה, ומוכח דצדיק עדיף מבעל תשובה, עי"ש (וראה לקט יוסף, ערך אדם, אות ט').

- תשובה בלא סיגופים ע"פ מדת החסד -

על פי דבריו יל"פ מאמר חז"ל (סנהדרין דף ק"ב ע"א) שתפשו הקב"ה לירבעם בבגדו ואמר לו חוזר כך ואני ואתה ובן ישי נמייל בגן עדן, אמר לו מי בראש, בן ישי בראש, אי הכי לא בעינא עכ"ל. ובספה"ק האריכו לבאר מיאון ירבעם בגין כך שלא יהלך הוא בראש.

וי"ל עפי"מ דדנו הפוסקים בענין הסיגופים והתעניות שבאים לתשובת המשקל על החטאים, דמבואר בספרי הקדמונים מספר העינויים והסיגופים שצריך האדם לסגף עצמו אם עבר על לאו אחד מאיסורי התורה, וביותר מעבירות חמורות, האם דב"ז הוא חלק עיקרי במעשה התשובה. והגה"ק הנודע ביהודה (מהדו"ק אור"ח סימן ל"ה, ד"ה אלא שאומר אני) הכריע שאין התענית רק דבר טפל לתשובה, כי עיקר התשובה הוא עזיבת חטא וכו' והיינו תשובה שישוב אל ה' וירחמהו, וישוב אל ה' היינו שידבק בו, אבל שאר דברים תענית וסיגופים אינם עיקרים וכו' עיי"ש באריכות, וחיוק דבריו בספה"ק ישמח משה (פרשת נשא, בפסוק והתורו את חטאתם). ובהקדמה לדרך פקודיך הביא רביה"ק מוהרצ"א זי"ע ראייה לזה ממה שמצינו דין מוסכם בעיקרו בתורה הקדושה (קידושין דף מ"ט ע"ב) המקדש את האשה על מנת שאני צדיק גמור ונמצא רשע גמור הרי זו מקודשת שמא הרהר בתשובה, ואפילו נמצא רשע גמור בגניבה וגזל ועריות, ולא היה הזמן מספיק להתענות עיתים וימים, אף על פי כן היא מקודשת, מזה תדע כי עיקר התשובה אינם

אשתו ריקה אם אתה עושה תשובה אף אבנט אינו שלך, ונמנע ולא עשה תשובה, באותה שעה אמרו הגזלנין ומלוי רביות שהחזירו אין מקבלין מהם והמקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו יעו"ש, הרי שבאו חכמים ועקרו דבר מן התורה, שהרי בשוא"ת בוודאי יכולים חכמים לעקור דבר מן התורה ולמיגדר מילתא אף בקום ועשה (עיין סנהדרין דף מ' ע"א), לכך כאשר ראו חכמים שללא תקנה זו לא יתגברו לשוב אל השם, על כן לטובת בעלי התשובה עקרו את דבר תורה ואמרו שסגני בחזרת דמים, וגם בכך נעשה בעל תשובה גמור ושכ נרצה לו.

ואם הדברים אמורים במי שיש לו קורה בביתו שחסו עליו חז"ל שלא יצטרך לשבר הבירה ולהוציא העיץ, אלא התקינו שיהיה די בחזרת דמים בעלמא, אם כן כל שכך וקל וחומר בן בנו של קל וחומר, לכל אדם אם יצטרך לעשות ולעסוק בתשובה בתעניות וסיגופים על כל לאו ולא כפי המבואר בקדמונים, והרי לפי זה לפעמים אף אם יתגלגל להאי עלמא ה' פעמים ויתענה כל ימיו לא יוכל להשלים הכל, כי יכלה הזמן והתשובה על העוונות לא יוכלו, מעתה עלול האדם לאבד תקוה וליפול מטה מטה. על כן עקרו חכמים דבר מה"ת, וקבעו להקל ויסדו עיקר התשובה בחרטה גמורה על העבר וקבלה על העתיד לכל ישוב עוד לכסלה, ומיד נרצה לו ונחשב לו כתשובה שלימה לפני המקום ב"ה.

- עמל התורה והיסורים שבהם נקנית התורה
המה חלף הסיגופים והיסורים לכפרת העוונות -
ביותר י"ל, עפ"י מה שהדפיסו זה עתה דברות
קדשו של מרן אאדמו"ר זי"ע, ממה שנשא בקדשו
בשיעור חורש"י פר' בשלח תש"מ, והדברים היו לי
למשיב נפש ולחיזוק גדול, ובדברי קדשו שם עמד
לבאר היאך נשלם גזירת השעבוד של ד' מאות שנה,
כשיצאו ישראל ממצרים קודם שנשלם הזמן. ותורף
דב"ק, שהיה זה על ידי עמל התורה, כי הנה לימוד
התורה אינו דבר העולה בניקל, אלא עבודה גדולה
וכבדה יש בו, כי אי אפשר לזכות ולהשיג את התורה
רק על ידי שהאדם מטה שכמו לסבול עול ועמל עד
כדי צער ועינוי רב. וממילא עינוי זה של לימוד
התורה שקיבלו עליהם בני ישראל במדבר נחשב

תענית וסיגופים, עיי"ש שהאריך (ועיין שפע חיים
חידושים ופולפולים לירח האיתנים, דרוש מב).

וי"ל דאמנם לפי מדת הרחמים מיד כאשר האדם
שב אל ה' ומתנחם על חטאיו מיד מודה ועוזה ירוחם,
כי הקב"ה הוא מלך טוב ומטיב רחום וחנון וכאמרנו
'חנון המרבה לסלוח', וכאשר מהרהר האדם בחרטה
ותשובה הקב"ה מקבל תשובתו זו שנעשית מעומק
הלב. אבל לפי מדת הדין באשר מלך במשפט יעמיד
ארץ צריך לקבל עונשים על חטאיו, ולא יכופר לו
אלא כשמענה את נפשו בתשובת המשקל (ועיין דרושי
הצל"ח, דרוש ז לצום גדליה, אות א בנדמ"ח; דברים אחדים,
דרוש ג, עמ' קד בנדמ"ח).

והנה דוד המלך צדיק גמור היה (זוה"ק ח"א, דף
קכ"ט ע"ב ובנצוצי אורות), כאמז"ל (שבת דף נ"ו ע"א) כל
האומר דוד חטא אינו אלא טועה. לכו כאשר אמר
הקב"ה לירבעם חזור כך ותהא בעל תשובה, ביקש
לדעת לאיזו תשובה נתכוון אם במדת הרחמים או
במדת הדין, על כן אמר לו מי בראש, היינו מי גדול
צדיק מעיקרו או בעל תשובה (וכן כתב בעיין יעקב לפי
דרכו), וכששמע שבן ישי בראש אמר אי הכי לא
בעינא, דמאחר שצדיק גדול מבעל תשובה שמע
מינה שהסדר בתשר"ק, דתגא דקו"ף מהדרא לגבי
צדי"ק, ולפי ההנהגה במדת הדין הרי צריך תשובה
קשה של יסורים וסיגופים, לזה לא רצה לקבל על
עצמו מחשש אימת הדין שלא יוכל לעמוד בו,
אתוד"ק מרן אאדמו"ר זי"ע, ויעויין שם מה שהאריך
לבאר בזה עוד דברים נפלאים.

- בכח חז"ל לעקור דבר מה"ת שיועיל תשובה
אף בלא יסורים וסיגופים -

ולהוסיף על דברי קודש אפ"ל, דהנה חז"ל (גיטין
דף נ"ה ע"א) תקנו תקנת מריש דהיינו שאם גזל אדם
קורה וקבעו בבירה שיטול הגזל את דמו, ואין הגזלן
חייב לפרק את קורתו ולהחזיר את הקורה בעצמו,
ואף שמדין תורה חייב כל גזלן להשיב את הגזילה
עצמה לבעליה, שנאמר (ויקרא ה, כג) והשיב את
הגזילה אשר גזל, אך מפני תקנת השבים, שאם אתה
מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר קורה עצמו ימנע
מלעשות תשובה, כמ"ד בגמ' (בבא קמא דף צ"ד ע"ב)
מעשה באדם אחד שבקש לעשות תשובה, אמרה לו

לעיניו גדול מעינוי מצרים.

היגיעה והעמל שצריך האדם להשיגה, שיש בה דקדוקי מצות קלות וחמורות והיא עוזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו וכו', שכל מי שאוהב עושר ותענוג אינו יכול ללמוד תורה שבע"פ, לפי שיש בה צער גדול ונדוד שינה, ויש מבלה ומנבל עצמו עליה, ועליה נאמר (איוב יא, ט) ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, על כך הוכרח כפיית ההר כדי שיקבלוהו עליהם, וזה שאמר להם משה על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית (שמות לד, כו), דייקא התורה שבע"פ שהיא קשה ללמוד ויש בה צער גדול, עי"ש במדרש.

הרי מבואר דהצער והעינוי בעמל התורה הוא בעסק התורה שבעל פה. ויש לדעת כי בשמים נחשב מדת היסורים לכל יחיד ויחיד לפי המציאות והיכולת שלו להתייגע ולעמול בתורה. דבוודאי לאו כל אחד במדריגת רביה"ק מראפשיין זי"ע שסיגף עצמו במאוד מאוד, וכאשר הביא מרן אאדמו"ר זי"ע בשיעור חורשי הנ"ל, שסיפר הרה"ק מראפשיין זי"ע לרביה"ק מצאנו זי"ע שכשהיה אברך צעיר היה הגיל ללמוד הרבה בחידושי ה'מרדכי', ופעם אחת למד במשך כמה ימים ולילות בספר המרדכי עד שמרוב הלימוד ברציפות התייבש פיו ולשונו עד שלא היה יכול לפתוח פיו ולדבר בלשונו, ע"כ. ולא כל אחד במדריגה זו, כי בזמן הזה כשמשכים קום בשעה מוקדמת לעסוק בתורה ופורש ממטתו, או כשעוסק בתורה כמה שעות בתענית הדיבור נחשב לו לקבלת יסורים, עמל הוא בתורה כפי מיסת כוחו ויכולתו של כל יחיד כפי מה שהוא, ומי שמתייסר בעמל התורה כאשר לפי דרגתו יש בזה צער ויסורים מועיל לו לכפר על כל עוונותיו.

- תורה שנכתב בחי' יום ותורה שבע"פ בחי' לילה - מעתה יתבאר היטב פלוגתת בית שמאי ובית הלל, דכאמור בית שמאי הם בבחי' גבורה, והמה פוסקים כפי מדת הגבורה, שעל כל חטא ועון צריך האדם ליסורים הממורקים, ולא ניתן לזכות לכפרה שלימה כי אם על ידי שיזדכך האדם ביסורים קשים ומרים. לא כן בית הלל שהם מסמרא דחסד, המה מודים שאכן צריך האדם ליסורים, אכן די באותם

ובתוך דבריו סיפר מרן זצ"לה"ה מה שסח לו הגאון גאב"ד פוניבו' זצ"ל, שכשבנה בנין הישיבה שהקים, שכר פועלים שיעבדו אצלם, ופעם אחת נשלמה מלאכתם באמצע היום ולא היה לו עוד במה להעסיקם, ורצה לשלחם ולשלם להם כמה שעבדו עד אותה שעה, אלא שהם טענו שעליו לתת להם עוד עבודה עד סוף היום כדי שיוכלו לעבוד ולהרוויח עוד שכר. ונענה להם הרב מפוניבו' ואמר, אם כן זאת עשו, היכנסו נא אל היכל בית המדרש של הישיבה, וכ"א יקח לעצמו גמרא ואברך אחד ימסור בפניכם שיעור בגמרא, ותשבו שם עד סוף היום ואשלם לכם שכרכם על כל שעה כאילו עבדתם בעבודת הבנין. הללו שלא האמינו למשמע אוזניהם הסכימו מיד לכך, כי סברו שאין דבר קל מזה. ואכן נכנסו להיכל הישיבה כשאברך אחד החל למסור בפניהם שיעור, אולם לא עבר אלא רבע שעה וכולם קמו ממקומם ונעלמו, אחד מהם לא נותר. וכנ"ל שאצל רוב בני אדם נחשב עמל התורה לעמל גדול יותר מעבודה בחומר ובלבנים, וממילא היו מ' שנה של עמל התורה במדבר נחשבים כמו ק"ץ שנה של עינוי במצרים, יעו"ש מה שהאריך בזה מרן אאדמו"ר זי"ע.

וכבר אמרו במדרש תנחומא (פר' נה, אות ג), על הפסוק (איוב כה, יג) ולא תמצא בארץ החיים, מאי לא תמצא בארץ החיים, וכי בארץ המתים תמצא, אלא שלא תמצא תורה שבע"פ אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר יט, יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל, וכך דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבע"פ.

ובהמשך הדברים שם במדרש געל כן הוצרך הקב"ה לכפות על בני ישראל את ההר כגיגית, והרי בני ישראל קיבלו מלכותו ברצון ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע (שמות כד, ז). אלא דקיבלו ברצון רק התורה שבכתב שאין בה יגיעה וצער והיא מעט, אמנם את התורה שבע"פ מיאנו לקבלה, לפי רוב

היסורים שיש לו לאדם בעמל התורה.

והנה בעטרת ישועה (לחמשה עשר בשבט, אות ו') ביאר לפי דרכו פלוגתת ב"ש וב"ה אי באחד בשבט ראש השנה לאילן או בחמשה עשר בו, דהנה כתיב (דברים א, ג-ה) בעשתי עשר חודש באחד לחודש וגו' הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר, ונמצא דאחד לחודש שבט הוא בחי' תורה שבכתב, ועפ"י סוד נשלם בחי' תורה שבעל פה בט"ו בו, יעו"ש לדרכו ע"ד הקבלה וגימטריאות נפלאות.

ואנכי אבאר בפשטות כי באחד לחודש הוא בחי' תורה שבכתב ובט"ו בחי' תורה שבע"פ, עפ"י מה שכתב בספה"ק קדושת לוי (פר' שלח) עה"פ (במדבר יג, ג) וישלח אותם משה על פי ה', דמשה ודורו דור המדבר היו דמיון תורה שבכתב, ויהושע ודורו שבאו לארץ היו דמיון תורה שבעל פה. ולזה כתיב (מלאכי ג, כב) זכרו תורת משה עבדי, כי משה הוא בחי' תורה שבכתב, וכמבואר הענין בארוכה בזה"ק (ראה ח"ב, דף קנ"ו ע"א; שם דף רע"ו ע"א; וראה בס' עשרה מאמרות, מאמר חקור דין, ח"ה, פי"א; ולהרמב"ם בהקדמה ליד החזקה). וזהו הרמז במה שאמרו חז"ל (נבא בתרא דף ע"ה ע"א) פני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה, כי תורה שבעל פה מקבל מהתורה שבכתב כמו שלבנה מקבל מהחמה (וראה זה"ק ח"ב שם דף רע"ו ע"ב; ובשלה"ק לפר' החודש), עכד"ק יעו"ש. הרי דהלבנה היא בחי' תורה שבע"פ, וי"ל דזהו שאמרו חז"ל (עירובין דף ס"ה ע"א) לא איברי סיהרא אלא לגירסא, כי בלילה עת שליטת הלבנה שהוא בחי' תורה שבע"פ, וכן מצינו אמז"ל (תנחומא, פר' תשא, לו) כי כשעלה משה למרום כשלמד הקב"ה עמו תורה שבכתב ידע שהוא יום, וכשלמד עמו תורה שבע"פ ידע שהיא לילה (וראה תנחומא, פר' נח, שם), ונמצא ד'חמה' הוא בחי' תורה שבכתב, ו'לבנה' בחי' תורה שבע"פ.

והנה הלבנה תוקפה היא באמצע החודש, כי בתחילת החודש אין רואים את הלבנה ואינו ניכר שליטת הלבנה. מעתה יובן דברי' ירחא באחד לחודש הוא בחי' תורה שבכתב אשר 'הואיל משה באר את התורה הזאת' כנ"ל מהעטרת ישועה, ואמנם בחמשה עשר בו כאשר הלבנה בתוקפה אז מאיר ביותר בחי' תורה שבעל פה.

ועפ"י יבואר פלוגתת בית שמאי ובית הלל ע"ד הנ"ל, דכאמור בית שמאי אשר המה מסטרא דגבורה סבירא להו שכאשר חפץ האדם ליכות לכפרה גמורה על כל מעלליו, בהכרח שיהיה זה מתוך יסורים קשים וממרקים, שזהו בחי' תורה שבכתב אשר הוא בחי' גבורה כנודע מהאריז"ל, לא כן בית הלל אשר המה מסטרא דחסד סבירא להו בחמשה עשר בו שאז שולט בחי' תורה שבע"פ אשר היא בחי' רחמים (ראה ישמח משה, פר' אמור, ד"ה ובלומדי במקלות; מגיד תעלומה, פתיחה למסכת ברכות), ולכן גם כאשר צריך האדם לענות ולסגף נפשו למרק זוהמת החטא, יוכל לצאת ידי חובתו בעינוי ועמל התורה שבעל פה, שכשעוסק בה בקושי ואינו עולה לו בקל כי אם מתוך יגיעה ועמל, זוכה לכפרה גמורה.

בכך יובן מש"כ בספה"ק בני יששכר (מאמרי תשרי, ד', י"ג) בשם החיד"א (כסא דוד דרוש ט, דף ל"ח, ועיין מדב"ק מערכת תי"ו, סי' י"ח) דאע"פ דאמרו בגמ' (יומא דף פ"ו ע"א) שהיה רבי ישמעאל דורש ד' חילוקי כפרה, מכל מקום, מי שעוסק בתורה אינו צריך לכל אלו, ושם בבני"ש דאף שאין ראייה לדבר מכל מקום כיון שפסק הכי רב מובהק פסקינן כוותיה בב"ד של מעלה, יעו"ש. ולהאמור דעצם יגיעת התורה והעמל בה נחשב כיסורים הממרקין עוונותיו של אדם, ונסלח לו.

ויתבאר בזה גם מה שנחלקו בית שמאי ובית הלל משנברא (עירובין דף י"ג ע"ב), אי נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, דנודע מש"כ המהרש"א (מכות דף כ"ג ע"ב) כי באו חשבון במספר המצוות ומנו וראו שהלאוין מרובין מהעשין, נמצא שהאדם הו"ל קרוב להפסד לעבור על הל"ת מלקבל שכר על קיום מ"ע, על כן גמרו דטוב לו שלא נברא עי"ש, ולהאמור י"ל דב"ש דס"ל דאמנם שערי תשובה פתוחין לכל, ברם יש לעשות תשובה מתוך תעניות וסיגופים, גלגול שלג או למרוח גופו בכריעכ"ץ, ועוד עינויים כמבואר בספרי הקדמונים, ומי יוכל לעמוד באלה, לכך אמרו דנוח לאדם שלא נברא, ברם ב"ה דהם מבחי' החסד ס"ל דהקילו חז"ל לאדם השב שיוכל לענות נפשו בעמל ויגיעת התורה, ומעתה שפיר נוח לו שנברא. כאשר לכך סבירא להו לבית שמאי, דאין שייכות

ששבו אל ה' בתשובה מאהבה, נמצא דלמפרע נהפך חטאתם לזכות וכאילו לא היה קטיגור מעולם, לכן שפיר הקריבו הטלה לקרבן פסח.

ונחמד מש"כ החתם סופר זי"ע בתורת משה (פר' בא) לפרש מאה"כ (שמות יב, א-ג) החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה, דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש הזה וגו', דיל"ד מפני מה נתחלקה ההוראה לשני חלקים, תחילה 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החודש הזה לכם ראש חדשים', ושוב 'דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחודש' וגו'.

ותוד"ק כי כאשר נאמר לבני ישראל משכו ידיכם מעבודה זרה וקיבלו בני ישראל מלכות שמים במסירות נפש כדאי' במור (או"ה, סי' תל) בכך באו לבחי' תשובה מאהבה אשא הזדונות נתהפכו לזכויות. מעתה נתברר למפרע שכל מה שהקריבו בכל שנה ושנה לעבודה זרה נהפך להם להחשב כאילו הקריבו אותו קרבן לשם ה', לכך כלפי בני ישראל לא היה זה להם חודש ראשון להקריב קרבנות לשם ה' כי כבר מאז הקריבו לשם ה' על ידי ששבו עתה בתשובה באותו מקום ובאותו זמן ובאותו דבר, ורק אצל משה ואהרן שלא חטאו בעבודה זרה להם היה חודש זה 'ראשון'. וזה שאמה"כ 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן וגו' החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה', דייקא לכם כעת מקריבים אתם בפעם הראשון קרבן פסח לפני, אמנם 'דברו אל כל עדת ישראל' שאצלם אין זה בחי' ראשון, דעל ידי התשובה גם מה שעשו תועבה לע"ז נחשב להם כאילו הקריבום לשם ה', אתוד"ק הנפלאים יעו"ש. הרי דאף שעבדו עבודה זרה וככל הגוים בית ישראל ח"ו, מכל מקום כאשר עשו תשובה שלימה מאהבה, נחשב להם למפרע כאילו הקריבו כל אותם השנים קרבן פסח לפני השי"ת.

מעתה דייקא מחמת שאכל אדם הראשון פרי האתרוג לכך נצטוו בני' לתקן הדבר בתשובה מאהבה ולכן נוטלים את האתרו"ג בחג הסוכות שהוא בחי' תשובה מאהבה כגודע מהרה"ק הקדושת לוי, לנענע בה לשם מצוה להמליך בה את

לראש השנה דאילן ליום חמשה עשר בו, כי אין לו ענין עם ארבעים יום קודם בריאת העולם, דהא נוח לו לאדם שלא נברא משנברא, ועכשיו שנברא כאשר יחטא זקוק הוא ליסורים ממרקים לכפר ולמרק זוהמת החטא, לא כן בית הלל אומרים בחמשה עשר בו, כי תוקף בחינתם מבחי' תורה שבע"פ שהוא בחי' החסד והרחמים, ובכך יוכל להמיר עינוי הגוף בעמל התורה שבע"פ אשר היא בתוקפה בחמשה עשר לחדש, אשר כל זה התנוצץ מיד בראשית הבריאה, והבן.

- בתשובה מאהבה זדונות נעשין בזכויות ונחשב כאילו לא חטאו -

והנה נודע מש"כ רביה"ק מוהרצ"א זי"ע בבני יששכר (מאמרי חודש שבט, מאמר ב, אות ב) דמ"ש חז"ל 'ראש השנה לאילן', היינו האילן המיוחד המבואר בתורה למצוה הוא האתרו"ג יעו"ש בדבה"ק.

ובביאור הענין י"ל, דהנה איתא במדרש (ב"ר טו, ז) דאילן שאכל אדם הראשון ממנו, רבי אבא דעכו אמר אתרוג היה, הה"ד (בראשית ג, ו) ותרא האשה כי טוב העץ וגו' אמרת צא וראה איזהו אילן שעצו נאכל כפריו, ואין את מוצא אלא אתרוג, ע"כ. וכבר נתקשו בזה לבאר דלכאו' היאך באילן זה שנכשל בו אדם הראשון, ניטלו למצוה להמליך את הקב"ה על עצמו בקבלת עול מלכות שמים ועל כל העולם כולו, והלא אין קטיגור נעשה סניגור (ראש השנה דף כ"ו ע"א).

אכן מבואר בספה"ק דכיון דבתשובה מאהבה זדונות נעשין לו בזכויות (יומא דף פ"ו ע"ב), ממילא דכאשר שב מאהבה מתברר למפרע דלא היה כאן שום קטיגור. וכעין זה כתבו בכמה ספה"ק (ראה אמרי אלימלך, לשביעי של פסח; שם, לשבת הגדול, ד"ה בגמ' שבת; וראה להמלבי"ם בארץ חמדה, פר' ויקהל, שמות לה, כב; דרושי הצל"ח, דרוש ליום א' דסליחות, אות כד, ועוד). ובכך מתורץ מה שנצטוו בני ישראל ביציאת ממצרים משכו וקחו לכם צאן וגו', ואחז"ל משכו ידיכם מע"ז וכו', הרי שבני ישראל במצרים עובדי ע"ז וכמ"ש במדרש (עי' ילקוט, פרשת בשלה, רמז רלד) שקמרג שרו של עשו הללו והללו עוע"ז הם, ולכאו' תמוה דא"כ היאך נצטוו שוב לקחת את אותו הטלה לקרבן פסח הרי אין קטיגור נעשה סניגור, ואמנם כיון

הקב"ה על כל רוחות העולם.

וביותר י"ל עפ"י מ שהאריך מרן אאדמו"ר זי"ע ברמז 'אתרו"ג' שהוא עולה כמנין 'תור"ה' (עה"כ), ולהנ"ל יתבאר דבלא שיעסוק האדם בתורה הרי שצריך להשחיר פניו ושיניו מתוך יסורים וסיגופים נוראים, ברם על ידי עמל התורה זוכה להמיר בחי' היסורים, שיהיו אלו יסורים הבאים מתוך עמל ויגיעת התורה להמית עצמו באהלה של תורה, שחשובים הם כיסורים קשים ומרים אחרים.

זהו שרמזו חז"ל הק' בלשונם המדוייק באחד לשבט ראש השנה לאילן, שבית שמאי לשיטתם שבעי תשובה שלימה מתוך יסורים ממרקים, ברם בית הלל סבירא להו בחמשה עשר בו, ונקטו בלשונם לומר 'לאילן' ולא לאילנות, לרמז על אותו העץ שאכל אדם הראשון מפריו שהיה עץ האתרוג, אשר ממנה תוצאות חיים ללמוד ולדעת שכל אחד ואחד יכול להשתנות למעליותא ולעקור כל פגם הזוהמא והעבירה על ידי עסק התורה, ואינו נזקק דייקא ליסורים וסיגופים קשים הממרקים, כי אף היסורים והעינוי שיש לו לאדם על ידי עמל ויגיעת התורה יעלו לו לכפרה על כל פשעיו.

- בכל אחד מישראל ישנו נקודה מהורה שע"י יכול להתחדש מחדש -

והנה בענין יום חמשה עשר בשבט דאחז"ל (דף י"ד ע"א ד"ה הואיל) הואיל ועבר רוב גשמי שנה, ופרש"י ועלה שרף באילנות ונמצאו הפירות חונטין מעתה. ולכא' אכתי יש לבאר דלכאורה היו צריכים להרבות בפירות בחג העצרת, אשר בו נידונים על הפירות (ר"ה דף ט"ז ע"א), ולא בחודש שבט אשר אז רק נכנס השרף באילנות.

ואפ"ל בזה בהקדם מה שהאריכו המפ' בקושיית המהר"ם א"ש בכתנות אור (פר' נצבים) האיך מהני תשובה, הרי כלל מסור בדינו בדין קרבן שנדחה (פסחים דף ע"ג ע"ב) שכיון שנדחה שוב אינו חוזר ונראה, והנה תכלית כל איש מישראל הוא כמאה"כ (ויקרא א, כ) אדם כי יקריב מכם קרבן לה', והרי על ידי החטא נהיה כבעל מום רח"ל ומקרא מלא דיבר הכתוב (ויקרא כב, כ) כל אשר בו מום לא תקריבו, ובאם נפל בו מום ראוי שפוסלו שוב אינו חוזר

ונראה, מאחר שכן לכאו' האיך מהני תשובה לשוב ולהתקרב להשי"ת הלא שוב אינו חוזר ונראה. והארכנו בקושיא זו בכמה וכמה מקומות.

ואמנם עפ"י פשטות יש לומר, דהנה איתא בספה"ק כי גם כאשר נכשל אדם מישראל בחטא ועון מ"מ אין לבו שלם בדבר כי בקרבו הוא שבור על כי כה עלתה בידו, כי בתוך כל נפש ישראלי ישנה נקודה טובה שלא נפגמה ואשר כה חפץ הוא לעשות רצון קונו באהבה וביראה, ע"ד דברי מרן אור ישראל הבעש"ט הקדוש זי"ע עה"פ (איכה א, כב) תבוא כל רעתם לפניך ועולל למו כאשר עוללת לי על כל פשעי כי רבות אנחותי ולבי דוי, דכשאדם מישראל עובר עבירה אינו עושה זאת אלא מאונס היצר המסית, ואפילו בשעת עשיית העון לבו נשבר בעברו על רצון השי"ת אלא שאינו יכול להתגבר על יצרו הגדול, משא"כ הגוי כשעובר עבירה עושה זאת בכל לבו ונפשו, ונהנה כל כולו מעשיית העבירה, וז"ש תבוא כל רעתם לפניך, היינו רעות הגויים שעשויים בכל תוקף רשעותם, אבל לא כן אצל בני ישראל שגם כאשר ח"ו חוטא אזי רבות אנחותיו ולבו דוי, ובזה המלצה גדולה לטובת בני ישראל. עכד"ק.

וכן ביאר הרה"ק הרר"ב ממעוזיבו זי"ע (בוצינא דנהורא, ליקוטים, תהלים, ד"ה ועוד מעט; וראה מאור עיניים, ריש פר' מטות; ישמח ישראל, פרשת נח) מאה"כ (תהלים לו, י) ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו, ועוד מעט כאשר ישנו ליהודי נקודה קדושה אפי' מעט אשר ואין רשע, נקודה קטנה שנשארה בקדושתה ולא נפגמה בעוונותיו, אז והתבוננת על מקומו ואיננו סוכ"ס יסור לגמרי ממעשיו הרעים עד שלא נודע כי באו אל קרבנה, כי סוכ"ס מכח אותו נקודה קדושה יזכור לשוב אל דרך ה', עכתוד"ק. ועכ"פ למדנו שאצל האיש הישראלי לעולם לא תכבה אשו, ותמיד תבער בו נקודה פנימית זכה וטהורה לה' אלוקיו.

ונודע מש"כ בספה"ק נועם מגדים (פר' נצבים, ד"ה אם יהיה) בשם אביו רבי יעקב זי"ע לבאר מאמר הכתוב (דברים ל, ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' אלקיך ומשך יקחך, ופי' דכוונת הענין הוא הגם העבירה שהוא נדח ואינו קרב

פירות ולא ניכר בו אח"כ כי היה פעם יבש. וכתוב כי האדם עץ השדה, כי גם האדם לפעמים אחרי שפגם במעשיו מוצא את עצמו כאילו נחרב לו עולמו, ונדמה לו כי אין לו תקנה עולמית ותקוה לתקן מה שפגם וחיסר. אז ילמד מהאילן ויתבונן כי יכול לתקן מעשיו ולהגיע אפילו עד אשר לא ישאר בו שום שמץ ממה שהיה, והימים הראשונים יפלו, ויקוים בו כמו שנאמר (איוב יד, ז-ט) כי יש לעץ תקוה אם יכרת ועוד יחלוף ויונקתו לא תחדל, אם יוקץ בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו, מריח מים יפריח ועשה קציר כמו נטע. ורמז לכל אדם אם ידמה בנפשו שחלילה נכרת, לא כן הוא, עוד יחליף ויונקתו לא תחדל אלא תחזור אליו הלחלוחית דקדושה.

ולזה איתא בגמ' (ברכות דף מ"ג ע"ב) מאן דנפיק ביומי ניסן וחזי אילני דקא מלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו, הכוונה כנ"ל כשרואה בימי האביב אילנות שבחורף נראה היה כאילו חרבו וייבשו לגמרי ועכשיו הם מלבלבים ומוציאים עלים ופרחים מחדש, ולא ניכר כלל מראיתם מחורף, ולא חיסר הקב"ה ולא נתמעט, ומכל שכן שאם זה גבי העץ, מזה ילמוד לעצמו רמזיא דחכמתא ויאמר לנפשו ברוך שלא חיסר בעולמו כלום, עכתו"ד.

ובכך נחלקו ב"ש וב"ה, דב"ש ס"ל דנוח לו לאדם שלא נברא משום דהאדם הוא קרוב להפסד מלשכר, והיינו כי על ידי החטא נדחה האדם מן הקדושה ולכן רק בתשובתא סגי בתעניתים וסגופים יכופר לו עון, כי על ידי הסיגופים ותיקוני התשובה שמשגף עצמו נידון האדם כעין אמז"ל מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא, ונחשב כמת, ואח"כ ע"י התשובה זוכה לנשמה חדשה ונעשה כבריה חדשה, וממילא דאין לדבר זה שייכות למה שנכנס השרף באילן. אבל בית הלל המה ס"ל דנוח לו לאדם שנברא, כי תמיד בכל עת ובכל זמן יועיל לו לאדם תשובה כי באמת לא נדחה כלל שהרי בתוכיות נפשו ישנו נקודה טהורה אשר לא נפגם כלל, ובכוחה יוכל להתחדש, וזה כעין השרף הנכנס לאילן, לכך אמרו בחמשה עשר בו שאז נכנס השרף באילנות, וממנו ילמד האדם להתחזק בעבודתו כי יש תקוה לאחריתו, וכל זה מתעורר דייקא בט"ו לחודש אשר

לפרגוד, אם יש בה קצת כוונה לשמים, ה' ברחמיו ירצהו. וזהו אם יהיה נדחך בקצה כו', ר"ל בקצה וסוף הדבר יגיע ממנו לשמים, אזי מניצוץ זה וקבצך כו' ודפח"ח.

מעתה נמצא דאף אם כי כלפי חוץ נדמה כיש בו מום, מכל מקום אין זה אלא כ'מום עובר', שהרי בתוך תוכו נשאר נקודה טובה אשר לא נפרד מן הקדושה, וממילא דכאשר שב מתברר שלא נדחה כלל מן הקדושה, כי נקודת לבבו כאז כן עתה טהורה ונקיה, ובכן לא שייך לדון את האדם מישראל בדין נראה ונדחה, והארכנו בענין זה בשבת קודש העל"ל"ט.

דבר זה יש ללמוד מן העץ, שהמתבונן בימים אלו על העץ, הריהו רואה אותם כולם יבשים בלא כל לחלוחית אשר נבלו כל עליו ונשאר רק כעץ יבש ללא תואר וצורה כלל, אכן אעפ"כ בפנימיות העץ נכנס בימים אלו השרף, אשר בכוחה נשאר החיות והיניקה, ואע"פ שלא נראה כלום מבחוץ, יתגלה ויתברר בעבור כב' וג' חודשים, שאז יתחיל לפרוח ולהציץ ציץ עד שיצאו פירות טובים. והאדם עץ השדה (דברים כ, יט), ומזה נלמד על פנימיות נשמת האיש הישראלי שלעולם לא תכבה נרו ולא ידחה מן הקדושה, ואף כי לפעמים נדמה האדם כאילו כבר יבש מקורו לגמרי ואין בו עוד לחלוחית קדושה, וממילא לא יהיה לו עוד תקוה ותקנה, ברם האילן מורה לנו דלא כן הוא, כי בכל עת ועת יוכל להתחדש מחדש בכח השרף הנכנס בו כן האדם בכח הנקודה הפנימית שבקרבו.

ומה מאוד ששתי ויגל לבי כאשר הראו לי בספה"ק אמרי אמת (להרה"ק מהרי"ל אייגר), שבסופו נדפס חידושי תורה מנכד המחבר הרה"ק רבי שלמה אייגר מלובלין צוק"ל, ושם בענין חמשה עשר בשבט כתב וז"ל, והענין בזה, יש רמזיא דחכמתא דייקא באותם הימים ימי שובבים המסוגלים לתשובה. דהנה בט"ו בשבט מתחיל בחזרה לכנס לחלוחית ושרף לאילנות כדאיתא ברש"י ז"ל, וממנו אח"כ צמיחת הפרי. והנה בחורף כאשר נשרו הפירות וגם העלים והאילן נראה יבש מקורו ולמראית עין נדמה כאילן חרב ועבר מן העולם ואין לו תקנה יותר, ואח"כ רואים כי מתחיל מחדש לצמוח ולעשות

לעץ השדה כנ"ל, ידע שלעולם לא אפסה תקוותו, וכל זמן שנשמה חלק אלו"ה בקרבו לא יאבד ויכול הוא לתקן כל מעשיו, וממילא שפיר נוח לו שנברא.

ומטעם זה מיום חמשה עשר בשבט מתמתקים הדינים, והצירוף יוצא מראשי תיבות הפסוק (ויקרא כז, לג) המר ימירנו והיה הוא, ה"י שלא כסדרן, ואילו ו"ה האחרונים כסדרן, ומורה כי יושפעו על בני ישראל רחמים וחסדים מרובים. כמו כן שלושים יום קודם החג מתעורר אורות החג המתקרב ובא, והיום הוא ל' יום קודם ימי הפורים, אשר כל עיקר ימי הפורים הוא על תורה שבעל פה, וכדדרשו חז"ל (ראה שבת דף פ"ח ע"א) בפסוק (אסתר ט, כז) קיימו וקיבלו דהדר קיבלוה מאהבה בימי אחשוורוש. ובהאי יומא - יום ט"ו בשבט מתחיל להתנוצץ אור תורה שבעל פה אשר כנ"ל לאקולי אתי ומתעוררים רחמים וחסדים על עם בני ישראל.

יעזרנו ה' אלוקינו שנוכל לקבל עלינו עול מלכות שמים ולנצל ב' השבעות שנתרו עוד מימי השוכבי"ם כדבעי. כי הנה היצר הרע הוא מקרר תמיד לכב האדם מעבודת השי"ת, ואף כאשר יפתח ויתחיל האדם מתוך התלהבות והתעלות לעבוד את קונו, הרי שלאחר זמן מועט יכבה אותו הניצוץ קדוש, ועל זה עיקר המלחמה לה' בעמלק הוא בענין מה שהוא חפץ לקרר את האדם בחי' הכתוב (דברים כה, יח) אשר קרך בדרך, שיוכל האדם להחזיק ולהתחזק בקבלות והנהגות הטובות שקיבל על עצמו ולהיות תמיד מוסיף והולך ולהתעלות מעלה מעלה. ולזה קוראים בימי השוכבי"ם ענין פרישת מלחמת עמלק ללמד ענין זה לישראל להזהר מעצת היצר העומד לקרר את האדם מעבודתו.

- דברי התחזקות להזהר ולהשמר מפגעי הטכנולוגיה -

והנה גם מה שהורו במדרש תנחומא הנ"ל והוא דברי התנא במשנה (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וכו', לא ראינו אצל צדיקים בדורות האחרונים וכן אצל מרן אאדמו"ר זי"ע שיצוו ויורו לבחורי הישיבה לסגף עצמם שלא יאכלו רק פת חריבה ומים במשורה, ואדרבה מרן אאדמו"ר זי"ע

אז הלבנה בתוקפה והיא בחי' תורה שבע"פ כנ"ל, אשר דברי חכמים לאקולי אתי (ראה רא"ש ב"ק פ"ב, סי' ב), וחז"ל הק' הם עשו תקנת מריש לשבים להקל מעליהם, וכל שכן למי שחפץ לשוב על כל מעלליו, שיוכל לשוב אף לא מתוך סיגופים ועינויים קשים, כי אם בכח עסק התורה הק' כנ"ל.

- דברי התעוררות בענין ימי השוכבי"ם -

על כן בהגיע האי יומא - יום חמשה עשר בשבט הוא יום טוב גדול לאנשים כמוני, כי בעוד שרבים וטובים בחורים ואברכים קיבלו עליהם מתחילת ימי השוכבי"ם עול מלכות שמים, ונתרבו ספסלי דבי מדרשא, וכאשר אני מביט ורואה את הבחורים המשכימים קום ומחישים צעדיהם לעסוק בתורה לפנות בוקר, ובית המדרש מלא מפה אל פה בלומדים העוסקים בתורה הק' בהתמדה, ובכל היום עוסקים בתורה מתוך תענית הדיבור וקבלת עול שמים שלימה. ובוודאי אצל הבורא ב"ה ישנו שמחה גדולה עד מאוד, והשכינה הק' מחווה ואומרת חזו נא כי גם בדור שפל וירוד כל כך עדיין עוסקים בני ישראל בתורה בכל העולם כולו ובכל מקום שישנו קיבוץ מישראל. ובימים אלו כל אחד ואחד מתעורר לעבודת השי"ת ופשוש המעשים ולתשובה שלימה, כל אחד לפי מדריגתו, ובוודאי מתעורר בזה המתקת הדינים והתעוררות רחמים.

אכן עדיין ישנם נשמות אשר נפלו אחורנית והושחר משחור תארם, כשגם כשכבר עברו פרשיות שמות וארא בא ובשלח עדיין לא התעוררו לתשובה ופשוש המעשים, לזה ביום חמשה עשר בשבט ידעו גם הם כי לא אבדה תקוותם לומר כי המה כעלים יבשים מכל, ואין להם עוד תקוה, דלא כן הוא, אלא כל אחד ואחד לעולם לא ילך אבדון, והקב"ה יושב ומצפה לבלתי ידח ממנו נדח.

ומבשרי אחזה אלו"ה, דנודע מה שהתקין השי"ת בטבע הבריאה ביערות העצים, שאף אחר ששלמה בהם האש, ולא נשארו כי אם אפר ופחם שחור, מכל מקום אחר כמה שנים יתחילו כל העצים לצמוח מחדש, כי הגם שכלפי חוץ נשרף כל העץ ולא נשאר מכך כל זכר, אכן שרשי העץ נשארו, ואדרבה יצמחו וילבלכו יותר מבעבר. כן נמי האדם אשר הוא דומה

גדול (וראה בתהלה למושה, ריש ישמח משה ח"ג), כי אלו שהתרגלו לכך הטומאה קשורה בו ככלב רח"ל, אולם כאשר האדם יתגבר על יצרו ויניח ויעזוב את הכלי הזה לבל להשתמש ולהביט בו, יהא בכך סיגוף גדול. ובוודאי שסיגוף זה עדיף מפי עשרות מונים מכל סיגוף הקטן ביותר בגיהנום רח"ל, או ח"ו שאר יסורים ועינויים קשים שביד הקב"ה להביא על האדם בהאי עלמא.

ככל שהדור נעשה פרוץ יותר ויותר, הרי שזה לעומת זה צריכים להוסיף עוד בגדרי הקדושה, וכנגד עלבון שמים וחילול השם הגדול, יש להגביר ביותר ולקדש שמו ית"ש ברבים. ובעת הזאת אין בני ישראל מצפים חלילה לישועה ע"י בשר ודם, כי לא ע"י המה והמוניהם נזכה לישועה, ואין ישועתנו כי אם בקיום תפילתנו 'השיבה שופטינו כבראשונה ויועצנו כבתחילה', בקיום היעוד (יחזקאל לה, כג) והתגדלתי והתקדשתי לעיני העמים, כאשר יאיר עלינו הקב"ה נועם זיו שכינתו ונזכה לדביקות אמת בבורא ב"ה וקבלת עול מלכות שמים באהבה. ואמנם אשרי לו לאדם שזוכה לעשות תשובה כשעדיין עומדים אנו בימי הגלות, והנסיונות מתגברים והולכים עוד ועוד.

גם אלו אשר מדמים שלפי ענייני עסקיהם מוכרחים הם לכלים אלו, ובלית ברירה התירו להם, אכן כבר מילתי אמורה, שהדבר דומה למו שהותר לו לאכול ביום הכיפורים מחמת פיקוח נפש, ובעצם אכילתו הריהו מקיים מצות עשה ד'וחי בהם', ומכל מקום לא יעלה על דעת החולה לאכול בבית המדרש, אלא במסותרים יסתתר ויאכל באין רואה מתוך שברון לב על שאינו זוכה להתענות ביום הכיפורים, וכל שכן וקל וחומר יש להזהר שלא להוציא כלי טמא כזה ברבים, כי העושה כן הריהו מכריז בריש גלי כאומר 'אין לי חלק באלוקי ישראל'. שהלא אם אינו משתמש בזה כי אם לאונסו ובהכרח כפי שהתירו לו בתנאי זה בלבד, היה צריך להצניע הכלי באין רואים.

בראש ובראשונה אבקש מכל אחד ואחד בלי יוצא מן הכלל, חוסו על נפשכם ועל נפשות בתיכם, נא ונא להתרחק מאוד מכל אותם הכלים בכל השמות דאית להו, אשר כל אלו המה אביזריהו

ציוה להגיש לפני תלמידי הישיבה גם שאר מיני מאכלים הנקראים מעדנים כמו חמאה וכיוצ"ב או מאכלי בשר. וגם כאשר הם עצמם היו מסגפים עצמם כהנה וכהנה, לא דרשו כן מאחרים, הגם שהזהירו והדבר פשוט שלא להיות שקוע ח"ו בגשמיות ותאוות, וכלשון שאמרו חז"ל 'אם אתה עושה כן, רצ"ל כל אחד ואחד לפי דרגא דיליה, שאין מבקשים מהאדם שיהיה במדרגת הרה"ק מצאנו זי"ע הרה"ק מראפשיין זי"ע ושאר הצדיקים קדושי עליון, ואין דורשים כהיום מהאדם שיתענה ויסגף עצמו, אלא כל אחד ואחד כפי דרגה דיליה לפי מצב הדור בזמן הזה.

אמנם בוודאי שאין לו לאדם להלך אחר הבלי ותאוות העולם השפל הזה. והגם כי הדבר קשה ומאוס אצלי מאוד מלדבר על כן, ומה גם כי דומני שהוא אך למותר, אחר אשר רובם ככולם פרושים מהכלים הטמאים ואין להם כל שייכות לזה. ברם בעמדינו בהאי יומא אשר בו למדנו שגם הריקים והיבשים ביותר שנראה כי אין בהם עוד כלל שום לחלוחית גם הם אין לרחקם, כי בתוככי פנימיות לבכם ישנו עדיין נקודה טובה.

לכן הנה העת והעונה לעורר לכולם ולהתחזק שוב בעניינים אלו, וכפי שישבנו לאחרונה עם הרבנים הגאונים שליט"א הממונים לבדוק ולראות במה ניתן לחזק ולהתחזק בהאי ענינא. עלינו לידע כי הטומאה והסמ"א אינה שוקטת על שמריה, ובכל עת ועת מנסים לפתות ולתעתע באדם שיתפתה לילך אחריהם, מרמים אותו לדמות כי הוא מוכרח להשתמש בכלים אלו בכל שום וחניכא דאית להו, ובכל מיני לבושים, הן אלו הנקראים 'כשר' והן ח"ו אלו שלא, לכל מיני צרכים, ולדעתי השם הכללי של כל אלו הוא 'תועבה וטומאה' רח"ל. ואמנם בני א"ל חי הקדושים עלינו לידע כי בדורנו אנו שאין אנו יכולים לענות גופנו בסיגופים ועינויים כגלגולי שלג וכיוצ"ב, או להתענות משבת לשבת, - כשאני עוד הכרתי יהודים יקרים אשר בימי השוכבי"ם התענו ג' ימים רצופים ועוד כהנה, - ומחולשת הדורות אי אפשר לבקש זאת מן האדם, ברם כיון שסיגוף זה לפרוש מכלים אלו למי שכבר הורגל בכך, הוא סיגוף

גם בנפש האדם בפועל ממש.

וכאמור יום חמשה עשר בשבט הוא העת והעונה שיתחדש האדם להיות כבריה חדשה, להתחיל לצמוח וללבלב מחדש, ואף אם כעת הוא כעץ יבש עדיין יש בכוחו להוציא פירות טובים, בבחי' הכתוב (תהלים א, ג) אשר פרו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח.

ובעת אשר עם בני ישראל זקוקים לרחמי שמים מרובים, כאשר פור התפוררה ארץ, והעולם מזדעזע כפשוטו כאשר רואים כי המביט לארץ ותרעד, עלינו להפציר ברחמים ולבקש מהבוכ"ע שיוכלו עם בני ישראל להתגורר בשלום ובמנוחה בארץ ישראל, ולא ישמע חלילה שוד ושבר בגבולנו, בעוה"ר זה עתה נרצחו על קידוש ה' ז' יהודים על היותם בני ישראל. אין כל ספק שנמצאים אנו בסכנת חיים בכל רגע ורגע, כאשר סבוני גם סכבוני מבפנים ומבחוץ, הן מהרשעים אשר שבר פושעים וחטאים יחדיו אלו ה'אידישע גוים' רח"ל, והן מהגוים הרוצחים ימש"ו, ומי מדבר משאר אסונות ומקרים רעים כמחלות קשות ורעות ותאונות דרכים וכו'. בעת הזאת אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, כשהשמירה המעולה והעצה היעוצה הוא רק בחיזוק גדרי הקדושה, וקבלת עול מלכות שמים. וכאשר הבורא ב"ה רואה כי האיש הישראלי עושה כל אשר ביכולתו שש הקב"ה ושמה עמו, אלא שצריך האדם מאוד מאוד להזהר לכל לרמות עצמו.

- לסייע למוסדות התורה, ולפעול למען שמחתן של ישראל -

עוד אחת אדבר מה שביקשו להזכיר ולעורר אודות ענין גדול שנמלו על עצמם העסקנים בארגון 'שמחם', להרכות שמחות בבתי בני ישראל, ופועלים דברים חשובים בענייני בין אדם לחבירו, שיראה כל אחד למסור מכוחו ולפעול בענין זה, ובוודאי מי שהוא יכול לישב ולעסוק בתורה יומם ולילה, הרי שבעצם לימודו הוא פועל בכל העניינים הן בעניינים שבין אדם למקום והן בעניינים שבין אדם לחבירו, אמנם ביני לביני ישנם הרבה דברים שיכול כל אחד לעשות ולסייע. וגם יש לזה שייכות להאי יומא אשר פרו יתן בעתו. וכן כלול בדבר גם הצורך בסיוע לשאר המוסדות הק' הפועלים

דיצר הרע כנ"ל. ואיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק, לחזק איש את זולתו להשליך כל הבלי העולם הזה, לקבל עול מלכות שמים ולקדש שם שמים ברבים. ואף מי שהתירו לו להשתמש בכלים אלו, אם רואה שאחרים ילמדו הימנו ועל כן הוא מניח ועוזב הכלי מידו, בוודאי שזכות הרבים תלויה בו. וכמו כן לאידך, שגם אם התירו לו להשתמש בכלים הללו, ואינו מתעסק עמהם לצרכי הבליים כי אם באמת באופן כשר והנצרך בהכרח, אולם אם על ידי התעסקותו בזה הוא מכשיל אחרים, כי זה הרואה אותו הוא צעיר הימנו בימים הלא אינו יודע אופן השתמשותו בכלי זה, ובגודל רתיחת הדמים הוא מחקה מעשיו ולבסוף ברגע אחד הוא רואה דבר שאינו טוב ונופל רח"ל לשאול תחתית, הרי שבשמים ממעל יענישו את הראשון על מה שבגינו בא זולתו לדבר עבירה, כי הלא אם היה הוא מצניע הכלי ולא משתמש בזה אף השני לא היה בא לידי מכשול, ונמצא שכל חטא השני תלוי בקולרו וענוש יענש על כך רח"ל.

עוד זאת יש להתריע כי שקר ענו פיהם כי אינם מתעניינים אלא על ענייני החדשות וכדו', או שאר עניינים שמדמים לומר כי אין בהם מכשול וכדו', ויש שאף יאמרו כי נצרכים המה להגיע לאלו הכלים לצורך דברים שבקדושה וכיוצ"ב, על אלו כבר הזהירו חז"ל (אבות ב, ד) אל תאמן בעצמך עד יום מותך, כי פירצה קוראת לגנב, ולא יוכל האדם להיות בטוח בעצמו שלא יתגבר עליו יצרו הרע, ואף אם יעלה הדבר בידו, אין לו ערכו על בני ביתו ובניו אחריו. ומה מאוד דואב וכואב ליבי על כך כשלאחרונה הגיעו אלי כמה וכמה עניינים, אשר נתקיים בהם ממש בחי' הכתוב (ירמי' לא, כח) 'אבות אכלו בוסר ושיני בנים תקהינה', שמאחר ולא נזהרו בבית כראוי בעניינים אלו, הרי שבזה גרמו קלקול לבני ביתם ולבניהם אחריהם ולכל הסביבה, וכאשר המה תמהים ושואלים היאך נפלו ונתרחקו הבנים כל כך, והלא נתגדלו בסביבה טובה וקדושה, הרי ששזכרם בצידם, כי כיון שלא עמדו ההורים בנסיון והשתמשו לצורכם באלו הכלים דין גרמא לקלקול רוחני של צאצאיהם אחריהם, וגם על עצמם שבהתגברות כח הטומאה והיצר הרע, עד שמקלקל

גדולות ונצורות לתורה ולחסד.

יהי ה' אלוקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו, י"ה זכות אבות יגן עלינו, וישפיע עלינו רוח טהרה ורוח קדושה ונוכה לקדש שם שמים בעולם, כי גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה ושעבוד מלכויות, ויקבל הקב"ה כל המחשבות הטובות של בני ישראל, ונראה כולנו פירות טובים, ונהיה אנחנו וצאצאינו כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך לשמה, ונוכל לשמוח האחד בשמחת רעהו מתוך מנוחת הנפש ושלות הדעת.

ובחודש שבט אשר הוא נוטריקון שמרם ברכם טהרם, ישמור השי"ת את כל בני ישראל בכל מקום שהם בכל מקומות מושבותיהם די בכל אתר ואתר בשמירה דלעילא, וירומם קרן ישראל ברוחניות ובגשמיות, עדי נוכה בשוב ה' שיבת ציון יגל יעקב ישמח ישראל בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן.

ברכהמ"ז על הכוס ושבע ברכות (לחתן יקותיאל יהודה נ"י ב"ר אלחנן וינברג מחיפה, עם ב"ר דוד חיים שאטן מפעיה"ק) - בירך מרן שליט"א. לאחר מכן החל מרן שליט"א לחלק פירות לכל הקהל שעברו בסך. ונמשך השוה"ט עד קרוב לשעה 9.00. בסיום חזר מרן לביתו, והתפללו מעריב.

יום שלישי פר' יתרו ט"ז שבט

אחר תפילת שחרית נערך שמחת הברית לכן הר"ר שמעון שנק מחיפה (ב"ר צבי מפעיה"ק, וח"ר מרדכי שלמה גבירץ מפעיה"ק).

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן החבר מאיר נפתלי צבי נ"י בן הרה"ג ר' יוסף יהודה בינדר מפעיה"ק (ב"ר חיים מרדכי מב"ב, וח"ר ישראל משה מנדל מפעיה"ק), ע"ב הרה"ג ר' אלטר אלימלך בלומענברג מאלעד (ב"ר אפרים מבארא פארק, וחתן להבחל"ח הג"ר יעקב שלום ארנפלד זצ"ל).

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל. בין הנכנסים היו משלחת מארגון 'אשרינו', הפועלים גדולות ונצורות לחיזוק וביצור חומות הדת במלחמה כנגד פגעי הטכנולוגיה, ופעולות למען חיזוק והצלת הקומה הכשרה.

חברי המשלחת מסרו לכ"ק מרן שליט"א את חוברת ה'מאשרים' דחסידי צאנז, מבעלי עסקים מאנ"ש המתנזרים מכלים אלו. והפליאו כי כל אלו ששחחו עמהם מאנשי שלומנו תלו כח עמידתם

והצלחתם בזכות ובכח כ"ק מרן שליט"א המשפיע עליהם תמיד קדושה וטהרה. כן הזכירו כי כ"ק מרן שליט"א הוא מהמייסדים של ועד הרבנים לענייני תקשורת יחד עם גדולי ישראל לפני ח"י שנים.

כן נערך שמחת הווארט של הבה"ח החתן מנחם מענדל נ"י בן הרה"ח ר' אהרן הרשקוביץ מבארא פארק, ע"ב הר"ר יצחק קליין מירושלים.

יום רביעי פר' יתרו י"ז שבט

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה אליהו שרגא נ"י בן הר"ר ישראל סלמון מקוממיות (ב"ר יהושע חיים מב"ב), ולהבחור הבר מצוה יחזקאל שרגא נ"י בן הרה"ג ר' מנחם מענדל שמרלר שליט"א מב"ב ראש כולל אלכסנדר בברכפלד ומח"ס משמר הפתח (בן הג"ר יעקב ישראל שליט"א ראש הכוללים במרכז התורה פעיה"ק).

לפני צהרים, עברו תלמידי תלמוד תורה דרכי אבות פעיה"ק לקבל פירות מידי הקודש לרגל יום חמשה עשר בשבט. כן עברו החניכים ב'מרכז חירום' שע"י מעון הילדים פעיה"ק יחד עם האברכים המלויים.

אח"כ יצא מרן שליט"א להשתתף בהלווית הרה"ח ר' אהרן כהן מיקירי תושבי ולומדי השיעורים פעיה"ק. מרן שליט"א האזין להספדים, ואח"כ ליוה את המיטה כבדת דרך וחזר לביתו.

בערב סידר מרן שליט"א חופה וקידושין אצל החתן מורנו אשר נ"י בן הרה"ג ר' חיים יהודה אייזנבך שליט"א ר"מ בישיבה"ק לצעירים דברי חיים פעיה"ק (ב"ר משה יעקב מירושלים, וחהג"ר אלימלך משה שטמר מב"ב), עם הרה"ג רבי שמואל יגר שליט"א דומו"צ בבי"ד נתניה לדיני ממונות ורא"כ חושן משפט במרכז התורה (בהג"ר יצחק אייזיק מפעיה"ק, וחהג"ר משה דויטש שליט"א רב ביהמ"ד ויזניץ בנתניה).

אח"כ קיבל מרן שליט"א קהל. באמצע נערך שמחת הווארט של החתן יקותיאל יהודה נ"י בן הרה"ח ר' יהושע ליברמן מאלעד (ב"ר אשר זעליג מאלעד, וח"ר משה פריזנט מפעיה"ק), ע"ב הרה"ח ר' יהודה שולדינר מפעיה"ק (ב"ר נפתלי אלכסנדר מפעיה"ק, וח"ר שרגא איצקוביץ מפעיה"ק).

יום חמישי פר' יתרו ח"י שבט

לפני תפילת שחרית הניח מרן שליט"א תפילין להבחור הבר מצוה שמואל אלכסנדר נ"י בן הרה"ג רבי שלמה זלמן דוב למברגר שליט"א אב"ד מאקאווא נתניה ור"מ בישיבה"ק.

אחר התפילה נערך שמחת הברית לכן הר"ר דוד ברגר מפעיה"ק (ב"ר נפתלי יצחק מפעיה"ק, וח"ר יעקב בן ציון שטיינמץ מפעיה"ק).

קטעים מתוכן השיחות

בסעודות יום שבת קודש פרשת ויחי העעל"ט

אצל כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שבת הקידושא רבא אצל צאצאי בנו הגה"צ אב"ד קרית צאנז טבריה שליט"א

עם כ"ק האדמו"ר מסטראפקוב שליט"א

המחותן הגה"צ רבי יהודה אריה הלברשטאם שליט"א רב דקהל גארליץ ועוד מבני המשפחה

על י"ש. זקני הרה"ק רבי אלישע זצ"ל היה חתן אצל דודו הגה"ק רבי מרדכי דוב מהורנוסטייפל זצ"ל, והוא עשה על יין, וכך נהג רבי אלישע, ואח"כ עשה על י"ש כמנהג מרן הדברי חיים.

בראפשיץ קדשו על כוס שיש בו שיעור שלם (עי' אורחות חיים ספינקא, סי' ערב, ו; שמע ישראל, חלק א, אות כג), וגם רק על י"ש אמיתי, ולא כמו הליקר של מינו.

מרן שליט"א: גם הכוס של י"ש שלנו יש בו השיעור הקטן של הגרא"ח נאה.

אב"ד גארליץ: המשנה ברורה כתב להלכה לקדש על כוס שיש בו שיעור גדול, אבל לו בעצמו היה כוס עם שיעור קטן.

הרב ישכר בער הלברשטאם (בן אב"ד גארליץ): הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל לא הרשה לפרסם את הכוס של י"ש של הח"ח, כי זה נגד מה שהוא כותב בעצמו במשנ"ב...

מרן שליט"א: מסופר שאחד אמר פעם להחפץ חיים זצ"ל שהוא אינו נוהג בכל הענינים כפי שפסק במשנה ברורה. שאל אותו החפץ חיים לסיבת הדבר, ואמר לפי שמבית אביו הוא רגיל לנהוג אחרת. אמר לו החפץ חיים: לא ליהודים בשבילך עשיתי את המשנה ברורה, כי מי שיש לו מסורת אבות צריך לנהוג לפיה, ורק בדברים שאין בהם מסורת או כאלו שאין להם מסורת אבות, הם יתנהגו לפי המשנה ברורה.

*

מרן שליט"א: שמעתי מכ"ק האדמו"ר מסלונים שליט"א, שהרה"ק הדברי שמואל מסלונים זצ"ל ישב תקופה ארוכה קרוב לשנה בצאנז, וקנה שם הרבה מאד,

ואח"כ הוסיף רבינו, מי ידמה לרבינו הזקן, הלא בכל רגע ורגע יצאה נשמתו במסירות נפשו להקב"ה, ובדברו זאת נפל רבינו בדביקות גדול כל כך עד שהיה נדמה לכל הנוכחים שכמעט יצאה נשמתו של מרן הדברי חיים.

¹ כיון שהתגורר שנים הרבה בהונגריה ששם היין מצוי בשפע והוא חמר מדינה, או כמנהג רבו הרה"ק מהר"ש מבעלזא זי"ע, ואולם סבר שיכולים לקדש על י"ש (עי' דברי יחזקאל, הליכות והלכות).

² ראה בגליון בצילא דמהימנותא (בהר תשס"ה) מדברי הגה"צ רבי משה הלברשטאם זצ"ל: גם בענין המאה ברכות בכל יום, שיש שחושבים שזהו חומרא בעלמא או מנהג, ובאמת זה מופיע בשו"ע אור"ח (סי' מו סעי' ג) שחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות לפחות. ומובא דבר נפלא בשם הרה"ק רבי שמשון מאוסטרופולא זי"ע, דהנה כשמברכים מאה ברכות זוכים לאלף זהובים, כי כל ברכה שוה עשרה זהובים (ב"ק צא, א), והנה בשבת קודש חסר עשרים ברכות - שהם מאתיים זהובים - והעצה לזה להשלים ע"י שיכון מאחרים בברכות ההפטרה (שו"ע אורח חיים רפד, ג), וכן ישלים ע"י אכילת מיני פירות (שם רצ, א). ובזה מפרש הכתוב (שיר השירים ח, יב) "האלף לך שלמה" - שכאשר ישנם אלף זהובים זה מחמת שהמאה ברכות בשלימות והיינו בימות החול, אבל בשבת קודש אשר "ומאתים" - שחסר מאתיים זהובים, אזי העצה לזה או "לנוטרים את פרי" לאכול מיני פירות, או "היושבת בגנים חברים מקשיבים", לשמוע ברכות מאחרים.

מרן שליט"א: בצאנז נהגו לקדש על י"ש בצפרא דשבתא, וכן היה מנהג עוד כמה צדיקים, בראפשיץ ובלובליץ.

מסתמא קיבל זאת מרן הדברי חיים מרבו הרה"ק מראפשיץ זי"ע. איך נוהגים אצלכם?

האדמו"ר מסטראפקוב: הרה"ק משינאווא זי"ע נהג לקדש על היין. הוא אמר פעם בטעם מנהגו לקדש ביום ש"ק על יין ולא על י"ש כמנהג אביו מרן הדברי חיים, משום שיש ענין גדול לברך ברכת "שהכל נהיה בדברו" על הדגים, וכיון שהוא אוכל הדגים קודם הסעודה, אזי אם יקדש על הי"ש הרי יצא בברכת "שהכל" על הי"ש גם על הדגים, ולכן מקדש על היין, כדי שברכת "שהכל" תהיה על הדגים דייקא.

אולי גם רצה שיהיה לו 'מאה ברכות'.

מרן שליט"א: מרן אדמו"ר זי"ע היה רגיל לחזור על מכתבו של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע (ליקוטי רמ"ל, הנהגות) לגבי מאה ברכות, שכתב בתוך דבריו "אנכי השפל והנבזה וכו' ואם לא חטאתי רק זאת שאני אומר מאה ברכות בכל יום בלא יראה ופחד, אשר בעוונותי הרבים אני מכעיס להשי"ת ב"ה וב"ש מאה פעמים בכל יום, אוי לי ואוי לנפשי וכו'".

אב"ד ק"צ טבריה: זה שאוכלים פירות לאחר הסעודה בליל שבת, אחד מהענינים בזה הוא גם כדי להשלים מאה ברכות (שו"ע אורח חיים רצ, א).¹

מרן שליט"א (להגרי"א הלברשטאם): איך נוהגים אצלכם בקידוש?

אב"ד גארליץ: אצלנו מקדשים תחילה על יין ואח"כ

¹ ראה שו"ת מהרש"ם (חלק א, סימן קעה): אבל העיד לפני ת"ח זקן שהיה בעצמו במעמד בפני הגה"ק אבד"ק ראפשיץ זצ"ל שצוה לתלמידיו לקדש ביום על י"ש על צלוחית קטן כדרך שתייתו וא"צ שיעור כוס, והגם שהיה לפניו יין על השלחן אמר שמכבדו ב"ש כדי להורות הלכה לתלמידים. וכן הועד לפני בשם הגאון החסיד אבד"ק קאמינקא זצ"ל שנהג כן תמיד והיינו עפ"ד הט"ז (אור"ח סי' ק"צ), ומשום שכך דרך שתייתו ושביעת גרונו וכו'. וכיון דשתיית י"ש נתפשט מאוד והוי חמר מדינה לשתות כמעט בפני כל סעודה צלוחית קטן וקשה לשתות יותר מפני חריפותו לכן שיעורו גם לענין קידוש בכך. וכן הועד לפני בשם הרה"ק מלובליץ זצ"ל וכדאי הם לסמוך עליהם בקידוש היום ודוקא ב"ש ושכר בע"י שיעור כוס.

² ראה בספר הדרת קודש (דף כט) שבזקנותו של מרן הדברי חיים ביקש ממנו בנו הרה"ק מגארליץ זי"ע שלא יקדש על י"ש כיון שעלול להזיק, ועדיף שיקדש על היין, אבל מרן הדברי חיים לא הסכים לזה באמרו: מה שקבלנו מהרב הזקן, יש לנו מסירות נפש. ובספר הללו עבדי ה' (עמ' ת) מובא מה שסיפר הגה"צ רבי משה אריה פריינד זצ"ל: מנהגו של רבינו [הדברי חיים] היה שבשבת בבוקר אחר התפלה עשה קידוש על י"ש, ופ"א כשכבר היה רבינו בא בימים לעת זקנתו ביקש ממנו בנו הרה"ק מגארליץ זצ"ל שלא יקדש עוד על י"ש כיון שזה מזיק לבריאותו, רק יקדש על היין. ענה רבינו על זה, על מנהג שקבלנו מרבינו הזקן שבכל רגע יצא נשמתו להקב"ה, על זה יש לנו מסירת נפש.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: הדברי שמואל לא גילה אז את זהותו כשהיה בצאנז. הוא שהה שם קרוב לשנה. פעם עמד מאחורי כסאו של מרן הדברי חיים וכאשר דיבר מרן הד"ח איך צריכים להיראות מיוחסים, הראה עליו.*

אב"ד ק"צ טבריה: השבוע (י"ז טבת) חל היארצייט של הרה"ק האריה דבי עלאי זי"ע.

מֶרֶן שְׁלִיט"א: אתם הרי נכדיו, בן אחר בן...

האדמו"ר מסטראפקוב: הוא היה חתנו של הישמח משה זי"ע, והוא קירב את חותנו לחסידות ולהרה"ק מלובלין זי"ע.

אב"ד ק"צ טבריה: מרן הדברי חיים היה אומר שעל שבת פרה צריך לנסוע לצדיק הדור, ובין הצדיקים שנסע אליהם היה הארי דבי עילאה. וכן נסע אל

מחמת כבוד אבותיו, שאין זה לכבוד אבותיו הגאונים והקדושים שיהיה הוא בשפל המצב ואיש אחר יעמוד בראש, ועי"ז יכול לפתותו להיות רודף אחר הכבוד. ולזה אמרו התנאים שלא לכבודי ולא לכבוד בית אבא אני דורש שכוונתו רצו"ל לעשות רצון הבוית"ש, ואף פיתוי היצר לעשות כבוד לאבותיו אין כוונתו בזה, והבן.

וזה היה דעת קרח שידע היטב שאדם צריך להיות בורח מן הכבוד, רק הטעה עצמו באומר שאין כוונתו להיות נשיא בשביל כבודו, רק שלא לבזות כבוד אבותיו, וזה שיישב הפסוק בן יצהר בן קהת בן לוי, והיה מה"ד לחשוב גם כבוד יעקב, רק שהתפלל שלא יהיה גדולתו וכבודו סיבה לעצת קרח [ומדויק שאמר יעא"ע בקהלים אל תחד "כבודי"], והבן.

^ח ראה בספר קובץ אליהו (להג"ר חיים אלי" שטרנברג זצ"ל, אות תמז): אדמו"ר מוהר"ש מסלונמא זי"ע הסתופף בצל קדושת הרה"צ מסאנז זי"ע כמעט שנה, לבסוף אמר הסאנזער שכל מי שהוא נכד של איזה צדיק יבא לביתו היום ויעשה סעודה לפניו. ונתאספו כולם וגם אדמו"ר זי"ע עמיהם ועמד תחת הכסא של הסאנזער מאחוריו. ואמר הרה"צ דברי כבושין לפני הנאספים, באמצע דבוריו יצא אדמו"ר מחדר הסאנזער ואמר להם הסאנזער, אזוי דארף אויס זעהן א אייניקיל אזוי ווי דער סלונמער. כשנכנס אדמו"ר הביטו כולם עליו. שלא ידעו מי הוא עד עכשיו, כי הסתיר עצמו, כשראה שהרגישו בו, נסע לביתו.

^ט ראה בספר ארי שבחבורה (עמ' ז): טרם באו בקשרי השידוכין התנה רבנו [האדב"ע] עם חותנו שלא יעכבהו מליסע אל הרבי ללובלין, ושיהא ביכולתו להתנהג כרצונו בדרכי החסידות בלי שום מניעה. ובאמת השתוקק שיהפך לבב חותנו להכיר ולראות בטיב מעלת החסידים וערך עבודתם התמה, ובהיותו אצל רבו בלובלין מסר פתקאות אשר בם הזכיר שם חותנו וגם שם הגאון בעל ישועות יעקב. החוזה ענה ואמר, על ר' משה'לי אנו רואים ועל ר' יעקלי אין אנו רואים. וכוונתו היתה שהישמח משה לבסוף יתקרב להיות נמנה בין החסידים ויכיר בדרכיהם, אבל הגאון בעל ישועות יעקב אף לרב גאונותו וקדושת תורתו עכ"ז ישאר מתנגד, ובשום פעם לא יתן לב לראות בטיב מעלת החסידים והנהגותיהם.

אחר חתונתו כאשר היה רבנו סמוך על שלחן חותנו בשינאווע התווכח כמה פעמים עמו בנושא החסידות, כי הישמח משה טען ששיטה זו גורמת לביטול תורה ולביטול תפלה בזמנו, וכדומה מטענת המתנגדים אשר בה החזיקו, ומטעמים אלו מנעו רגלם מנתיבת החסידים. ורבנו טען שהחסידים הולכים בדרך ישכון אור ויראת ה' חופף עליהם כל היום ועובדים את השי"ת בשמחה עילאה וחדוותא שלימתא.

בסופו של דבר נצח רבנו, ופעל על חותנו שיסעו שניהם ביחד ללובלין, ובתנאי קודם למעשה שאם לא ימצא החסידות חן בעיני חותנו אף לאחר שיהיה בתבורתם ויראה התנהגותם, אז מוטל גם על רבנו לנתק התקשרותו עמהם ולהפסיק נסיעותיו. אמנם מנסיעתו הראשונה של הישמח משה זי"ע ללובלין, כבר נשאר דבוק שם, וכנודע המעשה באריכות על גילויי רוח הקודש שראה אז.

והמושג של 'ווארעמע ניגונים' הגיע לסלונים מצאנז.
הרי"ב הלברשטאם: יש מאמר של הדברי שמואל שאמר, עד שהגעתי לצאנז ידעתי שהשאיפה של האדם צריכה להיות, שירצה להיות 'ערליכע איד', אבל כשהגעתי לצאנז למדתי שהשאיפה היא לעשות רצון ה'.

הרב משה הלברשטאם (בן אב"ד גארליץ וחתן אב"ד קצ"ט): ענין זה מבואר באריכות בספה"ק דברי חיים (פרשת קרח), שטעותו של קרח היה שרצה להיות גדול הדור ומנהיג ישראל, והאמת אינו כן, כי עיקר רצון האדם צריך להיות לעשות רצון ה', והקב"ה הוא בוחר מאליו את מנהיגי הדור, אבל אין זה צריך להיות רצון האדם. הגאון בעל פתחא זוטא זצ"ל בספר בית פינחס (פרשת קרח, ד"ה ויקח קרח) מביא עוד ענין בדומה לזה בנוגע לקרח'.

^ה ראה בגליון בצילא דמהימנותא (תצא תשס"ד) מה שסיפר הגר"ר ברזובסקי שליט"א: כאשר הגה"צ רבי משה קליערס זצ"ל נתמנה לרבה של טבריה, הלך לקבל ברכה מהרה"ק ה"דברי שמואל" מסלונים זצוק"ל, וכשנכנס אליו אמר לו ה"דברי שמואל": "הרי נהייתם רב, אני הכרתי א' שיינע רב', הייתי פעם בצאנז וראיתי את הרה"ק מצאנז נכנס לשולחנו בליל שבת, והיה מרתת כל כך עד אשר הוכרח לתפוס בידיו את לחייו כדי שיוכל לומר שלום עליכם..."

^א ראה שם בתוך דברי קדשו באריכות: הדנה ידוע שחיוב על כל אחד מישראל להתאמץ ולהתחזק לעלות לגבוה, ולא יהיה די בידו ממצות ומעשים טובים ותורה שבידו, וכבר אמרו הז"ל (תדבאר פרק כה) חייב אדם לומר מתי גיעו מעשי למעשי אבותי, אך אולם כל זה בעיני עבודה ותשובה שלימה, ואפילו אם ח"ו נדחה ממרום כאחר (עי' חגיגה טו, א) אל יתייאש, וכמו שמצינו (ע"ז יז, א) בר' אלעזר בן דורדיא שעשה תשובה אפילו לאחר היאוש מרחמים. אך כל זה בדבר עבודה בתורה ומצות המוטלים עליו, ורק בעונו נכשל או סבות עצרוהו מלקיים מצותיו יתברך, הוא חייב למסור נפשו ולרדוף עדי ישלים השם אתו לקבל תפלותיו ומצותיו ותורתו ברחמים, אולם בדבר חוקי אשר זה בחק אלקי ומחכמתו יתעלה נגזר להיות זה לראש זה לא, אדרבה אסור לעקש בכך דרכי השם, הגם שנראה לו כי יעבוד שם באם יהיה לראש, אף על פי כן גם בזה לא יחפוץ, כי מה אנחנו, ואנחנו באפס המוחלט, ורק לעשות רצונו יתברך במה שניתן לנו הבחירה בקיום המצות, לזה עלינו למסור רוח ונפש לקיים הבחירה הטובה באהבה ויראה, כי לזה בראנו יוצרנו וכו'.

^א ראה שם: ויקח בן יצהר וגו', והקשה האוחה"ק זז"ל, יש להעיר ע"ד אמת למה יזכיר ה' זכרון הצדיקים יצהר קהת לוי במעשה בלתי נכון כזה ומה צורך יש בדבר. וז"ל אמרו שהתפלל יעקב על עצמו שלא יזכר במעשה זה. משמע שצריך היה ליזכר אלא שהתפלל, ואני מתפלל גם על אותן שהזכיר עכ"ל. ובפשיטתו אולי י"ל עפ"י שצריך הבנה, הלא כפי הנראה מחלוקתו של קרח היה שנתקנא על נשיאותו של אליצפן ואמר מי ראוי ליטול את השני' לא אני שאני בן יצהר כמו שפי' רש"י, ולכאורה אין זה מהנימוס באנשי מעלה כמו קרח שהיה פיקח וחכם גדול לתבוע הכבוד בפיו, ולומר לי יאתה, ואמר החכם יהללך זר ולא פיק, ואפי' אותן אנשים שבקשו כבוד, אם הם רק מאנשי מעלה, יסבבו הדבר המבוקש בסיבות שונות ולא יתבעו בפה מלא לאמר לי הכבוד יאתה.

אולם י"ל עפ"י"מ שמצינו כמ"פ בש"ס, עיי' בב"מ דף נ"ט ע"ב [ובתיקוני זהר ריש תיקון כ"ב סוד"ה קם סבא, לאו ליקרא דידי עבדינא ולא ליקרא דאבא ואמא אלא ליקרא דשכינתא עכ"ל], לא לכבודי ולא לכבוד בית אבא אני דורש אלא לכבוד שמים. ולכאורה יפלא מה זה גריעותא שאדם דורש כבוד אביו, הלא אדרבה זהו חיוב התוה"ק לכבוד את אביו, והבוית"ש השוה כבוד אב לכבודו ית"ש, אולם מובן כאשר יראה בחוש עצת היצר שאם אין בכחו לפתות אדם נכבד וגדול בתורה להיות רודף אחר הכבוד כי הוא דבר נבזה לאנשי מעלה שצריך להיות בורח מן הכבוד, אז בא היצה"ר לפתות אותו שעכ"ז ישתדל להשיג הכבוד

יששכר בגדלותו היה אומר, שעוד זוכר את אותו לילה שנמצא בין שדים ערטילאים.

הסיבה שכוחות הטומאה נלחמו בו כבר מקטנותו, כי ידעו שהוא ירד לעולם בשביל להילחם נגדם.^א

ידוע שהרבי ר' אלימלך זי"ע אמר לאבי הבן לתת לו השם 'אלימלך' כשמו, אבל אם הילד לא רצתה לתת השם בחייו, ולכן נתנו השם 'צבי אלימלך', והרבי ר' אלימלך התבטא אז, א הערש איז נישט א מלך...

ספרי הבני יששכר הם כמים שאין להם סוף... ועם כל מה שיש כיום, הרי זה מיעוטא דמיעוטא, וידוע שרוב כתביו שהיו נמצאים בבידעם, נרטבו ממי גשמים, וחלקם נשרפו. וכמו שיש באגרא דכלה על פרשיות בראשית כן היה על כל פרשיות התורה, ועוד הרבה. וכן כדוגמת ספר חידושי מגיד תעלומה על מסכת ברכות, הגמרא והראשונים, היה לו על כל הש"ס. ולפלא שחי רק נ"ח שנים ועכ"ז הספיק הרבה כל כך.

האדמו"ר מסטראפקוב: צדיקים אמרו שכמה שמכירים טובה להבני יששכר על ספרו 'דרך פקודיך', כך קשה לנו מה שלא להמשיך על שאר המצוות...

מרן שליט"א: כידוע היה דרכו לכתוב דברי תורה גם בשעה שקיבל פתקאות, ואמרו עליו שיש לו שתי מוחות. ופעם נכנסה אליו אשה אחת, ושאל למבוקשה, והשיבה שלפני זמן מה היתה אצלו, והוא רשם בשעתו את בקשתה בספריו, על כך יוציא נא ספרו ויעיין שם...

אב"ד גארליץ: ידוע המעשה אצל בנו הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע, שאשה אחת הגיעה להזכיר אצלו, ואמרה שהרבי הקודם היה יותר טוב, כי הוא רשם כל מה שאמרתי לו...

אב"ד ק"צ טבריה: הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע אמר על הספה"ק 'מעין גנים', שאינו ספר אלא 'שטיק הארץ'... **מרן שליט"א:** הוא כתב את ספרו זה ברציפות בכמה

הרה"ק אל הרבי ר' הערש מרימנוב זי"ע ואל הרה"ק רבי אשר מראפשיץ זי"ע.

מרן שליט"א: השבוע (ביום י"ח שבט) חל גם היא"צ של הבני יששכר זי"ע.

ידוע המעשה הנורא שאירע לאחר לידתו, שאביו רבי פסח זצ"ל גר בכפר והיה עני ואביון, וכל פרנסתו היתה מבית מזיגה שהחזיק למכור יי"ש לגויי המקום, ומחמת שלא היה כלום בבית הלך העירה להביא כמה דברים חיוניים עבור היולדת. והיה בבוקר כשקמה הרבנית ע"ה והסתכלה על הילד התחילה לצעוק שאין זה הילד שלה, והיתה מייללת והולכת בבכי וקול מר: איפה הילד שלי... ולקול צעקתה נבהלו והגיעו אנשי המקום, וחששו שמחמת חולשת הלידה נפגע דעתה ל"ע, והתחילו לדבר על לבה שלא יתכן כזאת במציאות שהוחלף הילד ובודאי שזה הבן יקיר שלה, אך היא בשלה ובזעקתה כי רבה שיקחו את התינוק הזה, והילד היה בוכה וצורח בקולי קולות, אבל היא באחת שאין רצונה להניק ילד זר.

בינתיים חזר רבי פסח מהעיר, ובצר לו עלה על סוס ורכב במהירות לליזענסק אל דודה הרבי ר' אלימלך זי"ע, לשאול בעצתו, והיה אך פתח הדלת מיד קרא הרבי ר' אלימלך לעברו ואמר: הלא אשתך צודקת, אכן החליפו את הילד. וציוה אותו ליקח את הילד אשר עמם בבית ולהוציאו אצל השיחים ליד המים אשר בקצה עיר מגורו יאווערניק, ושם יקח מקל ויכה אותו ללא רחמנות עד שיחזירו לו את הילד שלו. כך עשה, והילד שהיה מוכה על ידו בכה וצעק בקולי קולות, עד שלפתע הגיחו ויצאו מתוך השיחים אשה זקנה וצעקה, תחזיר את הילד שלנו וקח לך את התינוק שלך, ותוך כדי כך זרקה את הילד. הוא תפסו תיכף והעלהו עמו על הסוס והביאו הביתה, וכשראתה אותו אמו מיד הכירתו ושמחה בו. והבני

שנה, ובשנת תר"א שאז [בשנת ת"ר] היה צריך להיות הגאולה שלימה (ראה דברי תורה [מונקאטש], מהדו"ב צד, ומהדורה ז צג). וכל אלו ענינים נעלמים רזין דרזין שאי אפשר לגלות, וגליתי טפח שאנשים יבינו ויראו שאין הנהגת העולם כפי הנראה בעינים פשוטות.

וכל צדיק בא לעולם לתקן ענין המיוחד לו. וחלק נכבד מספרו הקדוש בני יששכר היא בעניני חנוכה עד שעל מועד זה יש יותר משאר כל המועדים גם יחד, כי בזה שורש נשמתו, וכאמור שישוד ימי החנוכה מושתת על ענין הקדושה, שאז כל יהודי מנער ועד זקן מקבל עליו להכניע קליפת יוון, ומאי דהוה הוה מכאן והלאה חושבנא בקדושה וטהרת האברים להשי"ת.

^ב כן מסופר שפעם נפגש הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע עם הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע בעיירת המרפא קרעניץ, ונתן לו במתנה את הספר "מעין גנים". הרה"ק מבעלזא עיין קצת בספר, ופנה לרבי דוד ואמר: "אין זה ספר כלל!"... כשהבחין הרה"ק מבעלזא בתמיהתו ובחלישות דעתו, הסביר את כוונתו: "דאס איז נישט קיין 'ספר', נאר אַ שטיק האַרץ אויסרעדעניש!" [אין זה ספר, אלא שיח לבו].

השיב לו רבי דוד: "אם אתם אומרים כן, אספר לכם השתלשלות הדברים למה כתב אבי ז"ל חיבורו זה: פעם אחת חלה אבי, והיה מתהלך שקוע בהרהורים ונאנח עמוקות, וכמעט שלא הביא שום אוכל או משקה לפיו. משנמשך המצב הזה ששה שבועות רצופים, קבע הרופא שמחלתו נובעת מאיזה מועקה כבידה הרובצת על לבו, או מתשוקה עזה לדבר מסוים, שאם יקבלנו - ייטב לו. מששמע אבי את דברי הרופא, נטל קולמוסו בידו,

כידוע שפעם נסע מרן הדברי חיים אל הרבי ר' הערש זי"ע לשבת פרה, וכאשר ראה אותו הרבי ר' הערש שאל אותו בלשון תמיהה, צאנזער רב מה מעשיכם פה, וענה לו מרן הדברי חיים שקבלה בידו שעל שבת פרה צריכים להיות אצל צדיק הדור, ולא ענה לו הרבי ר' הערש כלום. וכשסיפר זאת הרה"ק מציעשינוב זי"ע הפליא את מדת ההשתוות של הרבי ר' הערש, שהרי מקודם היה חידוש בעיניו שבא אצלו, וכשאמר לו שהוא צדיק הדור קיבל את דבריו...

^א ראה שפע חיים (חנוכה, מאמר צח, אות ז): ודבר פלא יש לראות שבלייל תקופת טבת בא לעולם טומאת אותו האיש ימש"ו, וכתב זקה"ק מהרצ"א ברגל ישרה (ט' יז) שהוא מקליפת כלב... וזה לעומת זה, להבדיל בין טומאה לטהרה באלף אלפי אלפים ורבי רבבות הבהלות, זקה"ק בעל בני יששכר זי"ע נסתלק בחדש טבת, וידוע ומפורסם שבדינוב (אפילו עד לפני כשלישים שנה) היו הנהגות קדושה ופרישות באופן נשגב מאוד (ואיני יכול לספר מזה ברבים), וכל זה מכח הקדושה שהשריש אותו זקן, שבא לעולם לבטל טומאת אותו האיש. וידוע הסיפור באריכות שבליילה שלאחר לידתו חטפו אותו השדים ונתנו במקומו ילד משלהם, ואמו הצדיקת הכירה בכך ולא רצתה להניק הילד שהיה מושכב בעריסה, עד שנסע אביו לדודה רביה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע והצדיק את דבריה, ויעץ לו להיכן ללכת ומה לעשות כדי לקבלו בחזרה. דלפי שהוא בקדושתו היה המתנגד הגדול לקליפת עשו, קליפת אדום, רצו להעבירו מן העולם מיד כשנולד. ונסתלק דייקא בחדש טבת, כשהיה בן נ"ח

אב"ד ק"צ טבריה: הרה"ק רבי יהושע מדינוב זי"ע היה רב בדינוב קודם הבני יששכר זי"ע, והיה לו גילוי אליהו בכל יום, ופעם אחת לא בא אליו אליהו, ועשה שאלת חלום, ואמרו לו שזאת מחמת ששמע על הרה"ק הבני יששכר זי"ע שהיה אז אברך צעיר לימים האיך שדברו עליו זילותא דרבנן ולא מיחה, לכן הגיע אליו העונש הזה.¹

*

מִן שְׁלִיט"א: היאך אתם נכדי הרב משימלויא? **האדמו"ר מסטראפקוב:** חותני הגה"צ גאב"ד מאנטשעסטער זצ"ל היה חתן הגה"צ רבי משה יהודה ערנרייך זצ"ל אב"ד שארמאשאג, שהיה בנו של הרב משימלויא זצ"ל.

מִן שְׁלִיט"א: הוא חיבר ספר 'לחם שלמה', וגם יש לו ספר 'אבני המקום' והוא דרשות נפלאות ביותר, ספר זה מחולק לכמה שערים, כאשר אחד השערים נקרא בשם אבני מילואים.

בהקדמה לספרו דרשות לחם שלמה, מביא מה שסיפר הגה"צ רבי דוד שליסל זצ"ל ראב"ד מונקאטש, שבהיות הרה"ק משינאווא זי"ע בעיר לעמבערג הזמינו אחד מנכדי מִן הדברי חיים שיעלה לביתו לסעודה, ונענה לבקשתו, וכשעלה לבית פתחה אשת המארח את הדלת לקבל פני דודה והבחין הרה"ק כי לבשה פאה נכרית, ואמר לה הרה"ק משינאווא בתמיהה, היתכן דעם טאטנס א קינד זאל גיין מיט א שייטל? הלא אבי הק' אוסר זאת (עי' שו"ת דברי חיים ח"ב, יור"ד סי' נט), והיא השיבה ואמרה, איך האב נישט געוויסט אז דער פעטער וועט קיין אויף ווייבער... השיב לה הרה"ק על אתר ואמר, במשפטי הערכין נאמר במקדיש בהמה טמאה והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך אותה (ויקרא כז, יא-יב), ולכאור' הלא איתא (קב הישר פ"ב; יסוד יוסף פ"ב) דראיית דבר טמא פוגם את הנפש ואם כן מדוע הצטרכו להביא הבהמה לפני הכהן דווקא, הלא טוב יותר

חזר ושאל רבי מנדלי, מי אם כן התיר, השיב רצ"א, התורה. ראה רצ"א שכעסו של רמ"מ גובר בראותו כיצד הוא מדבר גדולות נגדו, והחל לרמוז על מי עוד הסכימה פמליה של מעלה שהוא צורבא מרבנן, בהתכוונו לעצמו. רק אז נתן לו רבי מנדלי שלום, ובקשו לספר לו גוף המעשה איך היה.

סיפר לו רבי הירש מייילך, שפעם אחת בישוב לדין תורה ביזה אותו הבעל דין. אליהו הנביא שהיה רגיל תמיד לבוא ללמוד עם רבי יהושע חדל לבוא אליו. סיגף רבי יהושע עצמו, מכיון שמן הסתם עבר על עברה כלשהי. בא אליו אליהו הנביא ואמר, שחטאו הוא מה שלא קנס את הבעל דין שביזה את רבי הירש מייילך, והגמרא אומרת כי השומע ביזוי צורבא מרבנן ושותק מבלי להתיצב לצידו חייב נידוי, על כן לא היה יכול לבוא אליו עד עתה. הלך רבי יהושע לבית רבי הרש מייילך, חלץ את נעליו ופסע בגרביים לפייס את רבי הרש מייילך. וחזר אליהו הנביא ונגלה אליו.

ר' אליעזר לעסער שמע מרבי צבי אלימלך מבלוזוב בנוסח זה: רגיל היה רבי יהושע להיות במדרגות גבוהות בעת אפיית המצות בערב פסח. באמצע ההלל שנוהגים לשורר התישב רבי יהושע על כסא, הניח את ראשו על המשענת והביט נכחו בעינים מזוגות. הציבור כבר ידע שהוא סימן של גילוי אליהו. מיד התעורר וסיפר את כל אותו המעשה מדוע עד עתה לא בא אליו אליהו הנביא.

ימים כשהיה סגור בחדרו, וכתב שם דברים חריפים על המשכילים.²

ידוע הענין שגבה טורא בין אחד מבני החבורה הקדושה מתלמידי הרבי מלובלין זי"ע, ובאותה תקופה אמר הבני יששכר זי"ע עה"פ (שמות ג, ה) של נעליך מעל רגליך, עפ"י מה שמצינו (אבות ב, טו) והוי זהיר בגחלתן שלא תכוה, שנשיכתן נשיכת שועל ועקיצתן עקיצת עקרב ולחישתן לחישת שרף, ו'נעלי' ר"ת נשיכה עקיצה לחישה, שבא הקב"ה לומר למשה כשנתמנה למנהיג בישראל, לידע שיסור מאתו הבחי' הזאת, שלא יהיו בו ג' דברים אלו, כי זהו מנהיג ישראל אמיתי, וזהו הדרכה למנהיג בישראל, שלא ילך בחריפות ובתקיפות כלפי בני ישראל.

כן אמר אז על מה שמצינו בפרשת העקידה (בראשית כב) שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו, קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק ולך אל ארץ המוריה והעלהו שם לעולה על אחד ההרים אשר אומר אליך וגו', ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים וגו', ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה ולא חשכת את בנך את יחידך ממני וגו'. ולכאורה קשה למה הציווי בתחילה להעלות את יצחק לעקידה נאמר לאברהם על ידי הקב"ה בעצמו, ואילו הציווי של אל תשלח ידך אל הנער קרא ואמר לו מלאך ה' מן השמים.

אלא שהתורה"ק באה להורותינו הוראה נצחית, כי הן אמת נשגבה היא מאד מצוה זו בה נצטוו לעקוד את יצחק בנו על גבי המזבח, אבל כיון שמצוה זו גם כרוכה עם גרימת צער לבר ישראל, שהיה עליו לשחוט את יצחק, מצוה כזו לא יתכן לקבלה רק אם שומעים זאת מפי הקב"ה בעצמו, כי כל מה שנוגע לצער זולתו ולהיות חב לאחרינו, אף אם תהא זאת המצוה הגדולה ביותר, אילולא שומעים זאת מפי הקב"ה בעצמו אי אפשר לקיימה. מאידך, כדי להציל נפש מישראל סגי בכך כששומע מפי מלאך.

התיישב ליד השולחן והחל לכתוב. כך כתב ללא הפסק את כל החיבור הלזה! כשסיים את כתיבתו, נעקרה אנחת רווחה מעמקי לבו ואמר: 'אה! עתה גיליתי לעין כל את פרצופם הטמא של המשכילים!' מאז - סיים רבי דוד'ל - הוטב מצבו והבריא לגמרי.³

² כן כתב בתוך דבריו בהקדמתו לספר: ואילו נתערבו בגוים ולא יהיו מכונים בשם ישראל החרשת... אך הצקתני רוח בטני בראותי מופקרים להכעיס, נקראים בשם ישראל והמה שונאי הדת, עומדים עלינו ועל תורתנו ועל נפשותינו, ואת אויבינו יעשו פלילים להרחיק את הכרם מעל נחלת ה'... והנה זה כמה עתים וימים כאשר עבר עלי רוח קנאה, רציתי לכתוב על ספר זכרון לבני ישראל, אשר לא יקרב איש זר בחבל נחלת ה'..."

³ ראה בספר נפלאות רבי יהושע מדינוב (עמ' יד): סיפר לי רבי יודלי טייטלבוים שליט"א אב"ד יבורניק, בשם זקנו רבי צבי אלימלך זצ"ל מבלוזוב, שפעם מסרו לרבי מנדלי זצ"ל מרימנוב בתרעומת על רבי הרש מייילך מדינוב שהתיר עגונה בשנת תקע"ט כנדפס בסוף ספרו והיה ברכה. הוא היה אז אב"ד ריבטיטש רך בשנים, לפני הגיעו לארבעים, בעוד היה בעולם זקנים וגדולים, ואיך מלאו לבו לסמוך על עצמו ולהתיר את העגונה. כשבא רבי צבי אלימלך אל רבי מנדלי מרימנוב, לא רצה לתת לו שלום. עמד כשפניו לחלון ואמר, היתכן איך בא לאברך צעיר להעיז ולהתיר בעצמו עגונה במקום שיש זקנים וגדולים בעולם, וכי קל הוא בעיניך. ענה רבי הירש מייילך, אני לא התרת.

חיים לד, ד) שלא יניח תפילין דר"ת אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות. ולכן גמר אז בלבו שאינו כדאי להניח תפילין דר"ת עד שישוב ויתקן מדותיו שיהיה ראוי להקרא חסיד, ואז יהא ראוי להניח תפילין דר"ת, ולכן לא הניח איזה ימים תפילין דר"ת.

הרב זלמן לייב (בן אב"ד קצ"ט): להיכן נסע הרב משימלויא חוץ מלהרה"ק משינאווא זי"ע?

האדמו"ר מסטרופקוב: הוא נסע גם אל הרה"ק הדרכי תשובה ממונקאטש זצ"ל, ובעיקר הסתופף אצל זקנו הגה"ק הקול אריה זצ"ל.

מרן שליט"א: הקול אריה בעצמו היה נוסע רבות לצאנז, והיה כ"ו שנים על חג השבועות בצאנז.

*

אב"ד גארליץ: כ"ק אבי (האדמו"ר מגארליץ) שליט"א שמע מבנו של החסיד רבי חיים ריישער זצ"ל בשם אביו, שהיה מקובל בקרב החסידים, להזכיר את שמו של מרן הדברי חיים 'חיים בן מרים' בכל עת לישועה, והיו רואים אותות ומופתים גלויים (עי' קונטרס סגולת חיים, עמ' נב).

האדמו"ר מסטראפקוב: שמעתי מכ"ק האדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל, שאמו של מרן הדברי חיים היתה מסגפת עצמה ולבשה שק תחת בגדיה.

מרן שליט"א: אם זכתה להוליד בן כזה, בהכרח שלא היתה אשה פשוטה...

מסופר על אביו הגה"ק רבי אריה לייבוש זי"ע מטארניגראד, שפעם בחג הסוכות כשהתגורר בעיר בראד, נשבו שם רוחות עזות וכמעט מהנמנע היה לישון בסוכה, אך כיון שנפשו איותה לקיים מצות סוכה כדת ולא רצה לישון יחיד, הזמין אצלו נער חייט אחד שיישן אתו בסוכה. באחד הלילות הסתערו הרוחות והגשמים ביותר עד שהסוכה הוצפה כולה במים, והנער לא רצה ללכת אתו, וניסה לשדלו בדברים ובממון, אך הלה לא הסכים, עד שלבסוף הבטיחו כי אם יבוא אתו יתן לו מחצית מחלקו לעוה"ב, ונענה לו.

לימים חלה אותו חייט ונפל למשכב והגיע למצב של גסיסה, לפתע ראה לפניו את רבי אריה לייבוש ששאלו אם זוכר אותו מעשה, אך החייט לא זכר מאומה, עד שנתן לו כמה סימנים ונזכר בכל המאורע. ויאמר לו: הנה זה עתה באתי לקחתך עמי להיכלי ותשב שם על ידי ותקבל מחצית שכרי, ואולם הברירה בידך אם תרצה ותוותר על הבטחתי יוסיפו לך שנות חיים. והלה שהיה אדם פשוט ומגושם בחר בחיים ומחל על ההבטחה, ומיד החל להזיע בכל גופו ובתוך כמה ימים ירד ממשכבו וחזר לאיתנו. כעבור משך זמן התבונן בכל מה שקרה אתו ונקפוהו מצפוני לבבו בחרטה והתמרמרות על אשר עשה, וכשנודע לו כי יש בן לאותו צדיק בעיר צאנז, נסע אל זקה"ק והגיש לפניו פתקא ושפך את מר לבו. וכששמע זקה"ק את סיפורו עבר חיוך קל עבר על פני קדשו... וי"א שאמר: נער בלייבט נער און מקח בלייבט מקח.

לצוות שיביאו את הבהמה הטמאה לאיש פשוט סוחר בהמות כדי שלא יצטרך הכהן הצדיק להסתכל על בהמה טמאה, אלא שמע מינה דאם צריך לפעמים להסתכל לצורך תיקון הנפש אינו מזיק כלל, וצריך אף הכהן והצדיק לרדת ממדרגותיו להסתכל בדבר טמא. והוסיף הרה"ק משינאווא לומר אליה אם תקבלי עליך מעתה שלא לילך עוד בפאה נכרית אכנס לביתך אך באם לאו אני הולך מכאן לדרכי, כמובן שעשתה כדבריו ואז נכנס הרה"ק משינאווא אל ביתה.

חזרתי כמה פעמים על עובדא מהרבי ר' אלימלך זי"ע הנדפס גם בהקדמת לחם שלמה, שפעם הפסיק הרבי ר' אלימלך זי"ע להניח תפילין דרבינו תם למשך כמה ימים, וזה היה לפלא בעיני תלמידיו, אבל הם היו יראים לשאלו ולהזכירו על זה. לאחר כמה ימים שוב התחיל להניח תפילין דר"ת, ואמר אז לתלמידיו שלא יקשה להם מדוע פסק להניחם מקודם, כי עשה כן מחמת מעשה שהיה. וסיפר להם, שאירע לו לאחרונה שהיה טרוד מאד במשך כל היום, מחמת אורחים הרבה שהיו אצלו וטרדוהו כל היום וגם לרבות בתחילת הלילה, עם בקשות שונות ושאלת עצות וכדומה, ורק באיחור זמן בלילה עזבוהו, ואז היה יכול לטעום קצת סעודת הערב ולעסוק בתורה ועבודה, ולערך ב' או ג' שעות אחר חצות הלילה עלתה בידו לקרוא קריאת שמע ולעלות על יצועו לפוש ולנוח קצת אחר שהיה עייף ויגע מעבודתו.

ואולם זמן קצר אחר שנרדם שמע לפתע שדופקים בחלונו בחזקה, ועמד שם איש שבכה וביקש שיעורר רחמים בעד בתו הצעירה שהיא מקשה בלדתה ועומדת בסכנה גדולה. וכשניעור משנתו הקצרה עלתה בלבו קצת הקפדה, דלא די שכל היום וגם חלק גדול מהלילה אין לו מנוחה מהציבור, גם עתה בשעות המאוחרות אחר חצות הלילה אין מניחים לו לישון ולפוש. כך הרהר רגע אחד, אבל לא אמר כלום אלא מיד נטל ידיו והלך אל החלון ופתח אותה ושאל על שם האשה המקשה לילד, ובירך אותה, ונושעה וילדה.

ויען שדרכו לעשות תמיד חשבון הנפש לפני השינה, ועתה רצה לנוח עוד קצת, עשה שוב חשבון הנפש, והרהר וחישב במעשיו וחרה לו היאך עלתה בלבו קצת הקפדה בתחילה כשניעור משנתו על שטרדוהו והקיצוהו בעבור בת ישראל שהיתה עומדת בסכנה. הלא אם היו מקיצים אותו בעבור בתו שלו שהיא מקשה לילד והיא בסכנה, והיו מבקשים אותו שיעורר רחמים עליה, בוודאי לא היה חורה לו כלל, ואדרבה היה מכיר טובה לאלו שהיו מודיעים לו זאת והיה קופץ ממטתו לבקש רחמים עליה. נמצא שהקפדה שעלתה על לבו היתה רק מכיון שלא היה נוגע בבתו אלא לבת איש אחר מישראל.

ותיכף בא להחלטה, שאדם כזה שיש אצלו נפק"מ אם בתו נתונה בצרה או בת איש אחר מישראל, הוא בוודאי אינו נקרא חסיד, ואם הוא אינו חסיד למה לו להניח תפילין דר"ת, הלא הלכה פסוקה בשו"ע (אורח

אברכך, והשיבו רבי אריה לייבוש "חנני ה' ב"ה וב"ש בכל, ואיני חסר דבר". אמר לו הרה"ק מפשעווארסק: אם כן אברכך שתזכה להוליד בן קדוש וטהור אשר מלאכים ושרפים ירעדו מפניו".

הרי"ב הלברשטאם: נמצא שמרן הדברי חיים נולד בזכות מצות הצדקה...

הרב ברוך הלברשטאם (בן אב"ד גארליץ): כמו שאמר מרן שליט"א בקידושא רבא, שתורה תחילתה גמילות חסדים (סוטה ב, א), כך גם מרן הדברי חיים שהיה כולו תורה, היה ראשית קדושתו בחסד ובצדקה...

אב"ד ק"צ טבריה: שמעתי פעם בשם צדיקים, שהרבה גדולי ישראל נולדו בזכות איזה מעשה טוב או מצוה מיוחדת שעשו הוריהם.

מרן שליט"א: לגבי לידת הבעש"ט הק' ידוע שאביו רבי אליעזר היה מצוין ומפורסם עד מאד במצות הכנסת אורחים".

המשך יבא בעז"ה.

בחצרות קדשינו

אשר תוסיף להם תועלת מרובה. גדולה תהיה הוועידה והשפעתה רבתית, כאשר ללא ספק רוח רבותינו הקדושים, מייסדי ומפארי חצר הקודש, תרחף על גבי כנסייה זו שכל כולה במטרה להגדיל ולהאדיר את הרחבת גבולות הקדושה, עד בלי די.

בחוד החנית של העומדים מאחורי וועידה חשובה זו, ניצב 'נשיא הוועידה', הלא הוא הראש והראשון לכל קדשי בית צאנז, הנגיד הנכבד הרה"ח ר' מנחם מענדל רייך שליט"א מפתח-תקווה, אשר כלל העסקנים החשובים מכירים היטב את כתובתו, המקום בו פותחים להם פתח של אור להמשך עבודת הקודש.

העסקנים החשובים, קיבלו בשבועות האחרונים את העדכון על פרטי הוועידה, כאשר הרישום הסופי, המוקפד והמדוקדק, ייסגר כבר בימים הקרובים.

על ניהול הוועידה בטוב טעם, הופקד הר"ר ישראל שמעון הי"ו, יו"ר ארגון לב-טוב; כאשר הפקת הוועידה במקצועיות הראויה תעמוד תחת שבטו של הר"ר משה גליק הי"ו מ'יוקרה' הפקות.

התעלות רוחנית בימי השובבי"ם

במכינה לשיבה 'דרכי חיים' ירושלים

לרגל ימי השובבי"ם נמסרו שיחות חיזוק לתלמידי מכינה לשיבה 'דרכי חיים' בעיה"ק ירושלים, עם פתיחת הימים הנעלים הופיע הגאון רבי נח בלוי שליט"א ראש ישיבת בית אשר קרלין

לתחום, והלא אברהם אבינו שהיה מופלג בהכנסת אורחים היה מזהיר את אורחיו שיברכו ברכת המזון (כ"ר מט, ז). אמנם אעפ"כ לא נמנע רבי אליעזר מלקרבו.

ובספר 'שבחי הבעש"ט' (מהדורת מז"נ, עמוד ז, אות א) מובא סיפור באריכות, שרבי אליעזר אבי הבעש"ט נשבה למדינה רחוקה, שם נתקרב אל המלך ולחם את מלחמותיו והצליח מאד. פעם רצה לברוח מהמלך ולחזור לעירו, אולם גילו לו מן השמים שעדיין לא הגיע הזמן. בהיותו שם נתן לו המלך את בתו של המשנה למלך לאשה, אולם רבי אליעזר בגודל קדושתו לא נגע בה וגילה שהוא יהודי, עד ששלחו אותו לביתו בכל טוב ובכבוד גדול. אז נגלה אליו אליהו הנביא ואמר לו, שבזכות עמידתו בנסיון יולד לו בן שיאיר את עיני ישראל ואשר יקויים בו מקרא שכתוב (ישעיה מט, ג) 'ישראל אשר בך אתפאר, עיי"ש'.

האדמו"ר מסטראפקוב: רבי אריה לייבוש זי"ע היה נוסע מפעם לפעם אצל הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע, ופעם בהכנסו הבחין שהרה"ק שקוע בדאגה עמוקה. שאלו לסיבת הדבר, אמר לו הרה"ק מפשעווארסק כי יש לו שתי בנות שהגיעו לפירקן, האחת כבר משודכת, אלא שבידו אין אף פרוטה להוצאות הנישואין, כי עניות גדולה שורה בביתו. שאל רבי אריה לייבוש לאיזה סכום הוא זקוק, והרה"ק מפשעווארסק שלח לקרוא לרבנית ולברר אצלה, והיא נקבה בסכום של שלש מאות רענדלאך. הוציא רבי אריה לייבוש את ארנקו והניח על השולחן את כל הסכום במלואו. משראה שעדיין לא נתישבה דעתו של הרה"ק מפשעווארסק, חזר ושאל מה עוד מעיק על לבו עתה. השיח בפניו הרה"ק מפשעווארסק את דאגתו על הבת השניה שיש לו. הוסיף רבי אריה לייבוש ונתן עוד שלש מאות רענדלאך, ופני הצדיק זהרו. הוא פנה אל רבי אריה לייבוש ואמר לו במה

עסקנים אשר יאספו, להועיל יכספו:

ועידת העסקנים הראשונה בתולדות חצר קדשנו, יוצאת לדרך בשבועות האחרונים התוודעו כלל העסקנים החשובים לבית צאנז, נושאי משא התורה והחינוך, הפצת מעיינות החסידות והגדלת מעגלי החסד, על ההיערכות הגדולה לקראת 'ועידת העסקנים', אליו יאספו העסקנים החשובים, מנהלי מוסדות התורה, החינוך והחסד וכלל העוסקים בצרכי הציבור בחצר קדשנו - ליומיים של התקבצות יחדיו והעשרה מקצועית.

היזומה הברוכה נולדה מתוך השטח עצמו, כאשר נוצר הצורך לאסוף יחדיו תחת קורת גג את כלל העסקנים ומנהלי המוסדות - שליחי הקודש אשר מקדישים את כל חייהם על מנת להשלים את שליחות הקודש מידי המשלח הגדול, כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א, להקים ולייסד, להפעיל ולתפעל, את עשרות מוסדות התורה והחינוך, החסד והחסידות, אשר בכל קצווי תבל. רבו גם רבו המוסדות הענפים והנה הגיעה עת ההתכנסות, מתוך איחוד הלבבות ושילוב כוחות, לימים של התוועדות יחדיו מתוך העשרה רוחנית ומקצועית כאחד.

הוועידה המדוברת תתקיים בשלהי חודש אדר במתחם האירוח 'בית האלה' אשר יקבל את פני כלל העסקנים הדגולים, לצד מנהלי המשרדים העומדים לימין העסקנים בנאמנות. משך יומיים ישתתפו המוזמנים החשובים במושבים מיוחדים אשר יעסקו בנושאים שונים

¹⁰ כן מובא בספר 'רחמי האב' (אות נ, ערך רחמים) שלידת הבעש"ט להוריו היתה בזכות מצות הכנסת אורחים שקיימו בהידור רב. היה זה כאשר באמצע השבת בא אליו אליהו הנביא בדמות עני, במקלו ותרמילו, שאף שהיה מהראוי לגרשו מחמת חילול שבת, מ"מ היה רבי אליעזר סבלן ולא ביישו ולא הזכיר לו כלל מענין חילול השבת, אלא נתן לו לאכול וכיבדו. כאשר ראה אליהו את מנהגו הטוב, נתגלה אליו ואמר לו: דע לך שאני אליהו הנביא ובאתי לנסותך, ובשכר שעמדת בנסיון תזכה לבן שיאיר עיני בני ישראל.

גרסא זו הובאה גם בספר 'כתר שם טוב' (מהדו' תשס"ד, עמוד תטז) בשם כ"ק האדמו"ר הריי"צ מלויבאוויטש זצ"ל, בהוספה ששאר האורחים ששהו בביתו של רבי אליעזר, בראותם שמכבד את האורח, התחילו לצער אותו על שמקרב יהודי שבא חוץ

עילאי התענגו הבחורים משיחתו המאלפת בטוב טעם ודעת של המג"ש הרה"ג רבי יעקב יוסף ליכטער שליט"א. על הנושא של בין אדם לחבירו, ולהסתכל בעין טובה על השני, וההצלחה בתורה וביר"ש הוא ע"י כח האחדות והפירגון ונושא בעול חבירו. ולאחריה קבלת שבת ומעריב ברוב רגש והתרוממות הנפש.

לאחר תפילת ערבית נכנסו הבחורים לסעודת שב"ק שנערך בטוטו"ד ובהרחבה גדולה. בעת הסעודה שמעו הבחורים דברי תורה ודברי חיזוק מפי רבני המכינה, המשגיח הרה"ג ר' אברהם שלומוביץ שליט"א, שדיבר על חשיבות שנות הנעורים, ובפרט "שנת המעבר" בין שנות הילדות לבחורות, כמו"כ הרחיב בחשיבות תקופת השובבי"ם העומדת לפתחנו. והמג"ש הרה"ג ר' מנחם זאב שטערן שליט"א, שהפליא לדבר ללב הבחורים בשיחת חיזוק מתובלת בסיפורי צדיקים נפלאים המעוררים לב השומעים לחשק ולימוד התורה.

בהמשך התעלו התלמידים בשירות ותשבחות במזמור שיר ליום השבת עד שסיימו שעה ארוכה לאחר חצות ליל שבת וחזרו לביתם טעונים בטעמה של שבת מרוממת זו ובוודאי רישומי השבת יעמדו לתלמידים לימים רבים.

התלמידים החשובים וצוות המכינה הודו נרגשות למנהלים המסורים בלב ונפש להצלחת המקום, ה"ה מוה"ר מאיר בורד הי"ו ומוה"ר שמעון גוטמן הי"ו על התמסרותם הגדולה במשך כל השנה למען התלמידים, ובפרט בארגון שבת מרוממת זו שנערך הכל בטוב טעם ודעת.

בשורה טובה תדשן עצם: מפעל החסד 'אחים לשמחה' מגדיל את החבילה שמוענקת לכלות ולמשפחתיהן חנים אין כסף; שוברים חדשים במכירה של 'בן יעקב' בב"ב ובצרכניית גור
במפעל 'אחים לשמחה' לא שוקטים על השמורים, ובהוראתו הישירה של היו"ר הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א, עושים הכל למען הרחבת חבילות המענקים והסיוע, לרווחתם של המחונתנים ובני משפחותיהם. במסגרת חבילת השוברים של זיכויים חנים אין כסף במותגי היוקרה השונים, שמחולקת לכל כלה במשפחות שנהנות מ'אחים לשמחה', נוספו השבוע עוד שני שוברים ובכך הגדילו את החבילה הניתנת לכל כלה.

ברמות ת"ו אשר מסר שיחת חיזוק לפני תלמידי המכינה, בדבריו עורר ועודד את התלמידים על הזמנים המיוחדים של ימי השובבי"ם, והמתבקש מהתלמידים להתעלות מאוד בימים אלו בפרט בהתמדת הלימוד.

ביום רביעי פרשת בא זכו התלמידים לביקור רב רושם של כ"ק האדמו"ר ממבקשי אמונה שליט"א שהופיע בהדרתו לפני התלמידים ונשא דברות קודש והאריך בדברי תורה שעה ארוכה בלהט אש קודש על עבודת ה' בשמחה וברוב רגש הרעיף טללי חיזוק ומאמרי קודש לחיזוק האמונה הטהורה.

כן הופיע הגאון רבי שמחה רבינוביץ שליט"א בעל 'פסקי תשובות' אשר הגיע להשתתף במסיבת הבר מצוה לנכדו מחשובי תלמידי המכינה, וציין לשבח את המקום החשוב והמיוחד שנכדו מתגדל ומתעלה שם. והתרגש באופן מיוחד מההודעה על הקיר "שאינו מדבר רים כלל באמצע הלימוד בין כותלי הבית המדרש", באומרו שבחורים צעירים הוגים על הלימוד ברציפות ובהתמדה, ורק כך זוכים לגדול גדולים ותלמידי חכמים בישראל.

*

ברגש רב וברוממות הנפש מיוחדת התכנסו תלמידי המכינה לסעודת חקל תפוחין קדישין שהתקיימה בליל שבת קודש ויחי העעל"ט ברוב התעלות דקדושה.

בסימן "וממהרים לבא" הגיעו כל התלמידים בפניא דמעלי שבתא כאשר הבחורים יושבים ולומדים ברציפות כהכנה לשבת קודש. לפני קבלת שבת קידם בדברים חוצבים להבות אש הרה"ג המפורסם מגדולי מרביצי תורה בעיר ומחבר כמה ספרים נפלאים הרה"ג ר' נתן אל"י שטון שליט"א ר"מ עריבות התורה שעורר בחשיבות וקדושת השבת, ובנוסף הביע את גודל הערכתו והכרת הטוב למקום הקדוש הזה שבמכירו ויודעו גודל ההשקעה והמסירות לתלמידים, ודרש מהתלמידים שיחי' בבחי' "הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו", לייקר לנצל ולהחשיב המקום הקדוש אשר בו מתחנכים ומתעלים בס"ד והאריך בשבחים על המקום תורה הנפלא ששמו הטוב הולך לפניו לשם ולתפארת ולתהילה המהווה סמל ודוגמא איך התלמידים שמתחנכים כאן מקבלים את כל הכלים להצלחה בחיי הישיבה, "אשריכם שזכיתם להתחנך אצל מחנכים דגולים גדולי תורה ועבודה".

לאחר תפילת מנחה התיישבו לסדר לימוד, ובעונג שבת

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין

הר"ר משה גולדשטיין הי"ו

אב"י בני ברק

לרגל השמחה השרויה במעונו במזל טוב

שפחת התגלחת לבנו הינו"ח כמר פסח אריה נ"י

יזכה לרוות נחת מפנו ומכל יוצ"ח, ולגדלו לתורה ולחופה ולמעש"ט

*

ולעילוי נשמת אביו הבלתי נשכח

הרה"ח ר' פסח בן מוה"ר שלמה זלמן גולדשטיין ז"ל

מחשובי אנ"ש בב"ב, אדוק ודבוק ברבוה"ק

נלב"ע ר"ח ניסן תשע"ב

ת.נ.צ.ב.ה.

שמות נשא דברים המשפיע הדגול הרה"ג רבי ישראל פסח שמרלר שליט"א ראש החבורות בישיבה הגדולה טשערנאביל, שהסביר בטוב טעם ודעת את מעלת וסיבת ימי השובבי"ם והאופן להתחבר לימים הנעלים. בפרשת וארא הגיע להשתתף בחבורה הרה"ג רבי יואל שווארץ שליט"א ר"מ בישיבות מכונבוקא ותולדות אהרן באלעד, שהרחיב בענין שמירת העינים דהוי ראש וראשון לעבודת הקודש, ותיבל את מאמריו בדברי תורה ומשלים וסיפרי צדיקים להחיות לבב כל אנוש.

ביום חמישי פרשת בא יצאו תלמידי הישיבה עם צוות רבני הישיבה שליט"א לנסיעה ויום תפילה בגליל העליון, תחילה הגיעו לציון בניהו בן יהודע ביער ביריה, שם התפללו תפילת מנחה ואמרו פרקי תהילים, במקום נערכה סעודה קטנה.

לאחר מכן השתטחו על קברי הצדיקים הקדמונים זי"ע בבית העלמין העתיק בצפת תו"ב בתפילת רבים לישועת הכלל והפרט, ומשם הגיעו לתפילה בציונו של התנא נחום איש גמזו.

אח"כ נערכה חבורה כללית בלווי כלי זמר בבית המדרש 'מתבתא', קודם החבורה הגישו מיני תרגימא ושתייה בהרחבה, ובין השירות של תפילה והשתפכות הנפש נשא דברים יקרים המגיד משרים הרה"ג רבי שמעון הלפרין שליט"א ר"מ בישיבת ביאלא בעיה"ק צפת, שהסביר במתיקות את ענין גלות וגאולת מצרים ואופן הראוי לנהוג בה עד היום הזה.

בסיום הריקודים המרוממים נסעו לעבר ציון התנא האלקי רשב"י במירון, שם התפללו תפילת מעריב בהתרגשות ובכוונה יתירה. ומשם יצאו חזרה כל אחד לביתו מלאים במטען רוחני שכולו אומר קודש.

לקראת שבת שירה התקיימה חבורה מיוחדת בשירה וזמרה ובמהלכה נשא דברים הרה"צ רבי איתמר רוזנבוים שליט"א רב דקהילת קרעטשינף בבני ברק, שדיבר באריכות על היסודות החשובים בהכרת חסד הבורא, והדרך לעבודת ה' מתוך שמחה וחדוות הלב, ועוד בענין החיזוקים בעבודה שבין אדם לחבירו.

בערגה וכסופים נותנים הדרשות טללי תחיה ואור חדש על המשך עבודתם בקודש ללימוד שעות רצופות כרצון כ"ק מרן שליט"א בפרט בימי השובבי"ם.

בשבוע זה פרשת יתרו הכינו עצמם הבחורים החשובים תלמידי ישיבתנו הק' בהכנה דרבה לקראת השבת השנתית לשהות בצל הקודש 'שבת ביים רבי' המתקיימת מידי שנה בשבת קבלת התורה לזכות פי שנים מההשפעה ברוחניות ובגשמיות לזכות לכתרה של תורה.

בעז"ה, צאנו סוגרת שידוכים

בברכת הקודש יוצאים במרכז 'שמחם' בהודעה דרמטית:

16,000 ₪ לשדכנים שיסגרו שידוכים אצל אנ"ש מגיל 24 ומעלה

קהל אנ"ש קיבל השבוע את ההודעה הדרמטית: מרכז 'שמחם' דחסידי צאנז, מתחייב למענק של 16,000 ₪ עבור

השוברים המחולקים הם במכירה הנודעת ברחוב בן יעקב בבני ברק ובצרכניית הלבשה גור. שווי השוברים האלה הינו 1,800 ₪, הניתנים כאמור חינם אין כסף למשפחת הכלה.

בכך עושה 'אחים לשמחה' צעד נוסף בעזרה לחתנים וכלות, כרצון קדשו של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, תודות לקרן 'גילה ונשמחה' שהוקמה ע"י עמוד התווך של 'אחים לשמחה', הנגיד הנכבד מוה"ר מנחם מענדל רייך הי"ו, ע"ש אמו הצד' ע"ה.

לרכישת זכות עבור מלבושים לחתן ולכלה ניתן לפנות בכל עת אל מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, בטל': 052-7129114, ובארה"ב בימים אלה 2526-276-347.

שערי שמועות טובות

מישיבתנו הק' 'שפע חיים' באלעד

מקום של כבוד ושימות לב מיוחדת ניתנת להתעוררות תלמידי הישיבה ני"ו לעמל והתמדת התורה, ועל כולנה החינוך להתנהג עפ"י דרך התורה והחסידות המסורה לנו מדור דור. לשם כך נערכים תמידין כסדרן שיחות חיזוק ושיחות הכנה לפני ימי סגולה וימים טובים וזמנים מיוחדים. ואכן ההשקעה נותנת את תוצאותיה וגדלים פירות לתפארת בין כותלי בית המדרש.

בשורות הבאות נעלה בקצרה את השיחות היקרות שעשו רושם עד עצם היום הזה:

לקראת ראש השנה נשא דברי הכנה מרוממים הרה"צ רבי יעקב יצחק אלעזר מייזליש שליט"א אבד"ק 'עבודת הלב' ליעזש ובעמח"ס אמרו לפני מלכות, שבשפתו הזכה הכניס שאיפות גדולות בניצול הימים ימי הרחמים והסליחות לטובה. לקראת יום הקדוש נערכה חבורה כללית בהיכל הישיבה בהשתתפות האורח פה מפיק מרגליות הרה"ג רבי אלימלך משה שטמר שליט"א שדיבר בערגה על ימי עשרה ימי תשובה בעת שזכה בצעירותו להסתופף בצל כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע, וציטט מדבריו הקדושים מספרי 'שפע חיים' המעוררים לתשובה ולמעשים טובים.

אף קודם ימי האורה נערך כינוס הכנה רבתי, בליל שישי כ"א כסלו, במהלכה נשא דברים נשגבים הרה"ג רבי ישראל יצחק פלדמן שליט"א ראש כולל דחסידי ויזניץ בברכפלד, שהדליק את השלהבת הקודש בהדרכה לקנות את קייני הנצח של ימי החנוכה הבעל"ט. ביום ד' נר ד' דחנוכה זכו תלמידי הישיבה עת הגיע הרה"צ ראש הישיבה ואב"ד קהילתנו בארה"ב שליט"א להתפלל בצוותא חדא בהיכל הישיבה כשהתפילה עוברת בהתלהבות דקדושה, ולאחר סיום התפילה נערכה מסיבת לחיים לכבוד היום, במהלכה נשא הרה"צ ראש הישיבה שליט"א דברי חיזוק בחשיבות העבודה בימים אלו.

גולת הכותרת של שיחות החיזוק והכנה הם בימי השובבי"ם, כשמידי שבוע נערך חבורה כללית ונושאים דברים דרשנים רבנים כל אחד בדרכו ובסיגנונו לרדת לליבות הטהורות של בחורי החמד ולמלאות את שאיפותם הזכה לילך בדרך האמת. בליל שישי פרי

דברות הקודש בגליון זה

נודב ונדפס

לעילוי נשמת האי גברא רבא ויקירא. תהלתו בקהל חסידים, רב הפעלים והמעש, רודף צדקה וחסד, איש חסיד ותיק ונאמן, אוהב תורה ומוקיר תורה ואיהו גופיה צורבא מרבנן, עמד רבות בשנים לימין קדשם בכל

מוסדות וקדשי בית צאנז

הרה"ח מוה"ר יצחק אייזיק בן מוה"ר אברהם יהודה הלפרין ז"ל

נלב"ע כ"ב שבט תשע"ז ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י נכדו הנגיד הנכבד מוה"ר מנחם מנדל רייך הי"ו - אב"י בקרית הבעש"ט

ממושכת של כמה שבועות בעיר לונדון, לטובת למעלה מארבע מאות האברכים הלומדים ב-14 הכוללים של 'מרכז התורה' בקרית מלך רב קרית צאנז נתניה.

בשהותו בלונדון פקד בתי נדיבים, ידידים ואוהדים תושבי עיר הבירה לונדון שנענו בעין יפה ובנפש חפצה לטובת "מרכז התורה" שבתקופה האחרונה נקלע למצוקה כלכלית והמה עמדו לימינו במאור פנים, כאשר בראש ובראשונה עמדו לימינו לסעדו חברי קהילתנו הק' בלונדון, כל אחד ואחד בשמו הטוב יבורך. המגבית ב"ה קצרה הצלחה מרובה בסיעתא דשמיא.

אל ר' יודל התלווה פה מפיק מרגליות, הגאון המופלג רבי אשר שווארץ שליט"א בעל המעדני אשר, בשליחות הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שלט"א ובברכת קדשו. זאת כהמשך לפעלים הכבירים למען התורה ולומדיה הלומדים ב'מרכז התורה', שעשה גם במגביות הקודמות בחו"ל לאחרונה, בברזיל ובטורונטו, ואי"ה עוד היד נטויה גם במגביות הבאות בחו"ל, מתוך מטרה להיות לעזר ולאחיסמך ולעמוד לימינם של האברכים שלא יחסר המזג.

"כולי מלא הוקרה לאחינו וידידינו היקרים חברי קהילתנו הק' בלונדון" - אומר ברגש ר' יודל הי"ו - "שכולם כאחד הטו שכם והיה לבם חם למען התורה ולומדיה ועמדו לימיני הן בעצה והן במעש וגם בהרימים תרומתם קודש למען הצלחת המגבית. הקב"ה ימלא שכרם מושלם מן השמים שזכות התורה תגן עליהם באלף המגן להתברך בכל הברכות האמורות בתורת משה".

ב"מרכז התורה" מציינים במיוחד את האישים הנכבדים בקרב קהילתנו הק' בלונדון שהקדישו ימים וילות למען הצלחת המגבית במסירות ובנאמנות אין קץ: בעל האכסניה הרה"ח ר' אליעזר רייך שליט"א, העסקן המסור ומרביץ תורה בקהילתנו הק' הרב שלום אליעזר קליין שליט"א ואתו עמו אישי הצדקה והחסד הרה"ח ר' יעקב דוד ראזנבערג הי"ו והרה"ח ר' דוד הרשקוביץ הי"ו.

כאמור, בגלל הגרעון הגדול בקופת 'מרכז התורה', נעשים מאמצים רבים לגייס עוד סכומי עתק לרווחתם של לומדי התורה ותתקיימנה אי"ה מגביות נוספות בפזורת ישראל בתפילה להשי"ת נותן התורה שיצליח ה' דרכם בכל אשר יפנו.

סיום מסכת נדרים בישיבת היכל התורה

בליל שישי פר' בא אור לי"ב שבט העעל"ט הסיבו קבוצה נבחרת מתלמידי ישיבת 'היכל התורה' לסעודת מצוה, לרגל גומרה של תורה בסיום מסכת נדרים, אשר לאחר עמל ויגיעה עצומה - יחד עם כל בית ישראל בכל תפוצותם - זכו לברך על המוגמר ולסיים את כולא מסכת נדרים במסגרת לימוד ה'דף היומי', בשיעור הנמסר בהיכל התורה ע"י המג"ש הרה"ג ר' אליהו פנחס וידער שליט"א.

שדכנים שיסגרו שידוכים אצל אנ"ש מגיל 24. 2,000 דולר מתוך סכום זה, הינו מתנת 'שמחם' והיתר הם דמי השדכנות ועוד סכום מארגון הגפן.

מבצע זה החל השבוע ביום שלישי ט"ז בשבט ויימשך בעז"ה עד י"א ניסן הבעל"ט.

'שמחם' קיבל את ברכת הקודש של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א למהלך מבורך זה, ועם פרסומו עורר המיזם הדים רבים בעולם כולו, כאשר רבים מצאנז ומחוצה לה התקשרו מיד לקבל את הרשימות מתוך ניסיון והשתדלות לסייע למצפים לישועה.

במרכז 'שמחם' מוסרים כי המענק של שמחם ע"ס 2,000 דולר, תקף גם על שידוכים בזיווג שני, גם בגילאים צעירים יותר. עוד מוסרים כי במידה ועד התאריך הנ"ל, יהיו 17 שידוכים כאלה, יחולק סכום נוסף בסך \$ 20,000 מתנת 'שמחם' בין כל השדכנים שסגרו את השידוכים הנ"ל.

הדברים קיבלו חיזוק רב כאשר יום קודם לכן עורר כ"ק מרן שליט"א בדברות הקודש בשוה"ט לכבוד חמשה עשר בשבט לעשות מה שאפשר למען המעוכבים, ודיבר "אודות ענין גדול שנטלו על עצמם העסקנים בארגון 'שמחם', להרבות שמחות בבתי בני ישראל, ופועלים דברים חשובים בענייני בין אדם לחבירו, שיראה כל אחד למסור מכוחו ולפעול בענין זה, ובוודאי מי שהוא יכול לישב ולעסוק בתורה יומם ולילה, הרי שבעצם לימודו הוא פועל בכל העניינים הן בעניינים שבין אדם למקום והן בעניינים שבין אדם לחבירו, אמנם ביני לביני ישנם דברים שיכול כל אחד לעשות ולסייע. וגם יש לזה שייכות להאי יומא אשר פריז יתן בעתו".

המסר הוא: כל אחד יכול בעז"ה. "כבר הוכח ששידוכים שלא היו קלים כל כך, יצאו לביצוע דווקא על ידי בני משפחה, חברים וידידים ולא דווקא ע"י שדכנים מנוסים ומקצועיים. ככה מוכח בשטח מזה עידן ועידנים. וכשנותנים סכום עתק שכזה, בוודאי שהדבר יכול לעודד כל אחד לנסות לעשות ככל שלא ידו, ואי"ה מה' ייצא הדבר שייסגרו שידוכים הגונים", אומרים מוה"ר ישראל חיים בלומנטל הי"ו ומוה"ר מרדכי שבת גולדשטיין הי"ו מנהלי 'שמחם'.

לקבלת רשימות ולהטות שכם בכל מה שצריך בעניינים אלו, ניתן לפנות אל מרכז 'שמחם', טל': 09-88-515-88.

המגבית השנתית בלונדון, של רשת כוללי האברכים

'מרכז התורה' קרית צאנז הסתיימה בהצלחה מרובה ב"ה

ביום רביעי השבוע שב לארצנו הקדושה העסקן המסור בכל לב ונפש למען התורה ולומדיה, מוה"ר יודל שפירא הי"ו מנהל רשת כוללי האברכים 'מרכז התורה' קרית צאנז, לאחר שהות

גליון זה נדבת

משפחת גרינצוויג הנכבדה הי"ו

לעילוי נשמת

אביהם עטרת ראשם הרבני החסיד המופלג, יראתו קודמת לחכמתו ממניחי היסוד להקמתה מחדש של מלכות בית צאנז

מוה"ר דוד יהודה ב"ר נפתלי הירצקא ז"ל גרינצוויג

שהיה דבוק ומקושר בכל לב ונפש

לכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע ולהבחל"ח כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ועמד לימין קדשם בהקמת וביסוס מפעלות הקודש של כ"ק מרן זי"ע לרגל היארצייט שחל ביום השב"ק - כ' שבט תנצב"ה

נסיעתו של מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו, מנהל מפעל 'אחים לשמחה' לארה"ב, אמר לי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א למסור לקהל אנ"ש ידידנו ואוהבנו בארה"ב הי"ו, כהאי לישנא:
 "ר' ישראל איז א שליח-מצוה פאר משפחות וואס מאכן חתונה קינדער ב"ה בשעת ווען זיי געפינען זיך אין שווערע אנגעצויגענע מצבים ל"ע, אלמנות מיט יתומים, קראנקע, און נאך פארשידענע שווערעקייטן רח"ל. עס איז א געוואלדיגע זכות אים אויפנעמען ווארעם און זיך צושטעלן בעין יפה, מיט א קביעות. דאס איז מצות 'הכנסת כלה' און הילף פאר 'עניי ארץ ישראל' אויף די שטערקסטע פארנעם. ברכת ה' היא תעשיר, און אלע זאלן געבענטשט ווערן מיט בני חיי ומזוני רוויחי, נחת פון די קינדער און אלע השפעות טובות ברוחניות ובגשמיות".

רבים נרתמו השבוע בבארא פארק ובליקווד בהתלהבות רבתית עם פרסומם קריאת-קודש זו שחוללה התעוררות רבתית, כאשר הבקשה המפורשת היא לעמוד בקביעות לימן 'אחים לשמחה' ושמדובר במצות הכנסת כלה ובסיוע לעניי ארץ ישראל באופן המהודר ביותר. "הופתעתי לטובה. כי כמה שכבר ראיתי בפעמים הקודמות את לבם החם של אנ"ש, כעת ראיתי יותר את הרצון שלהם לעזור ולתת למען מצות הכנסת כלה, ובעיקר לאור קריאת הקודש. יישכר כוח לכם אנשי שלומנו תושבי בארא פארק וויליאמסבורג" – אומר ר' ישראל בהתרגשות, כאשר כאמור, בשבוע הקרוב פניו מיועדות אל מאנסי וליקווד. לבקשת רבים מארה"ב אנו מפרסמים כאן את מס' הטל' של ר' ישראל בחו"ל: 347-276-2526.

סעודת המצוה נערכה בביתו של המג"ש, שם הוגשה סעודה ערוכה במיני מטעמים בטו"ט לכבוד התורה ולומדיה.
 בעת הסעודה זימרו ניגוני תורה והודיה, ונשא דברים הרה"ג ר' דוד זלמנוביץ שליט"א ר"מ בשיבה"ק, אשר בדבריו חיזק את ענין ה'דף היומי' אשר כל דף ודף כשלעצמו הוא עולם מלא, וסיפר באריכות עובדא שהיה אצל הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שהגיע במיוחד להוקיר ולהעריך אחד שערך סיום על דף אחד בגמ' שלמד לאחר עמל ויגיעה לאחר שחזר בתשובה, ולמחרתו הלך לעולמו רח"ל, ואמר הגר"מ בהספד שיש קונה עולמו בדף אחד. לאחר ברכת המזון קמו כל המשתתפים לריקוד של מצוה לרגל שמחת התורה ולומדיה.

המסע של "אחים לשמחה" בארה"ב בעיצומו: שבוע הקרוב ישהה מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו במאנסי ובליקווד

נמשך ביקורו בארה"ב של מוה"ר ישראל גולדשטיין הי"ו מנהל מפעל החסד "אחים לשמחה" העומד בראשותו של הגה"צ אב"ד קהילתנו הק' בארה"ב וראש הישיבה שליט"א – למענם של מחותנים, חתנים וכלות הנמצאים במצבים כלכליים לא פשוטים, והמוני אנ"ש מקבלים אותו בחביבות ובמאור פנים למען המצוה היקרה של הכנסת כלה.
 הדים רבים עוררה הקריאה הנדירה של כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א שהתפרסמה בשבוע שעבר לקראת המגבית בארה"ב. בקריאה שהתפרסמה ע"י לשכת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, כתב המשב"ק הרב אברהם דוד שכטר הי"ו: לקראת

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ח ר' יצחק מאיר וינקלער הי"ו
 אב"י בפאנסי

לעילוי נשמת אביו האי גברא וספרא רבא
 רב פעלים לתורה ולתעודה, מסופרי המלך
 כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זי"ע
הרה"ח ר' אברהם ברוך
 בן הגה"ח רבי משה מנחם מענדל זצ"ל
 במלאות השנה לפטירתו
 ביום כ"ב שבט תשפ"ב
 ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין
הרה"ח ר' אברהם הערש שאנפעלד הי"ו
 אב"י בפאנסי

לרגל השפחה השרויה בפעונו
שפחת אירוסי הבת תחי'
עב"ג החתן נ"י בפז"ט ובשעטומ"צ

 ולעילוי נשמת אמו
 מרת נחמה יטכא בת מוה"ר נח ע"ה
 נלב"ע ביום כ"ה שבט תשע"ג
 ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין,
הר"ר שמעון אייזנבאך הי"ו
 אב"י בלונדון

לרגל השפחה השרויה בפעונו
שפחת הולדת הבן נ"י
בפזל טוב ובשעטומ"צ
ובברכת פזל טוב
 לאביו הרב אלחנן אליפלך הי"ו
 ולחותנו הרה"ח ר' שלום אליעזר קליין הי"ו
אך ששון ושפחה ישכון באהלו תפיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלפיא

גליון זה נדבת

ידידנו הנכבד והנעלה, יקר שבערכין, העומד
 ליפנינו בהפצת הגליון בבימ"ד ברחו' רב אשי בב"ב
הר"ר אלעזר הרשקוביץ הי"ו
 אב"י בב"ב

לרגל השפחה השרויה בפעונו בפז"ט
שפחת הכנס בנו כפר שמעון משה נ"י
 לנועם עול תורה ומצוות
ובברכת פזל טוב לאביו
הרה"ח ר' אהרן הי"ו - רחובות
אך ששון ושפחה ישכון באהלו תפיד
פתוך סיד"ש ושפע רב לעלמי עלפיא